

Täysistunto

Keskiviikko 22.5.2024 klo 14.00—18.26

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 18.26.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (14.00—15.00 ja 17.00—18.26) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (15.00—17.00).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 15/2024 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi valtiovarainvaliokunnan jäseneksi edustaja Krista Mikkosen ja varajäseneksi edustaja Inka Hopsun.

3. Kansliatoimikunnan täydennysvaali

Vaali VAA 16/2024 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi kansliatoimikunnan varajäseneksi edustaja Fatim Diarran.

4. Timo Vornasen vapautuspyyntö valtiovarainvaliokunnan, tiedusteluvalvontavalio- kunnan ja Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston jäsenyydestä sekä hallintovaliokunnan ja Poh- joismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 14/2024 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaalit toimitetaan perjantaina 24.5.2024 kello 13 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 24.5.2024 kello 10.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

5. Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 8/2024 vp
Toimenpidealoite TPA 21/2023 vp
Valiokunnan mietintö TyVM 5/2024 vp
Pöytäkirjan liite Lausumaehdotus 21.5.2024 Liite 5A

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 21.5.2024 pides-tyssä täysistunnossa

Keskustelussa edustaja Lauri Lyly on edustaja Jouni Ovaskan kannattamana ehdotta-
nut, että lakiehdotukset hylätään. Keskustelussa edustaja Lauri Lyly on edustaja Jouni
Ovaskan kannattamana tehnyt vastalauseen 1 mukaiset kolme lausumaehdotusta. Lisäksi
keskustelussa edustaja Inka Hopsu on edustaja Tiina Elon kannattamana tehnyt lausuma-
ehdotuksen, joka on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 5A) — Selonteko
ruotsiksi, kiitos.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Lakiehdotusten hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 86, ei 74;
poissa 39 (äänestys 1).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esityk-
seen HE 8/2024 vp sisältyvät 1.-9. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päät-
tyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lopuksi on päätettävä keskustelussa teh-
dyistä lausumaehdotuksista.

Mietintö ”jaa”, edustaja Lylyn lausumaehdotus 1 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 87, ei 74;
poissa 38 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, edustaja Lylyn lausumaehdotus 2 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 73;
poissa 38 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, edustaja Lylyn lausumaehdotus 3 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 87, ei 74;
poissa 38 (äänestys 4). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, edustaja Hopsun monisteena jaettu lausumaehdotus ”ei”. Äänestyksen tu-
los: jaa 87, ei 74; poissa 38 (äänestys 5). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Asia on loppuun käsitelty.

Eeva-Johanna Eloranta (sd) tarkoitti äänestää ”ei” äänestyksessä 3.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 21/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 8/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 8/2024 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 21.5.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Eemeli Peltonen on edustaja Laura Meriluodon kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen 1 sisältyvät lakiehdotukset, ja edustaja Petri Honkonen on edustaja Hanna Räsäsen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen 2 sisältyvät lakiehdotukset. — Selonteko ruotsiksi, kiitos.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensin äänestetään edustaja Peltosen ehdotuksesta edustaja Honkosen ehdotusta vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Petri Honkosen ehdotus ”jaa”, Eemeli Peltosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 105, ei 56; poissa 38 (äänestys 6). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Petri Honkosen ehdotuksen.

2) Mietintö ”jaa”, Petri Honkosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 86, ei 75; poissa 38 (äänestys 7). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 21/2024 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi

Hallituksen esitys HE 53/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ole tässä ajassa ehditty käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asia-kohtien jälkeen. — Meille esittelee tämän hallituksen esityksen ministeri Rantanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.08 Sisäministeri Mari Rantanen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi. Kyse on hyvin poikkeuksellisesta lainsäädännöstä. Suomeen on jo yli puolen vuoden ajan pyritty vaikuttamaan välineellistetyn maahantulon keinoin. Tällä hetkellä itärajan rajanylityspaikat on valtioneuvoston päätöksellä suljettu toistaiseksi. Itärajan tilanne on pysynyt rauhallisena hallituksen määrätietoisilla toimilla. [Sanna Antikainen: Kiitos hallitukselle!] On kuitenkin välttämätöntä varautua siihen, että Suomen painostaminen jatkuu ja saa myös aiempaa vakavampia muotoja. Viranomaisilla tulee olla käytettävissään kaikki tarvittavat keinot Suomen täysivaltaisuuden ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Tässä esityksessä on kysymys turvallisuudesta, ja se on tämän salin yhteinen asia.

Arvoisa puhemies! Laissa säädettäisiin toimivaltuudesta rajoittaa kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista tilanteissa, joissa vieras valtio pyrkii painostamaan Suomea maahantulijoita hyväksikäyttämällä. Valtioneuvosto päättäisi rajoitustoimista yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa. Rajoituspäätöksen tekemisellä olisi korkea kynnys. Edellytyksenä olisi tieto tai perusteltu epäily siitä, että vieras valtio pyrkii vaikuttamaan Suomeen maahantulijoita hyväksikäyttämällä. Perusteltu epäily muodostuisi käytännössä eri viranomaisten hankkimasta tai saamasta tiedosta ja siihen perustuvista arvioista. Lisäksi edellytettäisiin, että vieraan valtion vaikuttaminen vaarantaa vakavasti Suomen täysivaltaisuutta tai kansallista turvallisuutta.

Kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista voitaisiin rajoittaa vain, jos se on välttämätöntä Suomen täysivaltaisuuden tai kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi ja muut keinot eivät ole riittäviä tilanteen ratkaisemiseksi. Rajoituspäätös olisi mahdollista tehdä vain rajatulle osalle Suomen valtakunnan rajaa. Sääntely ei estäisi kansainvälisen suojelun hakemista muualla Suomessa. Päätös voitaisiin tehdä enintään kuukauden ajaksi kerrallaan, mutta se voitaisiin tarvittaessa uusia, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Pääsääntönä lain toimeenpanossa olisi, että rajoitusalueella välineellistetty maahantulo estetään. Henkilö, joka olisi estotoimista huolimatta päässyt maahan, poistettaisiin maasta, ja hänet ohjattaisiin siirtymään paikkaan, jossa kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia otetaan vastaan.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Rajavartija toimeenpanisi maasta poistamisen ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käsin, mutta sitä olisi tarvittaessa mahdollista tehostaa voimakeinoin. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia rajavartiomiehen voimakeinoja koskevaan sääntelyyn, vaan siltä osin toimittaisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisin edellytyksin.

Maasta poistettavalle henkilölle olisi ilmoitettava kirjallisesti toimenpiteen perusteet ja tieto siitä, missä henkilö voi tehdä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen. Maasta poistamiseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Henkilöllä olisi kuitenkin mahdollisuus kannella toimenpiteestä ja saada sitä kautta asia ja erityisesti viranomaisen menettelyn lailisuus ja asianmukaisuus jälkikäteen tarkemmin valvovan viranomaisen käsiteltäväksi. Tilanteiden riittävällä dokumentoinnilla on merkitystä sekä maahan saapuneen että päätöksen tekevän rajavartiomiehen oikeusturvan kannalta.

Esityksessä huomioidaan kuitenkin myös poikkeustilanteet, joissa kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otettaisiin tapauskohtaiseen arvioon perustuen vastaan:

Ensinnäkin kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otettaisiin vastaan, jos se on tapauskohtaisen arvion mukaan välttämätöntä lapsen, vammaisen henkilön tai muun erityisen haavoittuvassa asemassa olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi. Arviossa otettaisiin huomioon lapsen etu sekä se, aiheuttaisiko maasta poistaminen henkilölle välittömän hengen tai terveyden vaaran.

Toiseksi hakemus otettaisiin vastaan, jos henkilö on esittänyt tai on tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella on ilmeistä, että henkilö on todellisessa vaarassa joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi ensisijaisesti valtiossa, josta hän on saapunut Suomeen.

Arviossa otettaisiin huomioon erityisesti henkilön esittämät asiakirjat ja sähköinen aineisto, henkilössä ulkoisesti havaittavissa olevat seikat sekä eri lähteistä hankitut ajantasaiset tiedot arvioinnin kohteena olevan valtion turvallisuudesta maasta poistettavalle henkilölle. Poikkeuksella pyritään varmistamaan muun muassa se, että palauttamiskieltoa ei käytännön toimitissa rikottaisi.

Lakiehdotus sisältää säännökset myös kaikkein vakavimpiin maahantulon välineellistämisen tilanteisiin. Maahan tunkeutuminen väkivaltaa tai henkilöiden suurta lukumäärää hyväksikäyttäen voitaisiin välittömästi valtakunnanrajalla torjua ilman tapauskohtaisen arvion tekemistä, jos se on välttämätöntä ihmisten hengen ja terveyden varmistamiseksi ja jos menettelyä voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavana.

Arvoisa puhemies! Lailla pyritään vastaamaan tilanteisiin, joihin EU-säännökset ja kansainväliset sopimukset eivät anna ratkaisuja. Ehdotettu sääntely on jännitteinen perustuslain, EU-sääntelyn ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta, mutta se ei ole kuitenkaan niiden kanssa ilmeisessä ristiriidassa. Esimerkiksi haavoittuvimmassa asemassa olevien tilanne on huomioitu ja palauttamiskiellon noudattaminen pyritään käytännön soveltamisessa varmistamaan. Ehdotettu laki ei myöskään estäisi turvapaikanhakua Suomesta yleisesti.

Esityksen perusratkaisut ovat kuitenkin sellaisia, ettei esitystä ole mahdollista hyväksyä tavallisena lakina. Poikkeuslakimenettelyn edellytyksenä on, että käsillä tulee olla erityisen poikkeuksellinen tilanne ja poikkeuslain säätämiseksi tulee olla pakottavia syitä. Poikkeusten tulee olla myös rajattuja. Hallitus katsoo, että esityksellä on erittäin painavat ja hyväksyttävät tavoitteet. Kokonaisuus huomioiden ehdotettuja rajoituksia voidaan pitää rajattuina poikkeuksina. Kyse ei ole puuttumisesta perustuslain keskeisiin ratkaisuihin, kuten perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuteen.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Oikeusvaltiossa on keskeistä, että viranomaisten toiminta perustuu lakiin. On siis välttämätöntä, että eduskunta saa nyt tämän lakiesityksen käsiteltäväkseen, ja viime kädessä perustuslakivaliokunnan tehtävä on arvioida, miten esityksessä on pystytty vastaamaan oikeudellisiin jännitteisiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen vastuulla on huolehtia Suomen ja suomalaisten turvallisuudesta. [Oikealta: Kyllä!] Olemme sisäministeriössä määrätietoisesti kehittäneet lainsäädäntöä rajaturvallisuuden ja Suomen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Nyt ehdotettava laki on yksi näistä toimista. Lain on tarkoitus olla Suomen turvana tarvittaessa. Laissa on kyse varautumisesta välineellistetyn maahantulon torjuntaan ja viranomaisten riittävien toimintamahdollisuuksien turvaamisesta myös vaikeimmissa tilanteissa. Laki on poikkeuksellinen mutta välttämätön keino, jolla voidaan varautua vieraan valtion Suomeen kohdistamaan painostamiseen.

Suomalaisen oikeusvaltion on voitava suojautua ulkoisilta uhilta. Siksi esitämme tätä lainsäädäntöä, jonka perusteella rajaviranomaiset voivat rajalla toimia ja torjua myös tämänkaltaisia uhkia lakiin perustuen. Suojelemalla kansallista turvallisuutta ja itsemääräämisoikeutta suojaamme samalla EU:n ja Naton pitkää itäistä ulkorajaa.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan, että laki tulisi voimaan mahdollisimman pian ja olisi voimassa vuoden voimaantulosta. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Otetaan debatti tähän. Meilähän on tässä aikaa rajoitettu. Käytetään tämä loppuaika sitten debattiin, eli noin kello 15 siirrytään sitten seuraavaan aiheeseen. Nyt kaikki ne, jotka haluavat käyttää tästä debattipuheenvuoron, vastauspuheenvuoron, painavat V-painiketta ja nousevat seisomaan. — Otetaan sieltä ensimmäisenä esimerkiksi edustaja Heinonen.

14.18 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää teitä, sisäministeri Mari Rantanen, sillä teette todella arvokasta ja tärkeää työtä vaikeassa paikassa, etsien ennen kaikkea ratkaisuja uusien ongelmien sijaan. Tiedän, että teille turvallisuus on aina ykkösprioriteetti. Pitäkää se.

Venäjän hybridihyökkäys pakottaa meidät toimiin. Tämä laki antaa välttämättömät uudet keinot torjua tilanteet, joissa välineellistettyä maahantuloa käytetään painostamiseemme. Varaudumme siis vakavimpiin tilanteisiin. Venäjän toimet ovat jo aiheuttaneet vakavaa vaaraa maamme täysivaltaisuudelle ja kansalliselle turvallisuudelle, eivätkä muut keinot ole välttämättä enää riittäviä tilanteen ratkaisemiseksi. Toivon, että tämä laki käsitellään eduskunnassa hyvin mutta viipymättä. Esityksellä on erittäin painavat ja hyväksyttävät tavoitteet.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Tuppurainen.

14.19 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit tunnistavat Suomen itärajalla olevan epätavallisen tilanteen. Siellä nähty liikehdintä ei ole tavanomaista turvapaikanhakua, ja kysymys ei ole maahanmuutosta, vaan kysymyksessä on Venäjän Suomen itärajalle kohdistama hybridihyökkäys — välineellistettyä maahantuloa, turvapaikanhakijoiden instrumentalisointia. Tästä on kysymys, ja siksi pidämme lähtökohtaisesti hyvänä sitä, että hallitus on lähtenyt laatimaan tämäntyyppistä la-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

kia, sillä oikeusvaltiossa kuuluu olla laki, joka ohjaa viranomaisten toimintaa, ja pidämme myöskin hyvänä sitä, että hallitus on saanut eduskunnalle yksimielisen esityksen.

No nyt tässä vaiheessa on tärkeää, että eduskunta saa omalle työlleen täyden työrauhan. Erityinen paino on annettava perustuslakivaliokunnan työlle, sillä tämä laki on tunnustetusti ja tunnistettavasti vähintään jännitteisessä suhteessa Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa ja ihmisoikeusnäkökulmat tulee huolella punnita. [Puhemies koputtaa] Nyt kysyisin valtioneuvostolta: mikäli eduskunnassa havaitaan tarpeita muuttaa tätä hallituksen esitystä, onko hallitus valmis tarkastelemaan näitä muutostarpeita?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Pidetään minuutin mittaisena, niin että kaikki kerkiävät. — Edustaja Heinäluoma, olkaa hyvä.

14.20 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen kansallisen turvallisuuden varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää kaikissa olosuhteissa. Emme voi antaa Venäjän horjuttaa Suomen turvallisuutta ja käyttää ihmisiä hyväkseen omien vaikuttamispyrkimystensä hyväksi. Siksi on tärkeää, että lähetämme Suomesta selvän viestin, ettemme hyväksy kansallisen turvallisuutemme horjuttamista ja ihmisten hyväksikäyttämistä.

Toisin kuin Venäjä Suomi on demokratia ja oikeusvaltio, ja meidän yhteiskuntamme rakentuu näiden arvojen varaan. Se tarkoittaa sitä, että julkinen valta perustuu lainsäädäntöön, joka kunnioittaa myös demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Tilanne on hyvin poikkeuksellinen.

Pidänkin tärkeänä, että valiokunnissa käydään huolella läpi tämä hallituksen esitys. On selvää, että tässä haetaan tasapainoa niin kansallisen turvallisuuden turvaamisen kuin myös kansainvälisten sopimusten välillä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Honkonen.

14.21 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos hallitukselle, että tämä tärkeä, välttämätön esitys on nyt eduskunnan käsittelyyn tuotu. Tämä maahanmuuton välineellistäminen on Suomeen kohdistuvaa painostamista ja vihamielistä toimintaa toiselta valtiolta, ja siihen tarvitaan välineitä — pidämme tätä keskustassa erittäin tärkeänä. On kuitenkin totta, että niin hallintovaliokunta kuin perustuslakivaliokuntakin, jossa olen itse mukana, joutuvat aika haastavaan tilanteeseen nytten tämän esityksen käsittelyssä.

Mitä tulee sitten perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin, niin tässä on tietenkin isoja ristiriitoja. Siihen perustuslaki mahdollistaa poikkeuslain säätämisen tietyillä perusteilla, ja tätä nyt sitten tullaan punnitsemaan. Itse ajattelen niin, että emme voi ajatella kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden suojelevan toisen valtion toista valtiota kohtaan kohdistamaa vihamielistä toimintaa, vaan niiden on ensi sijassa suojattava ihmisoikeuksia, joten tämä on tässä käsittelyssä varmasti muistettava.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne.

14.22 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole lainkaan eri mieltä siitä, etteikö Venäjän horjuttamispyrkimyksiin täydy etsiä toimivat keinot. Samalla

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

on tärkeä muistaa oikeusvaltio ja demokratia, joita me suojaamme: perusoikeudet, perustuslain rakenne, sopimukset, joihin olemme sitoutuneet — ne ovat osa sitä, mitä me suojaetaan, ne ovat osa arvopohjaa. Olen huolissani siitä, että tämä liian kevyellä ajattelulla ohitetaan. Täytyy pitää mielessä koko ajan, kun tätä asiaa punnitaan, miten poikkeuksellisista ehdotuksista, esityksistä on kyse.

Sinänsä hallitukselle kiitos, että puolueet eduskunnasta pidettiin mukana, mutta tätä lakiahan ei ole kuitenkaan parlamentaarisesti valmisteltu. On äärimmäisen tärkeää, että parlamentaarinen käsittely täällä eduskunnassa on huolellinen, perinpohjainen ja että on myös valmius muuttaa sitä. Esimerkiksi eduskunnan rooli tämän lain toimeenpanossa olisi sellainen kysymys, joka nähdäkseni olisi erittäin tärkeää punnita vielä tarkkaan tässä käsitelystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Koskela, Minja.

14.23 Minja Koskela vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rantanen, te totesitte äsken, että haavoittuvaisessa asemassa olevat ihmiset on huomioitu, joten voidaan puhua jännitteisyydestä eikä ilmeisestä ristiriidasta. Tänään on kuitenkin esimerkiksi Ylellä kansainvälisen oikeuden emeritusprofessori Martti Koskeniemi todennut, että tämä ei ole jännitteinen vaan yksiselitteisesti rikkoo kansainvälisiä sopimuksia. Kysyisin: Miten tunnistetaan ne ihmiset, jotka ovat vaarassa joutua kidutuksen uhriksi tai kuolemanrangaistuksen uhriksi? Miten tunnistetaan alaikäiset? Miten tunnistetaan erityisen haavoittuvaisessa asemassa olevat ihmiset tämänhetkisessä esityksessä kuvatuilla tavoilla?

Kun tämä esitys oli lausuntokierroksella, niin siellä nousi erittäin monessa lausunnossa esiin, että erityisen haavoittuvaisessa asemassa olevien ihmisten tunnistaminen on vaikeaa, jopa mahdotonta. Kysyisin vielä lopuksi: kun mainitsittekin, että maahan saapunut henkilö poistettaisiin viipymättä maasta, [Puhemies koputtaa] mikä olisi se paikka, johon hänet poistettaisiin hakemaan turvapaikkaa? Tämä ei käy esityksestä ilmi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Andersson, Otto.

14.25 Otto Andersson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Kiitos ministerille esittelystä. Eduskunta on hyvin poikkeuksellisen lakiesityksen äärellä. Yhtäältä kansalliset turvallisuusviranomaisemme katsovat, että tämä lakiesitys on välttämätön, jotta voimme torjua sen ihmisten välineellistämisen, mitä Venäjä nyt tekee. Emme tietenkään voi hyväksyä sitä, että Venäjä käyttää hyväkseen viattomia ihmisiä hybriditoiminnassaan. Samalla tiedämme, että esitys on jännitteinen perustuslain ja ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa, erityisesti palautuskiellon kanssa.

Oikeuskansleri totesi ennakkotarkastushuomautuksessaan 13.5., että kansallisen turvallisuuden ja perus- ja ihmisoikeuksien yhteensovittamiseen liittyvät suuret ja haasteelliset ratkaisut on syytä tehdä eduskunnassa perustuen laajapohjaiseen, monipuoliseen ja huolelliseen harkintaan ja asiantuntijakuulemiseen. Perustuslakivaliokunnalla on tässä asiassa tietenkin täysin keskeinen rooli, ja valiokunnalle on syytä antaa täysi työrauha.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Nieminen.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

14.26 **Mira Nieminen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille tästä eduskunnalle annetusta esityksestä. Se on äärettömän tarpeellinen ja välttämätön tähän aikaan.

Elämme tosiaan hyvin poikkeuksellisia aikoja. Nykyinen lainsäädäntömme ei enää toimi tässä ajassa. Jos vieras valtio käyttää ihmisiä ja maahantulijoita aseinaan, tulee meillä olla keinot pysäyttää tämä toiminta.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutti tosiaan toimintaympäristöämme perusteellisesti ja pitkäaikaisesti. Siksi kansallisen turvallisuuden kysymyksissä on tehtävä jatkuvasti työtä esimerkiksi seuraamalla lainsäädännön ajantasaisuutta tai eri uhkien tilannekuvaa. Vaikka Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu sotilaallista uhkaa, ovat Suomeen kohdistuvan hybridi-vaikuttamisen riskit kasvaneet, ja ne on tunnistettava.

Tämä hallituksen esitys ei ole turvapaikka- tai maahanmuuttopoliittinen kysymys vaan välttämätön, kansalliseen turvallisuuteen ja itsemääräämisoikeuteemme liittyvä esitys, jolla torjutaan Suomeen kohdistuvaa painostusta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Östman.

14.27 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaan niin kuin edellinen puhuja sanoi, että tämä hallituksen esittämä laki ei ole maahanmuutto- tai turvapaikkapolitiikkaa vaan Suomeen kohdistuvan painostamisen torjumista. Toivoisin myöskin, että ne talon ulkopuolella olevat asiantuntijat, jotka ovat sitä mieltä, että tämä on ristiriidassa kansainvälisen lainsäädännön ja ihmisoikeussopimusten kanssa, arvioisivat asian myöskin tästä näkökulmasta. Tämä laki on tarkkaan rajattu, ja se on puhtaasti työkalu välineellistety ja laittoman maahantulon estämiseksi. Minun mielestäni hallitus on toiminut viisaasti, kun me lähdemme niin kuin ennakoivasti hakemaan työkaluja, ennen kuin on myöhäistä, ja uskon, että tästä tulee hyvä, kun me sovimme täällä eduskunnassa parlamentaarisesti yli puoluerajojen, että Suomi tarvitsee tällaista työkalua. Kyse on myöskin suomalaisten turvallisuudesta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Werning.

14.28 **Paula Werning sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että hallitus on saanut aikaan yksimielisen esityksen, jolla torjutaan välineellistettyä maahanmuuttoa. Tätä esitystä on käsiteltävä eduskunnassa erityisellä huolella. Hallitus on saanut aikaa ja työrauhan tähän valmisteluun, ja toivonkin, että myös eduskunnalla on riittävä aika esityksen huolelliseen käsittelyyn. On hyvä, että olemme saaneet hallituksen pohjaesityksen, mutta toivon, että hallitus on valmis myös muuttamaan sitä, mikäli perustusvaliokunnan ja substanssivaliokunnan kannalta tällaista tarvetta esiintyy.

Rajavartiolaitoksella on tässä myös suuri tehtävä, ja on selvää, että tämänkaltaisen lainsäädännön vieminen Rajavartiolaitoksen operatiiviseen toimintaan vaatii merkittävää koulutusta. Voisinkin kysyä, onko yksittäisen rajavartijan vastuu päätöksenteossa kohtuullinen.

Kysyisin hallitukselta: oletteko valmiita tarvittaviin muutoksiin, mikäli tällaista tarvetta nousee asiantuntijoilta ja valiokunnista esille, ja millä tavalla olette valmiita turvaamaan konkreettisilla toimilla Rajavartiolaitoksen resurssit? — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

14.30 **Heikki Vestman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakiesitys toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi on poikkeuksellinen sekä oikeudellisesti että sen taustalla olevien painavien turvallisuusintressien vuoksi.

Perustuslakivaliokuntakin on aiemmin todennut, että valtion tulee pyrkiä takaamaan kansallinen turvallisuus ja yleinen järjestys kaikissa olosuhteissa. Valtaosalle meistä edustajista tämä lienee itsestään selvää. Yhtä selvää on, että demokraattisessa oikeusvaltiossa viranomaisten toimivaltuudet, myös silloin kun niiden peruste on painava, on arvioitava valtiosääntöoikeudellisesti kestävästi.

Poikkeuslain mahdollisuus tosiaan perustuslaissa on. Se on valtiosääntömme erityispiirre. Perustuslakivaliokunta tulee huolellisesti arvioimaan, onko tämä lakiesitys hyväksyttävissä hallituksen esittämällä tavalla rajattuna poikkeuksena perustuslakiin. Valiokunta kuulee laajasti valtiosääntöoppineita ja muita asiantuntijoita, ja huolella käsitellään ilman aiheetonta viivytyksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna.

14.31 **Hanna Räsänen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää hallitusta ja ministeriä, että tämä lakiesitys tuli nyt saliin. Itä-Suomesta tulevana kansanedustajana voin todeta, että tätä on kyllä odotettukin.

Venäjän toiminta aiheuttaa ihmisissä hämmennystä ja myös huolta. Samalla Venäjä testaa meidän suomalaisten keskinäistä luottamusta. Kaikissa tilanteissa meidän on pidettävä pää kylmänä, luotettava toisiimme, luotettava meidän turvallisuusviranomaisiimme, vaalittava kansallista yhtenäisyyttä sekä toimittava ennen kaikkea päättäväisesti. Sisäinen hajaannus nimittäin sataisi vain Venäjän laariin. Tämä pitää muistaa, kun käymme keskustelua esimerkiksi tästä kyseisestä laista.

Arvoisa puhemies! Luottamusta tulemme tarvitsemaan myös täällä eduskunnassa, kun käsittelemme näitä lakiesityksiä. On aivan varma, että tätä keskustelua, mitä täällä käydään, seurataan tiiviisti myös rajan takana, ja pitää varmistua siitä, että emme itse aiheuta enemmän hämminkiä ja ole hybridiriski Suomelle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen.

14.32 **Hanna Holopainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme valittavasti tilanteessa, jossa tiedostamme, että naapurimaa Venäjä on häikäilemättömästi valmis käyttämään kolmansien maiden kansalaisia hyväksi painostaakseen Suomea, ja tiedostamme, että tällaisesta tilanteesta aiheutuu sekä valtava riski Suomen kansalliselle turvallisuudelle että myöskin suuri vaara näille ihmisille, joita tässä välineellistettäisiin. Meidän täytyy nyt päättäväisesti toimia niin, että Venäjän vaikuttamisyritykset saadaan torjuttua.

Samalla kun tehdään päättäväisiä toimia, on myös huolehdittava siitä, että eri keinojen punninta on analyttävistä ja eri näkökulmien tarkastelu huolellista. Nyt kun eduskuntakäsittely alkaa, on erittäin tärkeää, että tässä prosessissa on tilaa tälle ja että valiokuntakäsittelyssä kuullaan laajasti eri asiantuntijoiden näkemyksiä tästä. Tämän prosessin päätteeksi voidaan sitten tunnistaa, onko juuri tämä laki ja juuri tässä muodossa se paras ja tehokkain

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

keino tämän vaikuttamisen torjumiseksi. Me oppositiossa emme ole olleet saman tiedon äärellä tässä valmistelun aikana, joten tämä on se keino, jolla sitten voidaan tästä varmistua.

Itsekin kysyisin tästä eduskunnan roolista. Esitystä lukiessa heräsi kysymys eduskunnan roolin vahvistamisesta tässä lain käyttöönottovaiheessa. Onko sitä harkittu, ja miksi se ei ole tässä esityksessä? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

14.34 Rami Lehtinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi kiitos ministerille tärkeästä esityksestä.

Venäjän ja Ukrainan välisen sodan myötä Euroopan turvallisuustilanne on muuttunut ja sen ennakoitavuus on vaikeutunut. Etenkin Suomi on hankalassa tilanteessa, koska meillä on yli 1 300 kilometriä yhteistä rajaa Venäjän kanssa. Syksyllä jouduimme hybridivaikuttamisen kohteeksi. Näillä toimilla naapurimaa pyrkii horjuttamaan yhteiskuntaamme ja vaikuttamaan kansalliseen turvallisuuteemme.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen on pysyttävä vahvana. Kansallisen turvallisuuden säilyttäminen on tärkein tehtävä tällä hetkellä. Jotta turvallisuus voidaan tulevaisuudessakin turvata, meidän pitää reagoida muuttuviin olosuhteisiin, ja tämän esityksen tavoitteena onkin torjua välineellistettyä maahantuloa ja samalla vahvistaa rajaturvallisuutta ja kykyä reagoida kaikkiin mahdollisiin uhkiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

14.35 Eemeli Peltonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän painostustarkoituksessa harjoittama hybridivaikuttaminen on yksiselitteisesti tuomittavaa. Kansallisen turvallisuuden kannalta rajoillamme nähty välineellistetty maahantulo on vakava ongelma, ja siihen puuttumiseksi on perusteltua etsiä ratkaisuja. Hallituksella onkin ollut puolueilta laaja työrauha valmistella nyt käsittelyssä olevaa rajaturvallisuuslakia, jolla pyritään hybridivaikuttamista vaikuttavasti torjumaan. Seuraavaksi työrauhan tarvitsee eduskunta, jotta eduskunta pystyy huolellisesti ja perusteellisesti käsittelemään esityksen paitsi turvallisuuden myös kansainväliset velvoitteemme huomioiden.

Selvää on, että Venäjä pyrkii hybridivaikuttamisellaan vaikuttamaan myös Euroopan unioniin. Hallitus onkin kertonut tavoitteekseen sen, että hybridivaikuttamisen torjumiseksi etsitään myös EU-tason ratkaisuja. Kysyisinkin arvoisalta pääministeriltä, millaisia viestejä olette saanut kumppanimailtamme itärajan tilanteeseen liittyen ja millainen näkymä teillä on mahdollisiin EU-tason toimiin, jotka voisivat Suomeakin tukea.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Myönnän kohtapuoliin myös pääministerille lyhyen puheenvuoron. — Mutta sitä ennen edustaja Andersson, Li.

14.36 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisella valtiolla on oikeus ja velvollisuus huolehtia omasta turvallisuudestaan ja myöskin rajaturvallisuudesta, mutta samaan aikaan valtioilla on myös velvollisuuksia huolehtia keskeisistä ihmisoi-
keusvelvoitteista, jotka nimenomaan suojaavat haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, heidän oikeuksiaan, eivät muita valtioita.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Hallitus esittää nyt toimintamallia, joka käytännössä tarkoittaisi sitä, että turvapaikkaa hakenut ihminen voidaan poistaa Suomesta, käännyttää ilman turvapaikkaprosessia ja ilman valituskelpoista päätöstä. Tämä vuorovaikutustilanne ei ratkaise niitä ongelmia, jotka tällaiseen menettelyyn sisältyvät, vaan luo päinvastoin uusia erityisesti rajavartijoiden näkökulmasta. Tällainen menettely rikkoo minun nähdäkseni palautuskieltoa, josta on säädetty niin kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa kuin EU-oikeudessa ja Suomen perustuslaissakin. Tätä palautuskieltoa pidetään niin tärkeänä, että se on ehdoton eli sellainen velvoite, joka velvoittaa valtioita myös esimerkiksi poikkeusoloissa. [Puhemies koputtaa] Minun nähdäkseni tätä perustuslain poikkeuslakimenettelyä ei ole tehty sitä varten, [Puhemies: Aika!] että poikettaisiin näistä keskeisistä ihmisoikeusvelvoitteista. Siksi tätä esitystä ei voi tukea.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet vielä, ja sen jälkeen sitten pääministerin lyhyt puheenvuoro.

14.37 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Årade talman! Pushback ei ole sallittu kansainvälisen oikeuden mukaan. Tässä maailmassa kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen ylläpitäminen ja oikeusvaltion perusteiden rikkomattomuus on keskeistä myös Suomen turvallisuuden kannalta.

Grundlagens 22 § stadgar att det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Också i regeringspropositionen konstateras att de föreslagna bestämmelserna innebär ett avsteg från det absoluta förbudet mot tillbakasändning — artikel 3 i Europakonventionen, artikel 2, 6 och 7 i MP-konventionen och artikel 3 i konventionen mot tortyr — om det anses att de inresandes ärenden inte utreds i skälig omfattning samt objektivt och individuellt. Det är inte möjligt att avvika från det absoluta förbudet mot tillbakasändning genom lagstiftningsåtgärder.

Mikään ei viittaa siihen, että tämä lakiehdotus edes pysäyttää hybridi vaikuttamista. Ainoat, jotka tässä tulevat kärsimään, [Puhemies koputtaa] ovat ne haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset.

UNHCR:s representant i Norden och Baltikum, Annika Sandlund, [Puhemies: Aika!] konstaterade i en intervju: ”Det går helt enkelt inte att legalisera ett pushback-förfarande.” Jag håller med.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi pääministeri, olkaa hyvä.

14.39 **Pääministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan Suomi on ollut ja oli syksystä lähtien Venäjän hybridioperaation kohteena, eli maahan tulijoita, maahanmuuttajia, kolmannen maan kansalaisia, käytettiin meihin vaikuttamiseen. Heidät ohjattiin laittomasti meidän rajalle. Meidän lainsäädännössä ei ole tapaa, jolla me pystyisimme suojaamaan meidän rajan, ja tällä poikkeuslailla me haetaan siihen työvälinettä meidän turvallisuusviranomaisille, rajaviranomaisille, jotta tämä ilmiö voidaan pysäyttää.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Me kaikki toivomme, että tätä lakia ei koskaan tarvitsisi käyttää, ja toivon, että jo pelkästään lain laatiminen on ollut viesti Venäjälle, että me huolehdimme kaikissa tilanteissa maamme turvallisuudesta ja rajaturvallisuudesta.

Haluan kiittää jo tässä vaiheessa eduskuntapuolueita yli hallitus—oppositio-rajojen hyvästä rakentavasta keskustelusta. Kaikesta ei olla oltu, lähtökohdistakaan, samaa mieltä, mutta keskustelu on ollut itsessään tärkeää.

Me ollaan pyritty parhaamme mukaan, kun esitys on laadittu, ottamaan huomioon kaikki se lausuntopalaute, mitä on tullut, ja juridiset näkökulmat, jolloin on saatu tasapainoinen esitys, jossa on kaksi puolta: se, että se on toimiva, että sillä aidosti pystytään pysäyttämään tämä mahdollinen vaikuttamistilanne, laitton maahantulo, ja se, että se on hyväksyttävä. Tätä balanssia on haettu, ja minusta on päästy hyvään ratkaisuun.

On selvää, että eduskunta saa kaiken sen ajan, mitä se tarvitsee, mutta toivon silti, että työskentely on ripeää. Käsittelyn pitää olla asiallista, riittävä määrä asiantuntijakuulemisia, ja jos korjaustarpeita ilmenee, niin niitä katsomme yhdessä. Tärkeintä on saada tämä laki voimaan, koska jo pelkästään voimaantulolla... Uskon sen, että meidän ei tarvitse toivottavasti sitä koskaan käyttää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen.

14.40 **Saku Nikkanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on vallinnut vankka yksituumaisuus kansallisen turvallisuuden kysymyksissä, ja se on ollut meidän vahvuus jo oikeastaan koko meidän historian ajan.

Nyt kuitenkin on ihan selvää, niin kuin tästäkin keskustelussa on tullut ilmi ja aikaisemmastakin, että tämän kauden ehkä hankalin lakiesitys kansalliseen turvallisuuteen liittyen on meillä käsittelyssä. Sen johdosta erityisesti tulee korostaa sitä, että eduskunnalla on nyt riittävästi aikaa ja mahdollisuutta paneutua lakiesitykseen riittävästi, ja myös sitten, että voidaan tarvittaessa tehdä myöskin pieniä muutoksia, jos näin yhdessä todetaan. Niin kuin tänä aamunakin saimme uutisista kuulla, kyllä erilaisissa hybridivaikuttamisen keinoissa meidän raja-alueellamme mahdollisuuksia valitettavasti riittää. Ja tämäkin esitys sinänsä antaa niitä välttämättömiä työkaluja meidän rajavartioidemme, mutta se ei yksistään tule ratkaisemaan kaikkia niitä rajojemme ongelmia. [Puhemies koputtaa]

Ehkä tässä kohtaa kysymys vielä siitä, että kun tiedämme, että Rajavartiolaitoksella raahoista ja resursseista on pulaa, [Puhemies: Aika!] niin varmistatteko tämän. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Marttinen.

14.42 **Matias Marttinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kansallisen turvallisuuden varmistaminen on meidän kansanedustajien tärkein tehtävä. Me tiedämme hyvin sen, että kyseessä ei ole hallitus—oppositio-kysymys, ei ole kysymys, joka jakaa puolueita, vaan se on kysymys, joka yhdistää Suomen eduskuntaa. Tässä asiassa haluan kiittää ryhmäni puolesta hallitusta ja arvoisaa ministeriä hyvin vaativan lainsäädäntöhankkeen valmistelusta ja läpiviennistä ja omalta osaltani myös kaikkia eduskuntaryhmiä hyvin rakentavasta keskustelusta tämän valmistelutyön aikana.

Toivon, että tämä poikkeuslaki pystytään viemään läpi eduskunnasta, hakemaan kestävät ratkaisut, joilla nämä riittävät toimivaltuudet voidaan tarvittaessa ottaa käyttöön. Me toki jokainen toivomme, että koskaan tätä lainsäädäntöä ei tarvitse käyttää, mutta on vii-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

sasta varautua, jotta kaikissa tilanteissa Suomen ja kansakuntamme turvallisuus pystytään takaamaan.

Nyt eduskunta ottaa oman aikansa ja perehtyy tähän huolellisesti, ja toivon, että hyvin laajassa yhteistyössä [Puhemies koputtaa] pystymme viemään asiaa eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Hoskonen.

14.43 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia hallitukselle ja erityisesti sisäministeri Rantaselle erinomaisesta työstä ja siitä laaja-alaisuudesta, että olette kuulleet kaikkia puolueita tärkeässä asiassa. Tämä on äärimmäisen tärkeää Suomen kannalta.

Suomen on omalla toiminnallaan, yksimielisellä vahvalla toiminnallaan, annettava ulospäin viesti, että me olemme tässä asiassa yhtenäisiä emmekä salli tähän maahan mitään välineellistettyä, vihamielistä toimintaa — siitähän tässä on kysymys. Tämä ei ole mikään pakolaiskysymys, vaan vihamielinen, suunniteltu, aktiivinen toimenpide Suomea kohtaan, jos sellainen tapahtuu. Aivan kuten molemmat ministerit ovat sanoneet, tätä ei toivottavasti koskaan tarvitse käyttää, mutta varuillaan pitää olla, ja yksimielisyys ja vahva yhteenkuuluvaisuuden tunne auttavat meitä eteenpäin. Nyt ei ole politikoinnin aika.

Ihmisoikeuksistahan tässä sinällään on toki kysymys, mutta pitää muistaa, että näitä ihmisiä, joita tänne tuodaan, käytetään törkeästi hyväksi. Tämä on eräänlaista nykyaikaista ihmiskauppaa, ja sekin on pysäytettävä. Sillä autamme niitä ihmisiä, joita tässä huijataan ja joita tänne väkisin köijätään. [Sanna Antikainen: Juuri näin! — Laura Huhtasaari: Hyvä puheenvuoro!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

14.44 Joakim Vigelius ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rajat merkitsevät — ne merkitsevät valtiolle itsenäisyyttä, täysivaltaisuutta ja turvaa ulkopuolisten vihamielisiltä aikeilta. Valitettavasti rajanaapurimme Venäjä on toimillaan sekä Ukrainassa että Suomen itärajalla osoittanut piittaamattomuuttaan rajoistamme ja rajojemme edustamista arvoista. Kun Venäjä alkoi hybridivaikuttaa ja masinoida maahantuloa itärajallemme, Suomi reagoi päättäväisesti sulkemalla itärajan. [Sanna Antikainen: Kiitos hallitukselle!] Toimena se ei yksinään riitä, sillä uhka siitä, että Venäjä jatkaisi vaikuttamisyrityksiään Suomea vastaan, on yhä olemassa. Riski eskalaatioon maastorajoillamme on todellinen, ja siksi uusi laki välineellistetyn maahantulon torjumiseksi on tarpeen. Emme voi sallia Venäjän autoritäärisen hallinnon päättävän, mistä, milloin ja kuinka moni Suomen itärajan ylittää. Suomen on päätettävä itse rajoistaan, ja sitä tällä lailla tuetaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras.

14.45 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on erityisesti ihmisoikeuksien mutta myös vaikuttavuuden ja toteuttamiskelpoisuuden näkökulmasta niin paljon riskejä ja ongelmia, että yksi minuutti ei niiden läpikäymiseen riitä. Puutun siis vain yhteen näkökulmaan.

Hallituksen esityksessä itsessäänkin todetaan, että se on monessa suhteessa ongelmallinen perustuslain kannalta, ja te, ministeri Rantanen, kohteliaasti puhuitte jännitteisestä

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

suhteesta. Ajattelen niin, että perustuslain kunnioittamisen ja varjelemisen pitäisi olla meille kaikille tässä salissa yhteinen kunnia-asia vasemmalta oikealle ja siinä matkan varrella vihreissä ja keskustassa, yhtä lailla hallituksessa ja oppositiossa. Jos nyt tässä tilanteessa katsotaan perustelluksi venyttää perustuslain rajoja, niin herää kysymys, että mitä saattaa olla edessä seuraavaksi. Vähän mietin sitä, että kun meillä perinteinen oikeusministeripuolue RKP on päätenyt tätä esitystä kannattamaan, niin miksi näin. Ja mitä on käynyt sille perinteiselle laillisuuspuolueelle, kokoomukselle: kuinka paljon perustuslaki meillä enää painaa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Saarikko.

14.46 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme päätyneet maailman jännitteiseen aikaan, jossa myös Suomeen kohdistuu naapurimaamme erilaisia vaikuttamispyrkimyksiä, cyber- ja hybridioperaatioita, ja niiden äärellä me emme voi olla naiiveja, vaan myös se, miten me toimimme yhdessä, se, miten tämä eduskunta ja Suomen poliittinen päätöksentekojärjestelmä toimivat, ne ovat kaikki signaaleja siitä, olemmeko me vaikutukselle alttiita. Siksi on erityisen tärkeää, että tämänkin lain käsittely kaikkine vaikeuksineenkin osoittaisi Suomen vahvuuden ja voiman ja parhaimmillaan yhtenäisyyden eikä niitä asioita, jotka meitä erottavat. Tämä puheenvuoro ei tarkoita, etteikö eduskunnan pitäisi tehdä huolellista työtä tai että tämä olisi jollain tavalla helppo lakiesitys, mutta vetoan myös itse siihen, että tämän päivän viimeisimmät, uudet uutiset hankaluuksista, hämmennyksestä johtavat tilanteeseen, jossa meidän kannattaa olla tarkkoina siinä, miten meihin pyritään vaikuttamaan.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin kaksi erityistä seikkaa, joita toivon, että eduskunta valiokuntaprosesseissa todella tarkkaan harkitsee tämän lain ääreltä. [Puhemies koputtaa] Ensimmäinen on rajavartioiden käytännön työ tämän lain kanssa, ja toinen on se, [Puhemies koputtaa] pitäisikö lain tarvittavissa aktivointivaiheissa sittenkin myös eduskunnalla olla rooli eikä vain valtioneuvostolla ja presidentillä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindtman.

14.48 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on saanut tänne eduskuntaan yksimielisen esityksen, joka on tietysti ensimmäinen edellytys sille, että eduskunnasta on mahdollista hakea laajempaa tukea. [Sanna Antikainen: Ei ole mikään edellytys!] Tässä on paljon pelissä. Tässä on kyse siitä, miten saadaan rajan turvallisuus toimimaan ja tehdään se niin, että se täyttää meidän kansainväliset sitoumukset. Nyt on tärkeää, että eduskunnassa tämä laki käydään tarkasti läpi. Perustuslakivaliokunnan käsittely on tässä tärkeää, aivan välttämätöntä saada alle ja arvio sieltä.

Arvoisa puhemies, pääministeri! Kun Nato-jäsenyyttä käsiteltiin eduskunnassa, niin silloin mahdollistettiin ikään kuin erilaisten uhka-arvioiden, tiedustelutiedon saaminen myös niille kansanedustajille, jotka eivät olleet siinä kyseisessä valiokunnassa, jossa tätä käsiteltiin. Tämä olisi varmaan paikallaan nytkin, koska keskeisesti ihan tämän lain kynnykseen liittyy se, mikä on se viranomaisten uhka-arvio. Pidän välttämättömänä, että kaikilla kansanedustajilla on täysi mahdollisuus päästä tämän tiedon ääreen. On tärkeää, että tämä lakiesitys käsitellään tiiviissä yhteistoiminnassa täällä eduskunnassa, asiallisesti ja kiihottomasti, rauhallisesti mutta erittäin tarkasti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vikman.

14.49 **Sofia Vikman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki tuki rajaturvallisuuslain ripeälle etenemiselle. Perustavanlaatuinen itsenäisen valtion olemassaolon perusta ja valtion tehtävä on huolehtia ulkorajojensa turvallisuudesta. Kyse on Venäjän hybridihyökkäyksen torjumisesta sekä Suomen kansallisen turvallisuuden varmistamisesta ja täysivaltaisuudestamme. Tästä on kyettävä kaikissa olosuhteissa eduskunnan huolehtimaan, ja sen on oikeastaan oltava kansanedustajienkin tärkein tehtävä.

Kiitos hallitukselle määrätietoisesta toiminnasta. Uskon, että lain käsittely eduskunnassa etenee hyvässä yhteisymmärryksessä ja että turvaamme sen, että Suomea ei voi painostaa ja varaudumme lisääntyvään hybridivaikuttamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Ojala-Niemelä.

14.50 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä välineellistetty maahantulo on ilmiönä uusi, ja on hyvä, että hallitus on tarttunut toimeen ja ryhtynyt valmistelemaan välineitä ja työkaluja, millä tähän voidaan vaikuttaa. Tämä laki vaikuttaa vaatimattomalta ulospäin, vain seitsemän pykälää, mutta sitäkin painavampi on sen sisältö, miten taiteilla kansallisen turvallisuuden ja toisaalta haavoittuvassa asemassa olevien aseman turvaamisen näkökannalta.

Kohtuupitkään kesti tämän lain valmistelu hallituksessa, ja toivon, että nyt myös eduskunnalle annetaan rauha tämän käsittelemiseksi. On hyvä, että meillä on perustuslakivaliokunnassa laajasti kuultavana valtiosääntöoppineita ja ihmisoikeusasiantuntijoita samoin kuin Eurooppa-oikeuden tuntijoita.

Itse myös kannan huolta siitä, miten Rajan resurssit voidaan turvata. Tässä kuitenkin Rajavartiolaitoksen tehtävät lisääntyvät, ja rahat kehyskaudelle vähenevät. Eli toivon kyllä, että tämä huomioidaan sitten tuossa työssä.

Nyt tosiaan käsitellään huolella ja läpivalaistaan tämä esitys. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Otetaan vielä kaksi puheenvuoroa, ja sen jälkeen ministerille viiden minuutin vastaus näihin moniin kysymyksiin, edustajat Huhtasaari ja Forsgrén. — Huhtasaari.

14.52 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tärkeä laki. Maailma muuttuu, uhat muuttuvat, ja silloin myös meidän toimintatapojemme on muututtava ja lainsäädännön on muututtava. Tietysti meidän ensisijainen tehtävämme on puolustaa meidän suvereeniuttamme, meidän kansallista turvallisuuttamme. Tätähän varten Suomen valtio on perustettu, että me turvataan suomalaisten turvallisuus ja puolustetaan Suomen valtion olemassaoloa kaikin mahdollisin keinoin.

Tosiaan tämän esityksen tarkoitus on torjua välineellistettyä maahantuloa. Tämähän ei ole pakolaiskysymys, vaan me tiedämme, että kysymys on vihamielisestä vieraan valtion toiminnasta. Meillä on historiassa kyllä tämän valtion kanssa muutenkin paljon kokemusta, miten on toimittu.

Mutta haluaisin kysyä nyt ihan ministeri Rantaselta: mikäli meillä ei ole, me emme saa aikaan sellaista lainsäädäntöä, jolla voimme torjua hybridihyökkäystä, niin millainen viesti tämä on Venäjälle?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Forsgren.

14.53 **Bella Forsgrén vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen tahtotila puuttua Venäjän hybridivaikuttamiseen on varmastikin täällä koko salissa jaettu, mutta minullakin on huolia liittyen perustuslakiin, kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja ihmisoikeuksiin. Suurin huoli liittyy siihen, että tässä laissa sanotaan, että turvapaikanhakijoiden mahdollista haavoittuvaisuutta arvioitaisiin lyhyessä vuorovaikutustilanteessa rajavartijan toimesta. Haavoittuvaa asemaa, kuten kidutuksen taikka seksuaalisen väkivallan uhriksi joutunutta ihmistä, on vaikea tunnistaa päältäpäin, ja kuten hallituksen omassakin esityksessä sanotaan, niin tässähän annetaan aika iso vastuu yksittäisille rajavartiotyöntekijöille. Oma huoleni onkin se, onko tämä hallituksen kirjaus lisäksi riski sille, että erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat turvapaikanhakijat jäävät tunnistamatta tästä kokonaan. Olisinkin kysynyt ministeriltä: jos valiokunnan käsittelyissä asiantuntijalausunnoissa nousee esille näitä muutostarpeita, niin olettehan te valmiita ottamaan ne mukaan?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri Rantanen, enintään viisi minuuttia.

14.54 **Sisäministeri Mari Rantanen:** Arvoisa puhemies! Tämä on äärimmäisen tärkeä keskustelu. Kuten täällä on jo monessa puheenvuorossa todettu, niin Suomi on mielestäni aika hyvällä tavalla tunnettu siitä, että turvallisuus on meidän yhteinen asiamme. Kansallinen turvallisuus on asia, joka yhdistää tätä salia oikealta vasemmalle, ja se on äärimmäisen tärkeää näissä kysymyksissä nyt, kun näihin uusiinkin, uudenlaisiin uhkiin vastataan. Siltä osin pidän äärimmäisen tärkeänä sekä tätä keskustelua mutta myöskin sitä, että eduskunta voi tätä lakia käsitellä huolellisesti mutta toki ilman aiheetonta viivytystä, kuten täällä on todettu.

Sen voin myöskin luvata, että eduskunta saa kaiken tarvitsemansa tiedon tässä, ja mikäli sellaista tiedontarvetta on, johon täällä viitattiin puheenvuorossa ja jota käytettiin silloin Nato-prosessissa, niin tämä varmasti on järjestettävissä.

No mitä tulee sitten tähän lainsäädäntöön, niin tässä on nimenomaan pyritty hakemaan tasapainoa. Me joudumme hakemaan uudessa ajassa uudenlaista tulkintaa, ja siitä tässä on nyt kysymys. Nimittäin silloin kun Geneven pakolaissopimusta on 50-luvulla tehty, ei kukaan tullut varmastikaan ajatelleeksi, että joku valtio voisi käyttää vihamielisen vaikuttamisen välineenä toisia ihmisiä. Siltä osin me joudumme elämään ajassa, ja niinpä lainsäädännönkin tulee tältä osin elää ajassa.

Tätä lakia ei ole tehty kevyellä punninnalla. Tähän on käytetty aikaa ja pyritty nimenomaan tuomaan samaan esitykseen sekä kansallinen turvallisuus — valtion perustehtävä, turvallisuuden ylläpitäminen — mutta sitten samalla huomioiden mahdollisimman hyvin myöskin meidän ihmisoikeusvelvoitteet. Siltä osin erityisesti tässä kiinnitetään huomiota erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin.

Mitä sitten tulee rajavartioiden asemaan, niin rajavartijat ovat ihmisten arvioinnin ammattilaisia. He tekevät sitä aivan joka päivä, he arvioivat ihmisiä rajalla. Totta kai uusi laki vaatii koulutusta, se vaatii heille ohjeistusta, mutta itse luottaisin siihen, että nämä henkilöt tekevät tätä arviointia joka päivä työkseen. Itse asiassa voidaan ajatella niin, että tämä lainsäädäntö parantaa merkittävästi Rajavartiolaitoksen ja rajavartioiden kykyä vastata tä-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

mäntyyppisiin tilanteisiin rajoilla. Jos me emme tätä säädä, niin minkälainen mahdollisuus heillä silloin on vastata tähän uhkaan?

Sitten haluan tuoda esiin sen, että tätä lakia tehdään varautumisen näkökulmasta. Jos eduskunta tämän hyväksyy, niin tämä tulee meidän lainsäädäntöön, mutta se pitää aktivoi-da erikseen, ja me emme suinkaan aktivoi sitä, ellei tarvetta ole. Kynnys on korkea: kaikki lain edellytykset tulee täyttyä, tulee arvioida yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa, ja silloin on tosi kyseessä, jos tämän lain aktivointia edellytetään.

Haluan muistuttaa viime kauden rajavartiolaan 16 §:n säätämisestä. Nimittäin sekin oli varautumista, ja nyt olemme huomanneet, että sehän tarvittiinkin aika nopeasti käyttöön. Oli tavattoman hyvä, että se meillä lainsäädännössä on. Muutoin olisi tullut kyllä sanalla sanoen kiire säätää.

On myöskin hyvä todeta vielä uudemman kerran se, että tässä ei ole kysymys maahanmuuttopolitiikasta, tässä ei ole kysymys turvapaikkapolitiikasta, tämä on aika lailla puhtaasti turvallisuuspoliittinen kysymys. Niin kuin ollaan monasti muistaakseni näiden rajapäätöstenkin yhteydessä todettu, niin me emme katso siinä kohtaa numeroita, vaan me kat-somme sinne taakse, mitä siellä takana tapahtuu. Jos siellä havaitaan vihamielisen toimijan vaikuttamista, niin se on se kohta, mitä meidän pitää näissä tilanteissa ehdottomasti katsoa. Pidän tätä todella tärkeänä havaita, että ollaan varmasti tässä salissa monista asioista maa-hanmuuttopoliittisesti eri mieltä, mutta tässä on kyse puhtaasti turvallisuuspolitiikasta.

Sitten aivan lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että tämän salin mahdollisimman laaja yhtenäisyys on se viesti, mikä tästä salista myöskin olisi todella toivottavaa saada ulos. Tiedän, että tähän lainsäädäntöön sisältyy herkkyyksiä, [Puhemies koputtaa] mutta on tär-keätä, että tätä täällä eduskunnassa käsitellään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.00.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.35.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä istunnossa keskeytetyn asiakohdan 7 käsittelyä. Otetaan sieltä lista. — Siellä on ensimmäisenä edus-taja Nieminen, olkaa hyvä.

17.36 Mira Nieminen ps: Arvoisa rouva puhemies! Valtion kokonaisvaltainen tehtävä on turvata maan itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus sekä suojata kansalaisia erilaisilta uhilta. Valtion tulee huolehtia suvereniteetin ja kansallisen turvallisuuden säilymisestä, yl-läpitää rajaturvallisuutta sekä kehittää sitä ja puolustaa alueellista koskemattomuutta.

Tämän hallituksen rajaturvallisuusesityksen tavoitteena on varmistaa, että Suomella on tehokkaat keinot torjua tilanteet, joissa välineellistettyä maahantuloa käytetään Suomen painostamiseen, sekä varautua välineellistetyn maahantulon vakavimpiin tilanteisiin. La-kiesityksessä säädetään edellytyksistä, joiden vallitessa valtioneuvoston yleisistunto voisi päättää rajoittaa kansainvälisen suojelun hakemusten vastaanottamista rajatulla osalla Suo-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

men valtakunnanrajaa ja sen välittömässä läheisyydessä. Rajoituspäätöstä edeltäisi yhteistoiminta tasavallan presidentin kanssa.

Lain käyttö tulisi kyseeseen erityisen poikkeuksellisista ja pakottavista syistä. Edellytyksenä olisi aina tieto tai perusteltu epäily vieraan valtion Suomeen kohdistamasta vaikutamisesta, joka aiheuttaa vakavan vaaran Suomen täysivaltaisuudelle ja kansalliselle turvallisuudelle, ja se, etteivät muut keinot ole riittäviä tilanteen ratkaisemiseksi.

Päätöksen voisi tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Kansainvälisen suojelun hakemuksia ei tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta otettaisi vastaan rajoitusalueella, vaan vaikuttamisen välineenä olevan maahantulijan maahantulo estettäisiin. Maahan jo saapunut henkilö poistettaisiin viipymättä maasta ja hänet ohjattaisiin siirtymään paikkaan, jossa kansainvälisen suojelun hakemuksia otetaan vastaan.

Arvoisa rouva puhemies! Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutti toimintaympäristöämme perusteellisesti ja pitkäaikaisesti. Siksi kansallisen turvallisuuden kysymyksissä on tehtävä jatkuvasti yhteistyötä esimerkiksi seuraamalla lainsäädännön ajantasaisuutta tai eri uhkien tilannekuvaa. Vaikka Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu sotilaallista uhkaa, ovat Suomeen kohdistuvan hybrdivaikuttamisen riskit kasvaneet. Hybrdivaikuttaminen voi olla esimerkiksi informaatiovaikuttamista, kuten väärän tiedon levittämistä, kriittisen infrastruktuurin toimintaan kohdistuvaa häirintää tai vahingontekoja ja tätä laajamittaista maahantulon järjestämistä. Hybridiuhissa on kyse pahantahtoisesta ulkoisesta vaikuttamisesta, jolla valtiollinen toimija pyrkii eri keinoja yhdistelemällä systemaattisesti vaikuttamaan kohteena olevaan maahan. Hybrdivaikuttamisen tavoitteena on hyödyntää kohteeksi valitun valtion haavoittuvuuksia ja pyrkiä tekemään se mahdollisimman peitellysti. Hybrdivaikuttaminen on autoritääristen valtioiden keskeinen vaikutusväline. Keinovalikoimaan voi kuulua esimerkiksi poliittisia, diplomaattisia, taloudellisia ja sotilaallisia keinoja sekä informaatio- ja kybervaihtamista. Myös hämmennyksen aiheuttaminen on osa tätä toimintaa.

Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on varautua näihin kaikkiin mahdollisiin uhkiin ja hybrdivaikuttamisen muotoihin. Hallituksen arvion mukaan Suomen itärajalla syksyllä 2023 alkaneen välineellistetyn maahantulon uhka on edelleen korkea. Välineellistetyllä maahantulolla pyritään vaikuttamaan Suomen ja EU:n turvallisuuteen sekä yhteiskunnalliseen vakauteen. Suomen itäraja on samalla EU:n ja Naton pisin ulkoraja Venäjän kanssa. Tämän vuoksi Suomen tavoitteena on, että välineellistetyn maahantulon torjumiseksi löydetään EU-tason ratkaisuja.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys ei ole turvapaikka- tai maahanmuuttopolitiikkaa vaan välttämätön kansalliseen turvallisuuteen ja itsemääräämisoikeuteemme liittyvä esitys, jolla torjutaan Suomeen kohdistuvaa painostusta. Hallitus katsoo, että esityksellä on erittäin painavat ja hyväksyttävät tavoitteet. Suomen on varauduttava siihen, että Venäjän Suomeen kohdistama painostaminen jatkuu pitkäaikaisesti ja voi saada jatkossa myös aiempaa laajempia ja vakavampia muotoja.

Lainvalmistelun aikana on arvioitu huolellisesti muut mahdolliset vaihtoehdot torjua välineellistetyn maahantulon uhkaa. Arvion mukaan muilla keinoilla ei pystyttäisi torjumaan tehokkaasti Suomen painostamista välineellistetyllä maahantulolla, koska nykyiseen kansalliseen ja kansainväliseen oikeuteen ei sisälly riittäviä menettelytapoja. Kyseessä on poikkeuslaki, jonka käyttöönotto olisi korkean kynnyksen takana ja tulisi kyseeseen erityisen poikkeuksellisista ja pakottavista syistä. Laki olisi voimassa vuoden voimaantulosta ja siten ajallisesti rajattu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

17.41 **Juha Hänninen kok:** Kunnioitettu rouva puhemies! Hallitus antoi eilen eduskunnalle lakiesityksen toimivaltuuksista välineellistetyin maahantulon torjumiseksi. Esitys rajalaista on tarpeellinen ja välttämätön maamme turvallisuuden varmistamiseksi. Se ei yksistään ratkaise välineellistetyin maahantulon ongelmia, mutta se on tärkeä työkalu muiden joukossa. Kaikista tärkein asia maassamme on nyt kansallinen turvallisuus.

Poikkeuslakia on valmisteltu Suomen rajaturvallisuuden varmistamiseksi. Suomen ja suomalaisten kansallinen turvallisuus tulee pystyä varmistamaan joka tilanteessa. Se on meidän ykkösprioriteetti. Meidän poliitikkojen tärkein tehtävä on varmistaa Suomen, maamme, turvallinen arki. Lakiesitys on tuotu eduskuntaan kiireellisenä. Siksi toimimme nyt ripeästi — emme hutiloiden, vaan huolella.

Arvoisa rouva puhemies! Jo etukäteen on tiedetty, että kyseessä on vaativa laki erityisesti kansainvälisten perus- ja ihmisoikeussopimusten kannalta. Tätä lakimuutosta tulee kuitenkin arvioida erityisesti kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Välineellistettyä maahantuloa ei ole otettu huomioon silloin, kun kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia on tehty. Tuolloin ei osattu ajatella, että jokin valtio voisi käyttää vaikuttamisen ja painostamisen välineenä sopimuksiin kirjattuja oikeuksia.

Kansainväliset perus- ja ihmisoikeudet ja kansalaistemme turvallisuus ovat nyt puntarissa. Perustuslakivaliokunta kuuntelee asiantuntijoita laajasti ja huolella ja pyrkii parhaaseen tulkintaan ja ratkaisuun. Lähtökohtana tulee olla, että jos maamme joutuu erittäin poikkeukselliseen ja vakavaan tilanteeseen, pystymme reagoimaan riittävällä nopeudella ja voimalla. Rajalaki on yksi osa varautumista. Se antaa myös valmiuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Näin pystymme takaamaan suomalaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeudet ja turvallisuuden. Nyt tässä tarvitaan luottamusta ja yhdessä tekemistä isänmaan parhaaksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valkonen poissa. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

17.44 **Anne Rintamäki ps:** Arvoisa puhemies! Suomen ja suomalaisten epäonneksi naapuriksemme valkkaantui kaikista maailman maista Venäjä, jonka laajentumishaluille ei ole mitään rajaa. Olemme nähneet, mihin naapurimme pystyy. Meillä on siitä pitkälti yhteistä historiaa, jonka pohjalta luottamusta meillä ei naapurin toimiin ole, eikä niitä yksinkertaisesti saa olla.

Venäjä otti Suomen ja suomalaisten turvallisuuden horjuttamiseksi uuden sodankäyntimallin, välineellistetyin maahantulon, jota myös hybrdivaikuttamiseksi kutsutaan. Venäjä työntää rajan yli maahamme pääsääntöisesti miehiä kolmansista maista. Muutama kuukausi takaperin kovilla talvipakkasilla kuului uutisia Pietarista. Venäjän viranomaiset tekivät niin sanottua etnistä puhdistusta Pietarissa ja kärräsivät maahanmuuttajia kohti Suomen rajaa. Tarkoitus on siis saada siirtolaisaallolla Suomi turvattomaan tilaan ja luoda epäjärjestystä.

Hallitus on toiminut akuutisti sulkemalla rajanylityspaikat. Se vaan ei pelkästään riitä, vaan tarvitsemme järeitä toimia estääksemme maahamme tunkeutumisen. On turha kuvitella, että Venäjälle riittää se, että puomit on laskettu. Se ei riitä, vaan meillä pitää olla lain-säädäntöä sitä varten, että pystymme nopealla toiminnalla käännyttämään meille tunkevaa

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

porukkaa. Kysehan ei ole turvapaikkapolitiikasta, vaan tässä puhutaan turvallisuuspolitiikasta.

Salin vasemmalla laidalla ollaan huolissaan niistä kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa olevista tulijoista, mutta keitä he ovat? Puhutaan äideistä ja lapsista. Talvella kelistä huolimatta polkupyöräkolonnassa oli pelkästään parhaassa taisteluiässä olevia miehiä, jotka polkivat lasten polkupyörillä lumihangessa. Siihen ei ihan heikkokuntoinen yksilö pysty.

Tulevaisuutta silmällä pitäen on syytä varautua siihen, että Venäjä tekee vielä suurempiakin hybridioperaatioita Suomen ja muidenkin länsinaapureittensa kiusaksi. Viimeisimpien uutisten mukaan naapurimme aikoo laittaa Itämerellä rajat uusiksi, joten kyllä tässä valtionjohto saa valppaana olla. Vanha suomalainen sanonta pitää edelleenkin paikkansa: piip on piip, vaikka voissa paistaisi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen poissa. — Edustaja Koskela, Minja, olkaa hyvä.

17.47 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tarkoitus on vastata Venäjän käynnistämään hybridivaikuttamiseen, jossa turvapaikanhakijoita väli-neellistetään eli tuodaan itärajalle tarkoituksena luoda painetta ja testata suomalaista oikeusvaltiota sekä Suomen kykyä vastata Venäjän toimintaan. Julkisuudessa on puhuttu niin sanotusta käännytyslaista eikä aivan kevin perustein.

Tämän lain tavoitteena on säätää edellytyksistä, jotka mahdollistavat kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamisen rajoittamisen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Suhtaudun tällaisiin rajoituksiin hyvin penseästi. Lyhyt perustelu näkemykselleni on, että esitys on syvästi ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja EU-oikeuden kanssa eikä rajattu poikkeus onnistu perustelemaan tämän ristiriidan fundamentaalisuutta. Kyseessä ei siis ole jännite vaan räikeä ristiriita, ja tämä täsmennys on minusta tärkeää tehdä, kun täällä tänään ministerikin aiemmin puhui nimenomaan jännitteestä. Tämä ristiriita on räikeä, ja ristiriitaisuudet on tunnistettu ja tunnustettu laajasti, ja tämä ristiriita ilmenee esimerkiksi suhteessa palautuskieltoon, kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kieltoon, oikeuteen elämään, oikeusturvaan ja yhdenvertaisuuteen. Ne koskevat muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimusta, pakolaisyleissopimusta ja EU:n perusoikeuskirjaa.

Suomen valtio voi joutua yllä mainittujen velvoitteiden rikkomisesta kansainvälisoikeudelliseen vastuuseen esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, EU-tuomioistuimeen tai johonkin YK-sopimusten valvontaelimistä. Tämä voi merkitä korvausvelvollisuutta loukkauksesta kärsineelle olettaen, että hän on edelleen elossa jouduttuaan käännetyksi Suomen rajalta ja mahdollisesti palautetuksi ei-turvalliseen maahan palautuskiellon vastaisesti. On todettava, että hallituksen ollessa toistuvasti huolissaan Suomen joutumisesta EU:n alijäämämenettelyyn valtiontalouden alijäämän vuoksi ovat prioriteetit jokseenkin selvät: talouspolitiikassa ei olla valmiita ottamaan riskiä kansainvälisen yhteisön paheksumisessa, mutta ihmisoikeusvelvoitteiden ja oikeusvaltion suhteen sama huoli ei selvästikään päde.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan vaikuttamisen välineenä olevan maahantulijan maahanpääsy estettäisiin ja hänet poistettaisiin maasta. Tällainen sääntely koskisi vain niitä maahantulijoita, joita arvioidaan käytettävän vaikuttamisen välineenä. Tämä

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

lähtökohta on ongelmallinen, koska välineellistetyt henkilön erottaminen ei-välineellistetyistä on vaikeaa, jopa mahdotonta ja koska välineellistetyksi joutuminen ei tarkoita sitä, että henkilöllä ei olisi aitoa suojelun tarvetta. Suuri osa itärajan yli tulleista turvapaikanhakijoista on ollut muun muassa Syyrian, Somalian, Jemenin, Irakin tai Afganistanin kansalaisia eli kotoisin maista, joissa on heikko turvallisuustilanne ja/tai vaikea poliittinen tilanne. Edellä mainittujen huomioiden valossa ihmisten välineellistämisestä ei voi vetää johdopäätöstä, että välineellistetyillä ihmisillä ei olisi aitoa tarvetta suojelulle, mikä tekee lakiluonnoksen lähtökohdasta ontuvan.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen toimeenpano tarkoittaisi sitä, että rajavartijoille siirtyisi vastuuta, joita heillä ei ole aiemmin ollut. Poikkeuslain ollessa voimassa tulisi yksittäinen rajavartija tekemään ratkaisun maahanpääsystä tai maasta poistamisesta. Erityisen painavana pidän kolmen rajavartiolylitarkastajan lausuntokierroksella toimittamassa lausunnossaan ilmaisemaa huolta, jonka mukaan tämä asettaisi rajavartijat kohtuuttomaan ja mahdottomaan tilanteeseen, kun yksittäisen virkamiehen vastuulle vieritetään tilanne, jossa tulee huolehtia samaan aikaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä noudattaa hallituksen näiden kanssa ristiriidassa olevaa lakia. Käytännössä tehtäessä arviota erityisestä haavoittuvuudesta se tulee jäämään puutteelliseksi, ja tässä tapauksessa puutteellisuus johtaa pahimmillaan kuolemaan, jos ihmisen haavoittuvuus jää rajalla tunnistamatta ja hänet käännytetään kansainvälisten sopimusten vastaisesti.

Arvoisa puhemies! Tilanne rajalla on aito, ja Venäjän hybridivaikuttaminen ja aggressio ovat oikeita asioita. Samoin on totta, että Suomi on hyvin varautunut ja varautumista tulee jatkaa. Lausuntokierroksella saadun palautteen perusteella tilanteeseen voitaisiin kuitenkin puuttua myös sellaisilla tavoilla, jotka eivät ole ristiriidassa perus- ja ihmisoikeuksien kanssa. Ulkoministeriö huomautti, että lakiluonnoksessa esitellyt muut keinot ja vaihtoehdot vaikutuksineen voitaisiin selvittää ja arvioida konkreettisemmin. Niin ikään oikeusministeriö huomautti, että esityksessä tulisi kuvata perusteet sille, miksi perustuslain kanssa paremmin sopusoinnussa olevien sääntelymallien ei katsota tosiasiallisesti olevan riittävän tehokkaita lain tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös Asianajajaliitto katsoi, että lakiehdotuksessa on suuria ongelmia sen suhteen, onko muiden keinojen riittävyys riittävällä tavalla arvioitu.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys lähtee liikkeelle premissistä, jonka mukaan tämänhetkinen rajatilanne on täysin poikkeuksellinen eivätkä kansainväliset sitoumukset tunnista maahanmuuton välineellistämistä. Tähän premissiin on viitattu myös tänään tässä salissa. Lausuntopalautteiden mukaan tämä ei kuitenkaan pidä ihan kokonaan paikkaansa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu muistutti, että valtiot ovat vuosikymmenten saatossa käyttäneet ennenkin pakolaisia politiikan välineenä. Unicef muistutti, että Neuvostoliiton hajotessa 1990 Neuvostoliitto salli kolmansien maiden kansalaisten matkustaa Suomeen ilman viisumia. Siirtolaisinstituutti muistutti, että Ukrainan sodan alettua Suomeen saapui maaliskuussa 2022 keskimäärin yli 500 turvaa hakevaa ihmistä vuorokaudessa, eli Suomella on kykyä käsitellä suuriakin määriä hakemuksia. Professori Pirjatanniemi toi lausunnossaan esiin: ”Tilanteen hahmottamista vaikeuttaa se, että luotettavaa ja kaikkien saatavilla olevaa tietoa mahdollisten rajanylittäjien määrästä, motiiveista, vieraan valtion osuudesta ja koko toiminnan luonteesta on vaikea saada.”

Arvoisa puhemies! Kansainvälisten sopimusten noudattaminen on sivistysvaltion ja demokratian perusta. Jos niitä nakerretaan nyt, alkaa koko rakennelma sortua, ja siihen meillä ei ole varaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Andersson, Li.

17.54 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on monella tapaa suurin periaatekysymys, mitä eduskunta on käsitellyt tämän vaalikauden aikana. Elämme jännitteisessä kansainvälisessä ilmapiirissä. Venäjä on testannut suomalaisten reaktioita, kun maan viranomaiset ovat olleet osallisina ohjaamassa turvapaikanhakijoiden tuloa itärajan yli viime syksynä. Valitettavasti olemme nyt tilanteessa, jossa hallitus esittää oman oikeusvaltion rajojen venyttämistä liian pitkälle vastauksena tähän provokaatioon, enkä pidä sitä oikeana tienä Suomelle.

Suomella on oikeus ja velvollisuus huolehtia omasta rajaturvallisuudestaan, mutta samalla Suomella on myös velvollisuus noudattaa keskeisiä kansainvälisoikeudellisia ihmisoikeusvelvoitteitaan. Nyt välineellistetyin siirtolaisuuden hallintaan ollaan esittämässä työkaluja, jotka rikkovat räikeästi näitä velvoitteita. Siksi tässä on kyse suomalaisen oikeusvaltion perusteista, siitä, miten Suomen kaltainen maa suhtautuu koko sääntöperustaiseen järjestelmään ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin.

Hallituksen esitys mahdollistaa turvapaikkaa hakevien ihmisten käännättämisen ilman turvapaikkaprosessia ja ilman valituskelpoista hallintopäätöstä. Tämä ei ole kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden, EU-oikeuden tai Suomen perustuslain mukaista. Palautuskielto pohjautuu lukuisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja myöskin mainittuun EU-oikeuteen sekä Suomen omaan perustuslakiin. Valtiot eivät saa palauttaa ihmisiä maihin, joissa he voivat joutua kuolemanvaaraan tai kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun kohteeksi. Tästä periaatteesta on johdettu menetelmällisiä velvoitteita valtioille. Jotta voidaan olla varmoja siitä, että palautuskiellon rikkomiseen ei syyllistytä, on maahan saapuneen henkilön turvapaikkahakemus tutkittava yksilöllisesti ja riittävästi. Palautuskielto velvoittaa valtioita huolehtimaan myös siitä, että henkilöitä ei palauteta paikkoihin, joista heitä palautetaan eteenpäin olosuhteisiin, joissa he voivat joutua kuolemanvaaraan tai kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun kohteeksi.

Yhtä keskeinen periaate on se, että jokaisella henkilöllä, jolle tehdään hänen henkeensä ja terveytensä vaikuttavia päätöksiä, kuten esimerkiksi turvapaikkaa hakevan ihmisen poistaminen maasta ilman minkäänlaista prosessia, on käytettävissään tehokkaita oikeus-suojakeinoja. Myös tätä velvoitetta rikotaan tässä esityksessä, kun ihmisille ei anneta valituskelpoista hallintopäätöstä käännättämisestä.

Mikään olemassa oleva, tämänhetkinen oikeustapaus EU-tuomioistuimesta tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta ei anna aihetta ymmärtää, että tämä Suomen hallituksen esittämä toimintamalli olisi ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta hyväksyttävissä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on lukuisissa oikeustapauksissa käsitellyt tapauksia Puolan ja Valko-Venäjän rajalta, joissa myös on ollut kyse välineellistetystä siirtolaisuudesta. Näissä tapauksissa tuomioistuin on tulkinnut käännättämiset ilman asianmukaista turvapaikkaprosessia Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisiksi. EU-tuomioistuin taas on käsitellyt tapausta, jossa Liettua sääti poikkeusololainsäädäntöä vastauksena Valko-Venäjältä tulleeeseen välineellistettyyn siirtolaisuuteen, jonka mukaan vain virallisilla rajanylityspisteillä tehtyjä turvapaikkahakemuksia käsitellään. Tämän käytännön todettiin tuomioistuinten toimesta olevan EU-oikeuden vastainen. EU-tuomioistuin on myös käsitellyt tapausta koskien Puolan rajaa. Tässä tuomiossa yksiselitteisesti todetaan, että summittaiset käännetykset ilman turvapaikkahakemuksen tutkintaa ovat EU:n menettelydirektiivin vastaisia.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Myöskään EU:n uudessa maahanmuuttopakettissa, jossa nimenomaisesti käsitellään välineellistettyä maahanmuuttoa, ei ole esityksiä, jotka mahdollistaisivat hakemusten tutkimatta jättämisen kokonaan hallituksen nyt esittämällä tavalla, vaan näissä EU:n päätöksissä ja linjauksissa lähdetään liikkeelle tämän rajamenettelyn käytöstä.

Esityksen pyrkimys lieventää ilmiselvää ristiriitaa palautuskiellon kanssa säätämällä, että rajavartija nopean vuorovaikutustilanteen seurauksena voisi ohjata tietyt poikkeustapaukset oikeaan turvapaikkaprosessiin, ei poista tätä ilmeistä ristiriitaa palautuskiellon kanssa, kun edelleen olisi mahdollista, että turvapaikkaa hakevat ihmiset poistetaan ilman prosessia tai valituskelpoista päätöstä. Sen sijaan tämä ratkaisu luo uusia ongelmia ennen kaikkea rajavartijoille: Tämä vuorovaikutustilanne asettaa suomalaiset rajavartijat inhimillisesti ja juridisesti kestävämpään tilanteeseen. Maahanmuuttoviranomaisten suorittama turvapaikkaprosessi korvataan rajaviranomaisten metsässä tai rajan lähettyvillä tekemällä nopealla harkinnalla, joka ei millään tavalla vastaa niitä menetelmällisiä vaatimuksia, joita turvapaikkaprosessille on asetettu.

Palautuskielto, joka siis on tämän esityksen ytimessä, on valtioille velvoittava myös silloin, kun valtiot toimivat kansallisen turvallisuutensa turvaamiseksi. Ei siis ole niin, että kansallisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien turvaamisen välillä olisi tehtävä tai voisi tehdä valinnan, vaan valtioilla on velvollisuus huolehtia näistä keskeisistä ihmisoikeuksista myös poikkeusoloissa. Eli tämä palautuskielto on ehdoton ja velvoittaa kaikissa olosuhteissa, ja siksi minä en yhdy hallituksen näkemyksen siitä, että tällainen laki olisi mahdollista säätää poikkeuslakina perustuslakiin, koska poikkeuslakimenettelyn ei pitäisi mahdollistaa keskeisistä ihmisoikeusvelvoitteista poikkeamista, ja juuri sitä tässä hallitus nyt esittää. Tässä on siis kyse kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön ydinperiaatteista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

18.00 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Oikeastaan presidentti Vladimir Putinin valtaannoususta lähtien Venäjä on käynyt taistelua länttä vastaan. Sen keinovalikoima on ollut epäsuora sodankäynti, kuten salamurhat, sekaantuminen demokraattisiin vaaleihin, kriittisen infrastruktuurin tuhoaminen, valheellisen tiedon määrätietoinen levittäminen, autoritaaristen hallintojen tukeminen ja jopa avoin sodankäynti joitain naapurimaitaan vastaan, kuten nyt on Georgiassa ja nykyään Ukrainassa nähty. Venäjä ei ole pysähtynyt rajoilleen vaan on pyrkinyt palauttamaan niin sanotut historialliset rajansa ja erityisesti kansainvälisen vaikutusvallan, mikä maalla oli vielä Neuvostoliiton ollessa pystyssä.

Tähän suunnitelmaan Venäjä on nyt ottanut käyttöönsä myös Suomea vastaan hybridioperaation, jossa se viattomia siviilejä käyttää aseena horjuttaakseen suomalaista yhteiskuntaa, demokratiaa ja oikeusvaltiota. Tämän ilmiön seurauksena jo noin 1 300 henkilöä on saapunut ilman maahantuloedellytyksiä Suomen itärajalle. Tämä on merkittävä määrä, kun ottaa huomioon, että ennen vuotta 2015 ja 2016 ja vuoteen 2023 asti Suomen itärajalla on Ukrainan sotaan liittyvän tilapäisen suojelun hakijat pois lukien ollut vuosittain vain noin kymmeniä ilman maahantuloedellytyksiä Suomeen saapuneita henkilöitä. On siis tehtävä jotain.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys rajalain muuttamiseksi on nähdäkseni kahden perustavaa laatua olevan asian vastakkainasettelua. Meillä on yhtäältä toisessa vastapainossa ihmisoikeudet ja kansainväliset velvoitteet ja toisessa kansallinen turvallisuus, ja tällä hetkellä ainakin henkilökohtainen mielipiteeni on, että kun

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

tätä hallituksen esitystä katsoo, niin en näe sitä, kuinka nämä kaksi voitaisiin yhdistää ilman, että jompikumpi tekijöistä taipuisi. Siksi olisi hyvä kuulla sisäministerin analyysi tilanteesta, minkälaisia keinoja hallitus aikoo nyt käyttää erityisesti eduskunnan tehdessä lainsäädäntöprosessia nimenomaisesti siinä, että tämä taipuminen toisaalta ihmisoikeuksien ja toisaalta kansallisen turvallisuuden välillä olisi mahdollisimman vähäinen.

Toinen huolenaiheeni koskee erityisesti muun muassa jo edellisen puhujan esiin nostamaa yksittäisten rajavartijoiden vastuuta ja heidän oikeusturvaansa. Tällä hetkellä tuntuu siltä, että tehdyssä esityksessä yksittäisellä rajavartijalla, joka joutuu siinä haasteellisessa tilanteessa suoraan rajalla tekemään sen päätöksen, onko tulija suojelun tarpeessa vai ei ja voidaanko hänet mahdollisesti palauttaa rajan toiselle puolelle, vastuu on mielestäni varsin suuri. Se myös avaa mahdollisuuden siihen, että koska rajavartija ei välttämättä kykene tekemään faktoihin perustuvaa päätöstä, niin hän päästää tulijan maahan ja tätä kautta tämä sitten hakeutuu viranomaisten prosessiin, jolloin voidaan kysyä tämän lainsäädäntöhankkeen tehokkuuden perään.

Mutta toivon, arvoisa puhemies, että kun hallitus nyt tarkkaan ja harkitusti on tätä asiaa useiden kuukausien ajan suunnitellut ja selvittänyt ja saanut sille tarvitsemansa työrauhan, niin myös eduskunta saa nyt tähän asiaan kaivatun työrauhan eikä valiokunnissa ryhdytä kiirehtimään asian toimeenpanoa vaan faktat saadaan selvitettyä kunnolla ja mahdolliset ongelmakohdat, mitä tähän lainsäädäntöön ilmiselvästi liittyy, erityisesti tämä ihmisoikeuksien ja kansallisen turvallisuuden välinen problematiikka, saadaan selvitettyä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen poissa. — Edustaja Jukkola, olkaapa hyvä.

18.04 Janne Jukkola kok: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen ja eduskunnan tärkeimpänä tehtävänä on varmistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuus. Tämä esitys pyrkii turvaamaan kansallista turvallisuuttamme, ja se on keskeisimpiä asioita, joita valtion tulee suojella.

Rajaturvallisuuslaki on turvallisuuspolitiikkaa, ei maahanmuuttopolitiikkaa. Varautuminen erilaisiin kriiseihin on ehdottoman tärkeää, vaikka akuuttia hätää ei olisikaan. Viisas varautuu. Meillä kuitenkin täällä Suomessa varautumiselle on syytä, sillä rajaviranomaiset ovat todenneet, että Luoteis-Venäjällä on suuri joukko ihmisiä ja tilanne Suomen rajalla voi muuttua nopeasti. Lain säätämiseksi todella on perusteltu tarve.

Arvoisa puhemies! Tämän lain säätäminen tarjoaa toimivan keinon tilanteen hallintaan. Se mahdollistaa maahan päässeiden henkilöiden ohjaamisen hakemaan turvapaikkaa rajanylityspisteiltä ja täten ehkäisee laitonta maahantuloa ja vahvistaa turvallisuutta. Eli esitotoimista huolimatta maahan päässyt voitaisiin poistaa maasta.

Turvallisuuden on oltava meidän ykkösprioriteettimme. Se ajaa meidän kaikkien suomalaisten etua. Hallitus on pitänyt tässä asiassa opposition ajan tasalla, kiitos siitä. Tässä keskustelussa tulee tunnistaa se tosiasia, että kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja EUsäännökset eivät huomioi turvapaikan hakemisen käyttämistä painostuskeinona. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

18.06 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Suomi on ollut viime syksystä lähtien Venäjän käynnistämän hybridivaikuttamisen kohteena. Ukrainassa sotaa käyvän naapurimaamme painostustarkoituksessa harjoittama hybridivaikuttaminen on yksiselitteisesti tuomittavaa. Suomi onkin lähettänyt tähänastisilla toimillaan vahvan viestin siitä, että meitä ei voi painostaa. SDP on tukenut oppositiosta niitä hallituksen toimia, joilla itärajan turvallisuutta on pyritty varmistamaan. Tähän on pyritty muun muassa rajanylityspaikkoja sulkemalla ja itärajan edelleen jatkuvalla täyssululla. Tämä kuvastaa hyvin sitä, miten kansallisen turvallisuuden kysymykset jaetaan laajasti yli hallitus—oppositio-ajan.

Arvoisa puhemies! Venäjän maamme itärajalla harjoittama hybridivaikuttaminen on toteutettu maahantuloa välineellistämällä. Kyse on painostuskeinosta, jossa Venäjä käyttää törkeästi hyväksi kolmansien maiden kansalaisia ja ohjaa heitä pyrkimään yli maamme itärajan. Mikäli välineenä käytetään suurta ihmisryhmää, jonka taustoista tai tarkoituksiperistä viranomaisemme eivät voi varmistua, on käsillä ilmeisiä kansallista turvallisuutta vaarantavia riskitekijöitä. Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta rajoillamme jo koettu välineellistetty maahantulo on vakava ja hyvin todellinen ongelma. Siihen puuttumiseksi onkin perusteltua etsiä uusia ratkaisuja nyt käytettävissä olevien keinojen rinnalle.

Hallituksella onkin ollut tänä keväänä kaikilta tämän salin eduskuntapuolueilta laaja ja todellinen työrauha valmistella käsittelyssä olevaa rajaturvallisuuslakia, jolla pyritään torjumaan vaikuttavasti hybridivaikuttamista. Tämän lähetekeskustelun jälkeen työrauhan tarvitsevat totta kai myös eduskunta ja sen valiokunnat, joissa hallituksen esitys rajaturvallisuudesta on käsiteltävä vakavalla mielellä huolellisesti ja perusteellisesti. Eduskunnassa on haettava tasapainoa, niin että Suomen turvallisuus ja koskemattomuus taataan mutta samalla kyetään turvaamaan kansainvälisten velvoitteiden täyttyminen mahdollisimman täysimääräisesti. Tämä on todella vaativa urakka.

Olikin rohkaisevaa kuulla tänään sekä pääministerin että sisäministerin vakuuttavan, että eduskunnalle turvataan asian käsittelyyn sen tarvitsema aika ja kaikki tarpeellinen tieto. Myönteistä oli myös kuulla pääministeriltä, että mahdollisia lain muutostarpeita, joita käsittelyssä voi esiin nousta, ratkotaan yhdessä. Perustuslakivaliokunnan lausunto lakiesityksestä tulee olemaan myöskin hyvin tärkeä. Ennen lausuntoa ei ole mahdollista ottaa loppullista kantaa lain kokonaisuuteen tai yksityiskohtiin. Edessä on vielä paljon työtä poikkeuksellisen lakiesityksen äärellä, mutta uskon kaikkien eduskuntaryhmien olevan sitoutuneita tämän työn tekemiseen asian vaatimalla vakavuudella.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan rajaturvallisuuslain myötä Rajavartiolaitoksen ja laitoksen henkilöstön asema tulee korostumaan lain käytännön soveltamisessa. On selvää, että esitetyn lainsäädännön vieminen tässä tai jossakin vaihtoehtoisessa muodossa edellyttää Rajavartiolaitoksen resurssien vahvistamista ja myöskin perinpohjaista koulutusta. Onkin syytä painottaa, että Rajavartiolaitoksen määrärahoista on tärkeää huolehtia kaikissa olosuhteissa. Tässäkin salissa on viime aikoina puhuttu paljon Rajavartiolaitoksen perustoiminnan rahoitusvajasta, joka toteutuessaan uhkaa merkittävästi heikentää Rajavartiolaitoksen operatiivistakin toimintaa. Tähän on puututtava.

Hallitus kertoi tämän lakiehdotuksen antamisen yhteydessä tavoitteekseen sen, että hybridivaikuttamisen torjumiseksi etsitään myös Euroopan unionin taseisia ratkaisuja. Tämä onkin viisasta, sillä Venäjän hybridivaikuttamisella ei pyritä vaikuttamaan vain Suomeen vaan koko Euroopan unioniin ja sen jäsenvaltioihin. Valitettava tosiasia tietenkin on, että aikaa yhteisen eurooppalaisen ratkaisun etsimiseen ei meillä Suomessa nyt ole. Varautuminen nopeastikin muuttuvaan toimintaympäristöön on tehtävä tänään kansallisesti. Sii-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

tä huolimatta pidän kuitenkin välttämättömänä, että tähän viheliäiseen ongelmaan etsitään ja myös aikanaan löydetään yhteisiä ratkaisuja koko Euroopassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Aittakumpu poissa, edustaja Biaudet poissa, edustaja Harjanne poissa. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

18.12 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! Kun suomalaisilta kysyttiin kysymys ”Suomen pitää voida keskeyttää tilapäisesti turvapaikanhaku itärajalla ja käännättää mahdolliset tulijat takaisin rajalta, jos hallitus katsoo kansallisen turvallisuuden niin edellyttävän”, 85 prosenttia suomalaisista Verkkouutisten kyselytutkimuksessa totesi olevansa asiasta samaa mieltä. Eli kun käsittelemme näinä poikkeuksellisina aikoina poikkeuksellista lakia, jossa on selviä jännitteitä myös kansainvälisten sopimuksien ja perustuslain kannalta, niin näkisin kyllä tarpeellisena, että silloin tälle löydetään myös kansalta vahva tuki — vaikkakin eduskunta edustuksellisenä demokratiana edustaa kansaa. Mutta näin tosiaan on, että suomalaisilta on vankkumaton tuki tälle esitykselle: 85 prosenttia, se on iso luku. Itse asiassa monen oppositiopuolueen ja myös vasemmistolaisten puolueiden äänestäjistä merkittävä osa kannattaa tämänkaltaisia toimia, ja tämä on hyvä ottaa huomioon.

No, itse lähestyn tätä lakia myöskin siltä kannalta, että tällä on tiettyjä ennaltaehkäiseviä vaikutuksia. Jos palataan viime vuoden puolelle, kun Venäjä käynnisti tämän hybridihyökkäyksen käyttämällä siirtolaisia hyväkseen ja laittamalla heitä meidän Suomen rajoille, niin kun itäraja suljettiin, tilanne yllättäen rauhoittui hyvin nopeasti. Sitten kun itäraja avattiin, niin tilanne eskaloitui jälleen, ja sitten kun valtioneuvosto teki kaikessa suuressa viisaudessaan uuden päätöksen sulkea itäraja, niin jälleen kerran tilanne rauhoittui. Jos tämä laki saataisiin voimaan ja jos sitä joskus jouduttaisiin valitettavasti käyttämään — koska sehän ei ole lähtökohta, että toivotaan, että tätä voitaisiin käyttää, vaan se on vakava tilanne, jos siihen joudutaan — niin sillä voi olla ennaltaehkäisevä vaikutus. Mehän tiedetään, että ihmisiä kolmansista maista lähtee myös erilaisten salakuljettajien matkassa Eurooppaan, ja heillä on se oletus, että kun he saapuvat tänne rajoille, niin he myös sen rajan yli pääsevät. No, jos sinne kolmansiin maihin saadaan aikaiseksi se viesti, että hei, ei kannata lähteä yrittämään, koska te ette tule pääsemään sen rajan yli, niin kummasti tahto ja halu maksaa niille salakuljettajille vähenevät. Eli tällä lailla voi parhaimmillaan olla hyvin ennaltaehkäisevä vaikutus, ja siten se myös turvaa näiden kolmansista maista lähtevien ihmisten oikeuksia. Sen sijaan se ei turvaa heidän oikeuksiaan, että Venäjä käyttää heitä välineenä ja aseena Suomen valtiota ja Suomen kansaa vastaan.

Sitten näistä perusoikeuksien ja kansallisen turvallisuuden jännitteistä on vielä todettava se, että henkilökohtaisesti koen, että Suomen valtion ja Suomen eduskunnan ykköstehtävä on puolustaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta kaikissa tilanteissa, ja nämä vanhat kansainväliset sopimukset eivät tunnista tämänkaltaista tilannetta, jossa toinen valtio käyttää täysin häikäilemättömästi hyväkseen ihmisiä aseena toista valtiota vastaan. Kyllä tässä tilanteessa Suomen ja suomalaisten turvallisuus, meidän oman maamme puolustaminen, menee näiden vanhojen sopimusten edelle. On selvää, että kv-sopimuksia täytyy päivittää, mutta se ei ole mahdollista niin lyhyessä ajassa kuin tämä tilanne edellyttäisi. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen poissa, edustaja Hoskonen poissa, edustaja Limnell poissa, edustaja Kilpi poissa. — Edustaja Immonen, olkaa hyvä.

18.15 Tomi Immonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää ministeriä tästä hyvästä ”suomalaisten turvallisuus ensin” -teemasta, joka tässä lakiesityksessä on selkeästi taustalla. Lisäksi selkämme takana on myös eurooppalaisten turvallisuus, ja sekin on nyt nostettu uuteen rooliin. Me olemme tässä nyt rajan pitäjinä ja paljon vartijoina.

Nostan esille viime syksyn, jolloin tuli esille, että tuhansien, jopa useiden tuhansien maahantulijoiden potentiaalia on edelleen pidettävä vakavana uhkana Venäjän kaupungeissa. Jos Venäjä niin päättää, niin tuhansien henkilöiden mobilisointi ei sotaa käyvälle ja joukkojen keskitysmarsseihin harjaantuneelle Venäjälle ole minkään tasoinen ponnistus. Se on paremminkin ihan normisuuritus, jos he haluavat sen joukon tänne meille lähettää.

Lakiehdotuksen taustalla on siis vakava valtiollinen uhka, jonka torjumiseksi tätä lakia ollaan laatimassa — uhka, jonka olemassaolo on myös tulevaisuudessa, eikä se ole mihinkään katoamassa. Siksi tämä lakiehdotus on tervetullut reagointi jo toteutuneisiin, tapahtuneisiin tilanteisiin. Kyse ei ole siitä, että arvailemme tulevaisuutta teoreettisesti ja sinisilmäisesti, kuten aikaisempien hallitusten politiikka on ehkä hiukan ollut. Mutta puolustukseksi on pakko todeta: silloinen itäinen naapurimme vielä noudatti kansainvälisiä sopimuksia, jotka se nyt on repinyt ja vetänyt vessanpöntöstä alas.

Tämä lakiesitys on siksi tervetullut ja vastaus nimenomaan nykyisen Venäjän toimintatapoihin tässä muuttuneessa tilanteessa. Siksi en juurikaan kritisoi salin vasenta reunaa tai aikaisempia hallituksia, jotka ovat ohjanneet Suomea niiden vanhentuneiden, yli 70 vuotta vanhojen ihmisoikeussopimusten mukaisesti. Haluan vain herättää teitä: ne ajat ovat menneet, ne ovat muuttuneet. Arvaamaton itänaapurimme on repinyt kaikki ne sopimukset, sekä kansainväliset että kahdenkeskiset. Elämme uudessa maailmassa, ja tämä laki, joka nyt on valmisteilla, on vastaus juuri siihen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm poissa. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaapa hyvä.

18.18 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Näin poikkeuksellinen esitys vaatii tuekseen poikkeuksellisen painavat perustelut, ja siksi luin tätä hallituksen esitystä hyvin kiinnostuneena odottaen sieltä löytäväni. Perusteluja toki siellä hallituksen esityksen sivuilla onkin, osa niistä kuitenkin sellaisia, jotka herättävät ehkä enemmän kysymyksiä.

Hallituksen esityksen luvussa 2.3 ”Turvallisuustilanteen mahdollinen vaikeutuminen” todetaan, että mahdollista on, että rajatilanne vaikeutuu kevään kuluessa tai myöhemmin olennaisesti, ja tätä seuraa kaksi sivua sellaista pohdiskelua, jota paremman sanan puutteessa voi ehkä luonnehtia spekulatioiksi. Todetaan, että saattaa käydä näin ja siitä saattaa seurata noin ja ehkäpä on, että tästä kaikesta päädyimme tällaiseen tulokseen. Näinhän toki on, että tulevaisuus on vaikeasti ennakoitava ja arvaamaton, ja voi olla, että hallituksen esityksen sivuilla kuvailtu tulevaisuus toteutuu, tai sitten jotain aivan muuta. Kun on todella kyse näin meidän oikeusjärjestelmän ja kansainvälisten velvoitteiden valossa ainutlaatuisesta ja poikkeuksellisesta esityksestä, se pitää onnistua ankkuroimaan tukevampiin tosi-seikkoihin. Niin kuin moni edustaja ennen minua tämän päivän keskustelussa, todella toivon ja oikeastaan edellytänkin, että kaikilla kansanedustajilla omista valiokuntajäsenyyk-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

sistään riippumatta on pääsy sen luottamuksellisen tiedon ääreen, jota valtioneuvostolla varmastikin tämän hallituksen esityksen valmistelussa on ollut käytettävissä.

Tässä hallituksen esityksessä on nähdäkseni merkkejä ilmiöstä, jota kutsutaan käsitteellä turvallistaminen. Sillä tarkoitetaan kutakuinkin sitä, että turvallisuudesta tulee kaiken muun ohi ja yli menevä argumentti — ymmärrettävistä syistä, koska kaikki mekin tässä salissa kannatamme turvallisuutta, ja niin kuin moni on todennut, suomalaisten turvallisuuden takaaminen on tämän talon tärkeimpiä ellei peräti tärkein tehtävä. Yhteiskunnallisen keskustelun ja demokratian kannalta turvallistamisessa on kuitenkin se ongelma, että silloin helposti sivuutetaan kaikki muut, painavatkin perusteet, ja tästä oli nähdäkseni merkkejä myös ministeri Rantasen puheenvuorossa aiemmin tänään. Hän — niin kuin itse asiassa moni kollega tässä keskustelussa — totesi, että tämä hallituksen esitys ei ole turvapaikkakysymys lainkaan vaan kyse on puhtaasti turvallisuuspolitiikasta.

Kuitenkin on niin, että turvallisuuspolitiikkaa joudutaan tekemään ja sitä pitää tehdä ottaen huomioon kaikki ne muut velvoitteet, joita meillä on, perustuslakia myöten. Ja perusoikeuksien turvaaminen kaikissa olosuhteissa, myös tukalissa ja erityisesti niissä tukalissa oloissa, pätee mitä suurimmassa määrin myös turvallisuuspolitiikkaan. Ei ole niin, että turvallisuuspolitiikkaa voidaan tehdä jotenkin irrallaan kaikista niistä perusoikeuskysymyksistä, joitten takana toivon, että tässä salissa laajalti seisomme. Tässä tapauksessa turvallisuuden nimissä joustamaan uhkaavat joutua perustuslaki, kansainväliset sopimukset ja ihmisoikeudet — eli juuri niitä asioita, jotka erottavat meidät perustavanlaatuisesti itänaapuristamme eli terroristi- ja sortovaltio Venäjästä. Itse ajattelen, että kun puhumme Suomen turvallisuudesta, niin juuri yksi syy siihen, minkä takia tämä maa on kaikissa olosuhteissa puolustamisen arvoinen viimeiseen asti, on se, että meillä on perusoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio, joista pidämme kiinni myös silloin, kun se ei ole helppoa.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun on ehkä paikallaan palata vanhaan, usein lainattuun sitaattiin Benjamin Franklinilta. Hän on todennut aikanaan, että ”those who would give up essential liberty, to purchase a little temporary safety, deserve neither liberty nor safety” eli ’ne, jotka luopuisivat perustavanlaatuisesta vapaudesta hankkiakseen vähän väliaikaista turvallisuutta, eivät ansaitse vapautta eivätkä turvallisuutta’.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

18.22 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Ehkä jos aloitamme tästä tilannekuvasta, niin jo viime syksynä Suomeen alkoi kohdistua tätä välineellistettyä maahanmuuttoa, maahan tuloa, joka tunnistettiin monien turvallisuusviranomaisten toimesta jo hyvin alkuvaiheessa nimenomaan Venäjän järjestämäksi. Tämän ovat todenneet muun muassa suojelupoliisi, keskusrikospoliisi, Poliisihallitus ja rajaviranomaiset. Eli Venäjällä käytännöt ovat muuttuneet oman rajaturvallisuutensa suhteen, sen suhteen, ketä päästetään lähelle Suomen itärajaa ja sitä ylittämään. On myös puhuttu siitä, että Venäjällä olisi jopa ohjaavaa vaikutusta ollut näiden ihmisten rajalle tulemisessa. No, tätä on ihan perustellusti pidetty hybridivaikuttamisena ja vihamielisenä toimena Suomea kohtaan, koska Venäjä tietää, millaisia seurauksia tällaisella ilmiöllä voi olla, ja koska olemme nähneet samanlaisia esimerkkejä siitä jo muissa Euroopan maissa, muun muassa Valko-Venäjän ja EU-maiden välisillä rajoilla.

No, raja suljettiin Suomessa, ja kun rajanylityspaikat ovat olleet kiinni, niin sillä oli vaikutusta siihen, miten Venäjä toimi, ja sillä on ollut vaikutusta siihen, kuinka moni on läh-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

tenyt yrittämään ylitystä itärajan ylityspaikoilla ja/tai maastorajoilla. On kuitenkin tunnistettu se uhka, että Venäjä voisi koska tahansa päättää muuttaa omaa linjaustaan tai omaa toimintaansa sen suhteen, että ihmisiä alettaisiin usuttamaan maastorajojen ylittämisiin, ja tämä asettaa sen haasteen, että nykyisin meillä ei ole keinoja käytännössä käännättä sel-laisia ihmisiä rajalla tai uudelleenohjata heitä hakemaan turvapaikkaa toisaalta. Se, mitä to-siasiallista tämä voi tarkoittaa, on se, että Suomi menettäisi kontrollin omista rajoistaan ja meillä ei olisi mahdollista päättää siitä, kuinka moni, mistä ja milloin saapuu Suomeen. Tämä on luonnollisesti ongelma, kun me jaamme yli 1 300 kilometriä yhteistä rajaa Venä-jän kanssa ja me tiedämme, minkälaisia ongelmia tällaisilla ilmiöillä voi olla. No, tällä lainsäädäntömuutoksella Suomi mahdollistaisi itsellensä tilaisuuden torjua tällaista viha-mielistä vaikuttamista Venäjän toimesta, ja siksi näen tämän lainsäädäntömuutoksen enemmän kuin tarpeellisena tässä ajassa, jota ei olla osattu huomioida vielä silloin, kun näitä kansainvälisiä sopimuksia ja toisaalta myös kun EU-oikeutta on kirjattu.

Loppuun haluaisin vielä tuoda sen tietynlaisen uhkakuvan, mikä on olemassa, eli jos täällä eduskunnassa ei löydetä laajaa yhteisymmärrystä ja yksimielisyyttä tämän lain taak-se, niin pahimmillaan me välitämme myös Venäjän suuntaan valitettavan viestin, että Suo-mi käytännössä luovuttaa Venäjälle oikeuden päättää rajoista ja siitä, kuka pääsee ylittä-mään Suomen itärajan ja kuka ei. Sellaista tilannetta kenenkään suomalaisen päätöksente-kijän ei pitäisi olla edistämässä tai sellaista viestiä Venäjälle lähettämässä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ennakkoperintälain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 49/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päivä-järjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokun-taan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-tien jälkeen. — Esittelijänä on ministeri Purra, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.00 Valtiovarainministeri Riikka Purra (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ennakkoperintälakia. Esityksen sisältä-mät keskeiset muutokset koskevat muun muassa konkreettisesti ennakkopidätysprosent-tien voimaantuloa. Esityksen mukaan ennakonpidätysprosentit ja verokortit tulisivat voi-maan 1. tammikuuta. Yli 7 000 euron suuruiset ennakonkannon alaiset tulot voitaisiin ot-taa huomioon ennakonpidätysprosentin laskennassa, jos ne olisi huomioitu aiemmin vero-velvollisen ennakonpidätysprosentin laskennassa. Ehdotetut muutokset toteuttavat halli-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

tusohjelman kirjausta, jonka mukaan hallitus sujuvoittaa veronkantoa, parantaa verotuksen ennakoitavuutta sekä jatkaa veronkannon digitalisoitumista.

Arvoisa puhemies! Ennakonpidätysprosentit ja verokortit tulisivat siis jatkossa voimaan 1. tammikuuta alkaen. Tuloraja määräytyisi koko kalenterivuodelta. Nykyisin verokortit tulevat voimaan 1. helmikuuta ja tulorajassa on otettu huomioon 1. helmikuuta—31. joulukuuta saadut tulot. Tammikuussa maksettuihin suorituksiin on käytetty edellisen vuoden päättyessä voimassa ollutta ennakonpidätysprosenttia. Verovelvollisen ei jatkossa esimerkiksi tarvitsisi hakea muutosverokorttia tammikuun suoritusta varten, jos edellisen vuoden ennakonpidätysprosentti on ollut liian suuri tai liian pieni verovuoden arvioituihin tuloihin nähden.

Muutoksen tavoitteena on parantaa ennakonpidätysmenettelyn sujuvuutta ja verokorttien ymmärrettävyyttä verovelvollisille, vähentää verovelvollisten tarvetta asioida Verohallinnossa muutosverokortin tai verokorttia koskevan neuvon hakemiseksi, vähentää muutosverokorttien käsittelystä suorituksen maksajille ja Verohallinnolle aiheutuvaa työtä sekä parantaa ennakoperinnän vastaavuutta.

Verokorttien voimaantulo 1. tammikuuta alkaen ja tulorajan määräytyminen koko kalenterivuodelta odotettavissa olevien tulojen mukaisesti selkeyttävät ennakonpidätyksen perusteita ja parantavat verokorttien ymmärrettävyyttä. Muutos helpottaa verovelvollisen verokortin tulorajan täyttymisen seuraamista ja muutosverokortitarpeen arviointia verovuoden aikana.

Verokorttien ymmärrettävyyden parantuminen vähentää myös suorituksen maksajien tarvetta neuvoa suorituksen saajia. Muutos vähentää verokortteihin liittyvää asiointitarvetta ja asiakaskysyntää Verohallinnossa erityisesti vuodenvaihteessa. Muutos vähentää muutosverokorttien määrää ja niiden käsittelystä aiheutuvia kustannuksia sekä suoritusten maksajille että Verohallinnolle.

Arvoisa puhemies! Yli 7 000 euron suuruiset ennakonkannon alaiset tulot voitaisiin jatkossa ottaa huomioon perusverokortin ennakonpidätysprosentin laskennassa. Edellytyksenä on, että nämä ennakonkannon alaiset tulot on otettu aiemmin huomioon saman verovuoden tai edeltävän verovuoden ennakonpidätysprosentin laskennassa. Muutosverokortilla yli 7 000 euron suuruiset tulot on voitu ottaa huomioon jo nykyisin, kun perusverokortilla on voitu ottaa huomioon korkeintaan 7 000 euron suuruiset ennakonkannon alaiset tulot.

Kuten nykyisinkin, Verohallinto määräisi jatkossakin tarkemmin, missä tilanteissa ennakonkannon alaisia tuloja ei oteta huomioon ennakonpidätysprosentin laskennassa. Muutoksen tavoitteena on lisätä verovelvollisten mahdollisuutta vaikuttaa ennakonkannon alaisten tulojensa ennakoperinnässä sovellettavaan menettelyyn. Muutoksella pyritään myös vähentämään verovelvollisten tarvetta hakea muutosverokorttia ja muutosta ennakoveroihin.

Arvoisa puhemies! Ehdotettu muutos vaikuttaisi kaikkiin luonnollisiin henkilöihin, joilla on ennakonpidätyksen alaisia tuloja. Muutos olisi verovelvollisille merkittävä, sillä vaikiintuneesti verovuoden alussa on sovellettu edellisen verovuoden päättyessä voimassa ollut verokorttia — tähän tulisi muutos. Ehdotetut muutokset kohdistuvat ennakoperintämenettelyyn eivätkä vaikuta verovuodelta suoritettavan veron lopulliseen määrään. Ennakonpidätysperusteiden ja perusverokorttien voimaantulo vuoden alusta alkaen vaikuttaisi kuitenkin verontilitysten jakautumiseen verovuoden sisällä ja erityisesti tammikuussa toimitetuista ennakonpidätyksistä helmikuussa veronsaajille tilitettäviin määriin. Verokort-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

tien voimaantulon aikaistamisen arvioidaan pienentävän verotuottoja kertaluonteisesti muutoksen voimaantulovuonna 2025 noin 10 miljoonalla eurolla.

Arvoisa puhemies! Lain ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian. Verohallinnon pitää toteuttaa järjestelmämuutokset ennen vuoden 2025 verokorttien muodostamista marraskuussa 2024. Muutoksia sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuoden 2025 ennakkoperinnässä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Ja sitten edustaja Koskela, Jari.

15.05 Jari Koskela ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset ministerille esityksestä. Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys tuo monesti ja paljon toivottua selkeyttä verokorttikäytäntöihin ja samalla edistää oikealla tavalla yhteiskunnan digitalisoitumista.

Verokorttien käsittely toki on jo jonkin aikaa tapahtunut pääsääntöisesti digitaalisesti, mutta lainsäädäntö ei ole muuttunut kehityksen mukana. Monelle on epäselvää, miksi uusi verokortti tulee voimaan vasta helmikuussa ja tammikuussa mennään edellisen vuoden ennakonperintäprosenttien mukaan.

Jo ensi vuonna verokortit tulevat siis voimaan heti tammikuun alussa nykyisen helmikuun alun sijaan. Ajoittuminen helmikuulle on perua ajalta, jolloin verokortit lähetettiin postitse ja verokortit piti pääsääntöisesti itse toimittaa palkanantajalle. Tämän nykyisen voimaantuloajan takia vuodenvaihteessa on tilattu merkittävä määrä muutosverokortteja, ja Verohallinnon puhelinpalvelua on aivan kohtuuttomasti ruuhkautettu kansalaisilta tulevien neuvontapuheluiden määrällä.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on ehkä hyvä puhua myös yleisistä verotuskäytännöistämme ja talousosaamisestamme. Suomessa on monenlaisia verovähennyksiä, joista osa menee veroilmoitukseen automaattisesti, mutta osan kanssa pitää itse olla hereillä. Verovähennyksiä varmasti käytetään vähemmän kuin olisi mahdollisuus järjestelmän byrokraattisuuden ja ehkä myös kansamme liian vähäisen talousosaamisen takia. Yksi jos toinenkin nuori työelämäänsä päädyttyään tuskailee veroilmoituksen ja yleisesti verotuksen suhteen.

Onkin hyvä, että hallitusohjelmassa on linjattu, että Suomesta pitää tehdä maailman talousosaavin kansa. Siellä on linjattu talous- ja yritysosaamisen sisällyttämisestä kaikille koulutusasteille. Talousosaaminen vähentää varmasti myös ylivelkaantumista ja ulosottoja ja viime kädessä antaisi kansalaisille paremmat edellytykset huolehtia omasta elämästään. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

15.07 Minna Reijonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelemme veroasioita, ja kiitoksia ministeri Purralle tästä asiasta. Sehän, että verokortti tulisi voimaan vuoden alusta, on todella selkeä ja järkevä ajatus, tuo sitä ennakoitavuutta ja selkeyttä näihin veroasioihin, ja se ei helpota pelkästään ihmisten, työntekijöiden asiaa vaan helpottaa myös työnantajien ja Verohallinnon asioita, ja varmasti tämä helpottaa yrityksiäkin. Eli tämä on varmasti mieluinen uudistus monelle, ja on kyllä hyvä, että tämä muutosverokorttirumba vähentyy.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Oikeastaan yksi kysymys olisi tässä ministerille. Siihen kysymykseen ei todellakaan tarvitse vastata, mutta kysymys olisi se, miksi tätä ei ole tehty jo aikaisemmin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

15.08 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Minulla on ministerille ihan suora kysymys, koska tämä hallituksen esitys on hyvä. Kyllähän verotuksessa, niin kuin monessa muussa yhteiskunnan toiminnassa, ollaan menossa tällaiseen ajantasaiseen malliin, jossa asiat hoidetaan digitaalisesti ja nopeasti. Siinä ei ole mitään moitittavaa, se on vain tämän aikamme ilmiö, ja siihen on tottuminen.

Mutta meillä kannattaisi ehkä kiinnittää hieman nyt ainakin lakiesityksen käsittelyssä valiokunnissa huomiota siihen, että meillä on paljon ihmisiä, joilla ei ole nettiyhteyttä. He ovat tavallaan ulkona tästä järjestelmästä ja, ikävä kyllä, ovat yhä enemmän tippumassa tästä yhteiskunnan ulkopuolelle, koska heille ei sitä asiointia... Verotoimistoja on enää suurimmissa kaupungeissa. Kotikunnassani Ilomantsissa meillä onneksi kuitenkin kunnantalolla on järjestetty palvelupiste, josta apua saa kyllä, ja sitten jos siinä ei pystytä auttamaan, niin osataan neuvoa oikeaan pisteeseen.

Kysynkin ministeriltä, miten aiotte varmistaa omassa työssänne sen, että tällaisia palvelupisteitä on riittävästi. Nimittäin ymmärrän sen, että näitä verotoimistoja ei kyllä palaute minnekään enää, mieluummin niitä vähennetään. Mutta kansalaisten tasa-arvoisuuden kannalta koskien näiden verotukseen liittyvien asioiden neuvontaa: Monella ihmisellä ei ole nettiä käytössään taikka ei ole esimerkiksi korkean iän takia mahdollisuutta edes lähteä opettelemaankaan eikä ole tarvekaan. Miten te aiotte varmistaa, että näitä palvelupisteitä on, että ihmiset eivät jää pulaan ja nimenomaan eriarvoiseen asemaan?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Savio.

15.10 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Yhdyn kiitoksiin hallitukselle ja valtiovarainministeri Purralle tästä esityksestä, jolla ennakoperintälakia muutettaisiin siten, että ennakonpidätys suoritettaisiin jatkossa koko kalenterivuoden ajan samalla verokortilla. Kuten täällä on todettu, nykyäänhän tammikuun palkkatuloista tai eläkkeestä tehdään ennakonpidätys edellisen vuoden verokortin perusteella ja vasta helmikuun alusta vuoden loppuun saakka ennakonpidätys suoritetaan nykyisin uuden verokortin tulokertymä- ja pidätysprosenttien perusteella, ja tämä on kieltämättä ollut aika sekava menettely monen veronmaksajan näkökulmasta. Se on toki ymmärrettävää ollut aikanaan, kun takavuosina verokortit lähetettiin paperisina verovelvollisille, jotka sitten edelleen ne postista saatuaan toimittivat työnantajille tai muille maksajatahoille, ja tähän on tietenkin aiemmin aiheuttanut tiettyä viivettä verokorttien käyttöönotossa. Se on tosiaan ollut aika hämmennystä aiheuttavaa veronmaksajien mielissä ja johtanut myös lukuisin tiedusteluihin verottajan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Digitalisaation kehittymisen myötä verokortit menevät nykyään monesti nopeasti ja suoraan maksajatahoille, jolloin ne voidaan ottaa käyttöön lähes viiveettä. Nyt tämän hallituksen esityksen myötä aiempi menettelytapa toimittaa ennakonpidätys muuttuu yksinkertaisemmaksi ja varmasti myös veronmaksajien näkökulmasta paljon ymmärrettävämmäksi, ja samalla vähenee muutosverokorttien hakemisen tarve ja vastaavasti myös hallinnollinen työ, mikä osaltaan alentaa kustannuksia, ja se on varmasti yksi hallituksen tärkeistä tavoitteista tämänkin esityksen suhteen.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Arvoisa puhemies! Kuten ministeri totesi, ehdotettu lakimuutos ei vaikuttaisi verotulojen määrään, ainoastaan niiden jaksoitus voisi hieman muuttua verovuoden aikana. Kokonaisuudessaan hallituksen esitys ennakkoperintälain muuttamisesta on varsin järkevä ja kannatettava, ja yleensäkin verotuksen joustavoittaminen ja muuttaminen johdonmukaiseksi ja nykyaikaisten digitalisaatiomenetelmien hyödyntäminen on erittäin kannatettavaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Pauli.

15.12 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Verohallinnolle kiitos: on paljon tehty hyvää työtä, ja nämä palvelut, jotka ovat digitaalisesti saatavilla ja kansalaisten käytettävissä, ovat huomasti edistyneet ja ovat ymmärrettävämpiä monessa suhteessa kuin aikaisemmin. Ne ovat muuttaneet asioita helpompaan suuntaan, ja se on oikein hyvä.

Se, mitä edustaja Hoskonen nosti omassa puheessaan esiin, on kyllä ihan aiheellinen kysymys. Vaikka nämä digitaaliset palvelut olisivat kuinka hyviä, niin täytyy kuitenkin muistaa, että meillä on edelleen ja varmaan myös jatkossa paljon ihmisiä, jotka ovat näiden digitaalisten laitteiden ulottumattomissa. Heillä ole taitoja, ei välineitä tai kumppaakaan ja välttämättä ei ole valmiuksia tai mahdollisuuksia niitä koskaan hankkiakaan. Arvioiden mukaan 300 000—500 000 on tälläkin hetkellä näiden palveluiden ulkopuolella. Siksi on tärkeää, että myös ihan tällaista perinteistä kasvokkain tapahtuvaa asiakaspalvelua on jatkossa saatavilla, koska muuten nämä ihmiset jäävät yhteiskunnan palveluiden ulkopuolelle, ja itse asiassa heidän oikeusturvansa on sellaisessa tilanteessa erittäin heikolla tolalla.

Mutta itse lakiesitys on kyllä ihan hyvä ja kannatettava. Kiitos siitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida? Olkaa hyvä.

15.14 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitos edustajille näistä puheenvuoroista ja kommenteista. Tosiaan itse lakiesitys — hyvin positiivinen — sujuvoittaa itse prosessia ja yksinkertaistaa sitä oleellisilta osin. Ennakoiminen tai ennakoitavuus tässä myös selvästi paranee.

Digitalisaatio on tietyistä ongelmistaan huolimatta se suunta, johon me olemme menossa. Tämä ei tietenkään poissulje sitä, mitä muutamassa puheenvuorossa puhuttiin, että tarvitaan edelleen myös muunlaisia palvelumalleja. Verohallinnon käyttäminen puhelinpalvelun kautta on mahdollista. Totta kai myös fyysisiä palvelupisteitä edelleen on, mutta totta kai niiden määrä vähenee, kuten monen muunkin yhteiskunnallisen palvelun paitsi juuri siksi, että julkisessa taloudessa on tehostamisen varaa myös tuolla hallinnon puolella, myös siksi, että suurin osa käyttäjistä on siirtynyt sinne sähköisiin ja digitalisaation tarjoamiin palveluihin.

Kun hallituksessa tehdään näitä hallinnon uudistuksia ja kootaan yhteen palveluita, niin pyritään juuri edistämään sellaisia yhteispalvelupisteitä, joista olisi mahdollista samasta toimipisteestä saada erilaisia viranomaisten palveluita, ja vero näistä tietenkin on yksi oleellisista.

Tämä esitys tulee nyt. En osaa vastata edustaja Reijoselle siihen, miksi se ei ole tullut aikaisemmin, mutta ollaan tyytyväisiä, että se on nyt täällä. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 39 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 50/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Purra, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.16 Valtiovarainministeri Riikka Purra (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toinen veroasia perään, vähän monimutkaisempi ja suurempi kuin edellinen. Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi arvonlisäverolakia ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön muun muassa yhteistä arvonlisäverojärjestelmää koskevan direktiivin pienten yritysten erityisjärjestelmää koskeva muutos eli neuvoston direktiivi yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin muuttamisesta pienten yritysten erityisjärjestelmän osalta.

Tämän esityksen keskeisenä tavoitteena on parantaa pienyrityksiin sovellettavan verojärjestelmän taloudellista tehokkuutta. Tavoitteena on myös yksinkertaistaa verojärjestelmää sekä pienyritysten että Verohallinnon kannalta vähentäen näiden hallinnollista rasitusta ja yhdenmukaistaa pienyrityksiin sovellettavaa verojärjestelmää. Tavoitteena on lisäksi parantaa verojärjestelmän neutraalisuutta. Esityksellä edistetään pienyritysten kasvua ja niiden harjoittaman rajat ylittävän kaupan kehitystä Euroopan unionin sisämarkkinoilla.

Arvoisa puhemies! EU-oikeuden mukaisesti verovelvollisuuden alarajaan liittyvä huojennus poistetaan. Muutos edistää verojärjestelmän taloudellista tehokkuutta, alentaa pienyritysten hallinnollista taakkaa sekä tehostaa Verohallinnon toimintaa. Lisäksi se yhdenmukaistaa eri jäsenvaltioissa sovellettavia järjestelmiä. Verovelvollisuuden alarajan määrittelyä yhtenäistetään EU-oikeuden mukaisesti. Väärinkäytösten estämiseksi ja vähäisen toiminnan verottomuuden tarkoituksen toteutumiseksi verottomuuden edellytyksenä otetaan huomioon elinkeinonharjoittajan liikevaihto nykyistä pidemmältä aikaväliltä. Kuluvan kalenterivuoden lisäksi otettaisiin huomioon edeltävän kalenterivuoden liikevaihto.

Esityksen mukaan myyjä ei ole verovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto on enintään 15 000 euroa, ellei häntä ole oman ilmoituksensa perusteella merkitty verovelvolliseksi. Ehdotettu sääntely vastaa pienyritysdirektiivin mukaisesti korvatun arvonlisäverodirektiivin 284 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa. Kyseisen kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat myöntää verovapautuksen sellaisten niiden alueelle sijoittautuneiden verovelvollisten kyseisellä alueella suorittamille tavaroiden luovutuksille ja palvelujen suorituksille, joiden tällaisten luovutusten ja suoritusten vuosittainen liikevaihto jäsenvaltiossa ei ylitä kyseisten jäsenvaltioiden vapautuksen soveltamiseksi vahvistamaa raja-arvoa.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Arvoisa puhemies! Verovelvollisuutta koskeva raja-arvo on esitetty 15 000 euroon tilikauden liikevaihdon osalta sen perusteella, että korkea raja-arvo vääristäisi liiketoiminnan rakenteita, kun toimijat saattaisivat alkaa pyrkiä pitämään liikevaihtonsa keinotekoisena alhaisena kyseisen rajan tuntumassa ja rajaveroaste nousisi merkittävästi. Alhaista raja-arvoa puoltavat lisäksi yleiset harmaan talouden torjunnan tavoitteet. On hyvä, että arvonlisäverovelvollisuuden piiriin kuuluu lähtökohtaisesti mahdollisimman laaja joukko yrityksiä.

Monissa verokkimaissamme alaraja on vastaavalla tasolla, jopa alempana. Esimerkiksi Ruotsissa raja on 8 000 euroa, Tanskassa 6 700 euroa. Alankomaissa, joka myös näissä asioissa monesti on kanssamme samanmielinen, alaraja on 20 000 euroa.

Alarajahuojennuksen poistaminen lisää valtion arvonlisäverotuottoa vuositasolla noin 80 miljoonaa euroa. Lisäksi se vähentää ansio- ja pääomatuloveron tuottoja, koska alarajahuojennus on tuloverotuksessa veronalaista tuloa. Tuloverotuksessa tämä vaikutus toteutuisi pääasiassa jo vuonna 25, mutta arvonlisäverotuksessa vasta seuraavana vuonna. Kun katsotaan kokonaisuutta, muutoksen arvioidaan vähentävän verotuottoja 13 miljoonaa euroa vuonna 25, mutta sitten seuraavasta vuodesta alkaen täysimääräinen verotuottovaikutus on noin 59 miljoonaa euroa verotuottoja kasvattava. Tämä alarajahuojennuksen poistaminen alentaa Verohallinnon kustannuksia, mutta taas tämä rajat ylittävän verottomuuden käyttöönotto lisää niitä.

Verovelvollisuuden alarajan soveltamista yhtenäistetään EU-oikeuden mukaisesti siten, että velvollisuus rekisteröityä takautuvasti verovelvolliseksi ajalta ennen alarajan ylittämistä poistetaan. Velvollisuus suorittaa veroa alkaa vasta verovelvollisuuden alarajan ylittämisaikankohdasta. Elinkeinonharjoittajaa ei siten voitaisi enää merkitä rekisteriin takautuvasti. Muutos tekisi verottomuuden soveltamisesta helpommin ennakoitavaa ja yksinkertaistaisi verojärjestelmää sekä verovelvollisten että Verohallinnon kannalta.

Arvoisa puhemies! Kansallinen pienyritysten verovapaus laajennetaan EU-oikeuden mukaisesti koskemaan toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneita elinkeinonharjoittajia, eli tämä rajat ylittävä verovapaus. Muutos parantaa verotuksen neutraalisuutta ja edistää rajat ylittävää kauppaa. Suomessa vähäisen toiminnan verottomuus laajenisi koskemaan sellaisia ulkomaisia elinkeinonharjoittajia, joiden liiketoiminnan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa mutta joilla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa. Verottomuuden edellytyksenä olisi, että elinkeinonharjoittajan vuosittainen liikevaihto unionin alueella olisi enintään 100 000 euroa. Vähäisen toiminnan verottomuus koskisi edelleen, jatkossakin myös sellaisia ulkomaisia elinkeinonharjoittajia, joiden liiketoiminnan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa ja kiinteä toimipaikka Suomessa. Nykyisestä poiketen näitä elinkeinonharjoittajia koskisi edellä mainittu unionin liikevaihdon 100 000 euron suuruinen enimmäisraja. Vastaavasti ne elinkeinonharjoittajat, joiden kotipaikka on Suomessa, olisivat oikeutettuja soveltamaan tätä verovapautta muissa EU:n jäsenvaltioissa.

Arvoisa puhemies! Verottomuuden soveltamiseksi yhdessä tai useammassa EU:n jäsenvaltiossa elinkeinonharjoittajan tulee rekisteröityä rajat ylittävää vapautusta koskevaan erityisjärjestelmään vain yhdessä jäsenvaltiossa eli sijoittautumisjäsenvaltiossa. Suomessa kotipaikan omaavat elinkeinonharjoittajat tunnistautuvat Verohallinnon ylläpitämän erityisjärjestelmän rekisteriin.

Nämä muutokset tulisivat voimaan 1.1.2025. Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen. Sitä ei kuitenkaan ole tarkoitettu käsiteltäväksi talousarvion yhteydessä vaan näin

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

erillisenä esityksenä. Ehdotetut lait on tarkoitettu hyväksyttäväiksi ja vahvistettaviksi mahdollisimman pian, jotta erityisjärjestelmän toimeenpano Verohallinnossa helpottuisi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Sitten mennään keskusteluun. Edustaja Viitanen.

15.23 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä arvonlisäveron alarajan huojennus koskee noin 80 000 yritystä ja heikentää näin ollen pienten yrittäjien ja yritysten asemaa. Tämä on hyvin huolestuttavaa, ja minä ajattelisin niin, ministeri, että tässä yhteydessä olisi ollut varmasti hyvä harkita sitä, että samaan aikaan tätä huojennuksen alarajaa olisi nostettu siitä nykyisestä 15 000:sta. Eli siis direktiivi antaisi mahdollisuuden nostaa sitä aina 85 000:een asti, ja esimerkiksi VATT on vuonna 2016 arvioinut, että ihanteellinen alaraja Suomen olosuhteissa olisi 32 000 euroa, ja myös tällä lausuntokierroksella Verohallinto on lausunnossaan todennut, että alaraja tulisi nostaa 25 000 euroon. Eli olisi varmasti hyvä ja perusteltua harkita tässä yhteydessä alarajan nostamista esimerkiksi vaikkapa 30 000 euroon. Se helpottaisi nyt sitten niiden pienten yrittäjien ja yritysten asemaa, mikä nyt sitten tämän esityksen mukaan selkeästi heikkenee.

Puhemies! Haluan tässä yhteydessä nostaa esiin myös taiteen ja kulttuurin luovat alat. Siellä on tuotu esiin huoli, että heitä ei tässä lausuntokierroksella kuultu. Me olemme verojaostossa kyllä tehneet päätöksen — mikä on hyvä — että pyydämme KULTA ry:ltä lausunnon, mutta tämä esityshän koskee mitä suurimmassa määrin myös näitä luovan alan toimijoita ja pieniä yrittäjiä. Ja siellä tätä pidetään kyllä hyvin kohtuuttomana tähän tilanteeseen nähden, kun muutenkin hallitus leikkaa kulttuuribudjettia, hallitus nostaa näitä madallettuja arvonlisäverokantoja ja monta muuta heikennystä tulee tälle alalle. Siellä ollaan kovin, kovin huolissaan tästä asiasta ja toivotaan niin ikään, että tätä verotuksen alarajaa tässä yhteydessä tarkistettaisiin ylöspäin. Tämän terveisin haluaisin kyllä tässä ottaa esille.

Haluaisin lopuksi viitata myös siihen, että ei sekään ole kovin hyvä uutinen, että hallitus päätti nyt yleisestikin korottaa tätä arvonlisäveroa historiallisen nopealla kertakorotuksella. Se myöskin heikentää niin kuluttajan kuin sitten näitten pienten yrittäjien asemaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskela, Minja.

15.26 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessähän on kyse pienyrittäjien arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistamisesta eli heikennyksestä pienille yrityksille. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos liikevaihto on 15 000—30 000 euroa, niin osan alveista on aiemmin voinut saada hakemuksesta jälkikäteen takaisin, ja näitä yrityksiä on kymmeniätuhansia. Kun tämä huojennus poistetaan, se heikentää niiden yritysten kannattavuutta, jotka sitä nyt saavat, ja vaikutus on ennen kaikkea pienyrittäjien toimeentulon heikentyminen. Siitä tässä on kyse. Tyypillisesti kyseessä on henkilöyrittäjä, joka tekee hommiaan toiminimellä tai yhden henkilön osakeyhtiöllä.

Sitten on huomionarvoista minusta se, että direktiivi ei sulje pois sitä, että tätä arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa korotettaisiin, mikä taas helpottaisi pienyrittäjien asemaa. Eli nyt kannattaisi korottaa tätä alv-velvollisuuden alarajaa ja kompensoida sillä tämä huojennuksen poisto. Tämä on ollut asia, mitä vasemmistoliitto on esittänyt jo pidemmän aikaa, että alaraja nostettaisiin 30 000 euroon. Nyt tämä meidän esitys on vielä aiheellisempi,

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

koska tämä esitys, mitä tässä nyt käsitellään, on nähdäkseni suoraan sanottuna pienyrittäjävihamielinen.

Arvoisa puhemies! Tässä lausuntokierroksella muun muassa Verohallinto, Veronmaksajain Keskusliitto, EK, Suomen Yrittäjät ja Suomen hiusalan ammattilaiset ja yrittäjät esittivät, että tätä alarajaa korotettaisiin pienyrittäjien tilanteen helpottamiseksi, ja hallitus on sivuuttanut nämä toiveet. Näiden kärsijöiden joukossa on paljon, kuten edustaja aiemmin totesi, esimerkiksi kulttuurialan toimijoita ja muita klassisia pienyrittäjäaloja, kuten parturi-kampaamoihmisiä, joille tämä korotus on erityisen haitallinen.

Todella toivoisin, että tätä pohdittaisiin vielä uudestaan. Tämä on todella haitallista pienille yrityksille ja niille yrityksille, jotka jossain vaiheessa voisivat kasvaa ja työllistää enemmän ihmisiä, mutta nyt tässä viedään kyllä kasvamisen kannusteita pois.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mehtälä.

15.28 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! 35 vuotta yrittäjänä toimineena ajattelen näin, että istuvan hallituksen ohjelmassa on monia yrittäjämyönteisiä kirjauksia, onhan pääministeripuolueena kokoomus, joka tunnetaan yrittäjäpuolueena. Ja tämä on tietysti hyvä asia. Olemme keskustassa aivan samaa mieltä, että yrittäjyyteen pitää kannustaa. Yrittäjät muodostavat talouden moottorin.

Hallituksen yrittäjyyslinja on viime viikkoina saanut kyllä vakavia kolhuja siipeensä. Erityisesti pienyrittäjät ovat tällä hetkellä ihmeissään ja syystäkin.

Nyt käsittelyssä on hallituksen esitys, jossa EU-direktiivistä johtuen joudutaan poistamaan arvonlisäveron alarajahuojennus. Tämä on ollut verohelpotus niille yrityksille, jotka kuuluvat alv-rekisteriin ja joiden tilikauden liikevaihto on alle 30 000 euroa. Alle 15 000 euron liikevaihdosta huojennus on koskenut koko arvonlisävero-osuutta. Tämä tulee nimittäin iskemään todella kipeästi. Alarajahuojennusta haki vuonna 2023 kaikkiaan 80 000 yritystä. Niistä 50 000 yritystä jäi alle 15 000 euron.

Arvoisa puhemies! Direktiiville emme voi mitään, mutta hallituksen pitäisi ehdottomasti kompensoida muutos siten, että arvonlisäverovelvollisuuden alaraja nostetaan 30 000 euroon. Näin pienyrittäjät pystyisivät saamaan kohtuullisen toimeentulon. Tätä keskusta esittää omassa vaihtoehdossaan. Tätä esittää myös Suomen Yrittäjät. Jopa Verohallinto esittää alarajan nostoa 25 000 euroon. Asiantuntijoitte mukaan 30 000 euron raja ei aiheuta kilpailuvääristymää. EU-maissa taso on keskimäärin 35 000 euroa.

Ja kun puhutaan rahasta, alarajahuojennuksen poisto lisää valtion verotuloja noin 80 miljoonaa euroa. Alarajan korottaminen huojennuksen ylärajaa vastaavaksi 30 000 euroon vähentäisi arvonlisäverosta tuloja 45 miljoonaa. Kompensoinnin jälkeen saamapuolelle jäätäisiin kuitenkin 35 miljoonaa euroa. Hyvä hallitus, eikö teidän kannattaisi tarttua tähän?

Arvoisa puhemies! Yrittäjien kannalta huonot päätökset eivät jää tähän. Kehysriihessä hallitus päätti korottaa yleisen arvonlisäveron Euroopan toiseksi korkeimmaksi 25,5 prosenttiin. Vaikka hallituksessa on vähätelty tämän vaikutusta, kyse on merkittävästä asiasta monille, varsinkin pienyrittäjille. Toiseksi kehysriihessä päätettiin leikata kotitalousvähennystä rajusti, vaikka oppositiossa ollessaan kokoomus halusi korottaa kotitalousvähennystä ja vähentää näin harmaata taloutta. Kolmanneksi 10 prosentin kantaa taas nostetaan 14 prosenttiin hallitusohjelman mukaisesti. Siinä on lääkkeiden lisäksi runsaasti työllistäviä ja koronasta kovasti kärsineitä aloja, kuten matkailu, joukkoliikenne, liikunta ja kulttuuri.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Arvoisa puhemies! Minusta hallituksen täytyy nyt pystyä parempaan. Hallituksessa viestitään koko ajan, että Suomi nousee vain työllä ja yrittäjyydellä, aivan oikein. Eikö olisi siis kohtuullista ja oikeaa, että tätä hyvää tavoitetta ei omilla toimilla vaikeuteta? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Poutala.

15.32 Mika Poutala kd: Arvoisa puhemies! Hallituspuolueen edustajana täällä luonnollisesti olisi kohteliasta ja hyvä suitsuttaa ja kehua hallituksen esityksiä, mutta valitettavasti nyt on hieman kriittiset silmälasit päällä. Nyt puhutaan siis arvonlisäveron alarajan huojennuksen poistosta, mikä on jälleen hieno — tai siis itse asiassa huono — esimerkki siitä, miten Euroopan parlamentti sekaantuu jäsenvaltioiden omiin, vielä suhteellisen pieniin asioihin.

Asia koskettaa siis nimenomaan yksinyrittäjiä ja mikroyrityksiä, jotka ovat juuri kärsineet tästä yrittäjän eläkevakuutus-, YEL-vakuutusuudistuksesta. Tässä samassa kategoriassa nähdään myös todella paljon konkurssseja tällä hetkellä.

Suomessa on noin 80 000 yritystä tai yrittäjää, joiden liikevaihto on alle 30 000 euroa. Arvonlisäveron osalta on ollut käytössä niin sanottu alarajahuojennus, joka tarkoittaa 15 000—30 000 euron väliin sijoittuvan liikevaihdon osalta arvonlisäveron maksamista osittain takaisin yrittäjille. Tämä mekanismi on toiminut progressiivisesti ja on tämän takia ollut kannustava liikevaihdon kasvattamisen suhteen. Arvonlisäverohuojennuksesta apua saavien yrittäjien määrä on noin 35 000—40 000 henkilöä tai yritystä. Huojennuksen poisto koskettaa ainakin 150:tä toimialaa.

Huojennus poistuu siis vuonna 2025 EU-lainsäädännön johdosta. On hieman erikoista, että huojennus kielletään mutta alarajan saa jokainen itse päättää. Kun huojennus poistuu, tulee se muodostamaan selkeän kannustinloukun liikevaihdon kasvattamisen suhteen. Kaiken lisäksi alarajan suuruus on paljon merkittävämpi asia tasapuolisuuden kannalta EU-alueella.

Valtiovarainministeri Purra mainitsi muutamia alaraja-arvoja muutamissa maissa. Itse ehkä korostan siellä toisessa päässä olevia maita, esimerkiksi Ranskassa vuonna 2021 alaraja oli 85 000 euroa ja Italiassa 65 000 euroa samana vuonna. Jos alaraja jää nyt ehdotettuun 15 000 euroon, se lisää arvonlisäverotuottoa arviolta 80 miljoonaa euroa. Samalla se vähentää muita valtion verotuottoja arviolta 21 miljoonaa, joten lopulta valtio hyötyy tästä 59 miljoonaa euroa. Mielestäni olisi fiksua nostaa alaraja niin sanottuun neutraaliin summaan, jolloin valtio ei tästä hyötyisi eikä myöskään häviäisi ollenkaan. Voittajia olisivat pienet yrittäjät ja yritykset. Alaraja asettuisi arviolta noin 24 000—28 000 euron välimaastoon.

Toinen ongelma tässä esityksessä on vähäisen toiminnan verottomuuden uusissa säännöksissä. Ensi vuodesta lähtien vaaditaan kahden eri tilikauden todiste tästä alle 15 000 euron liikevaihdosta, että voi poistua siitä alv-rekisteristä. Ongelma on siinä, että tässä ei huomioida ollenkaan ihmisten ja yrittäjien elämänmuutoksia esimerkiksi opiskelun tai uuden työn suhteen, vaan tämä toisaalta pakottaa yrityksiä ja yrittäjiä jopa lopettamaan toimintansa, vaikka olisi mahdollista tehdä pientä toimintaa. Mutta koska tästä alv-rekisteristä ei pääse noin vaan eroon, vaikka tietää, että jonain vuonna tulee tekemään pienemmän liikevaihdon, niin se ei jatkossa enää onnistu.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Mielestäni Suomen tulisi kaikin keinoin kannustaa ja rohkaista ihmisiä yrittäjyyteen ja jatkamaan sitä yrittäjyyttä, vaikka välillä olisikin vähän pienempiä liikevaihdollisia vuosia. Tämä esitys ei valitettavasti tätä tee, ja toivon todella, että tätä esitystä voidaan vielä arvioida uudelleen ja pohtia, josko näille asioille voisi tehdä vielä jotain.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

15.36 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Mehtälä ja Poutala erinomaisesti analysoivat tätä hallituksen esitystä. Olin itsekkin vähän hämmästynyt, että tämä arvonlisäveron alarajahuojennus poistetaan ja se nimenomaan iskee tällaisiin pieniin yrityksiin, kuten parturit ja monet muut vastaavat yksinään yrittävät henkilöt. Heillehän tämä on aika kamala juttu, mutta ymmärrän toki myös tämän valtion veronkeruun tarpeen ja valtiontalouden tämänhetkisen tilanteen, ei siinä sen kummempaa.

Euroopan unionista tulevia verosääntöjä ja -ohjeita on toki, jos ne direktiiveinä tulevat meille, sovellettava Suomessa meidän oman tapamme mukaisesti, mutta hieman ihmettelen tätä EU-perustetta, jota täällä esitellään. Kun katsoo Euroopan unionin taloudenpitoa ja nyt on luenut tästä elvytyspaketista, miten rahaa siellä on käytetty, niin se ei kyllä vastaa minkäänäköistä edes alhaisinta taloudenpidon tasoa. Rahaa on kylvetty sinne sun tänne, ja olen lähes varma siitä... Kun luin Euroopan unionin tilintarkastustuomioistuimen erään paperin tuossa yhtenä iltana, niin tämä harveneva tukka meinasi nousta pystyyn, että millaista rahankäyttöä on ollut. Jos sieltä yleensä joitakin vero-ohjeita tulee, niin suhtaudun niihin aina suurella varauksella, koska ei näköjään edes hyvä taloudenpito siellä ole levinnyt, ja kun katselee esimerkiksi Italian rahankäyttöä ja sitä, missä kunnossa valtiontalous on siellä, niin jos he noudattaisivat näitä vero-ohjeita, niin uskoakseni Euroopan unionin taloustilanne olisi ihan toista kuin tänä päivänä on, mutta niihin ei juuri voi vaikuttaa. Ainoa asia, johonka voisimme vaikuttaa, on tämän rakkaan isänmaan veroasia, ja tässä on yksi semmoinen kohta, josta toivon, että valiokuntakäsittelyn aikana pohditaan, mitä tälle tulisi tehdä.

Kuten sanoin äsken, ymmärrän tämän valtiontalouden tilanteen ja veronkeruutarpeen, mutta jos näistä jonkunnäköinen kompromissi löytyisi, niin olisin siihen hyvin tyytyväinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Oinas-Panuma.

15.38 Olga Oinas-Panuma kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edelliset puheenvuorot ovat olleet kyllä erittäin hyviä.

Minun arvomaailmassani olisi tärkeää se, että me pidettäisiin pienten yrittäjien puolta. Nyt kun te haluatte poistaa yrityksiltä, joilla on alle 30 000 euron liikevaihto, alvin alarajahuojennuksen, niin se on minun mielestäni hyvin kohtalokasta meidän pienille yrittäjille. Tämä kosahtaa aivan suoraan pieniin palvelu- ja matkailualan yrityksiin, kulttuuripuolelle, hierojiin, siivoojiin, kampaajiin ja sivutoimisiin yrittäjiin, joista tosi monet haaveilevat itse asiassa siitä, että voisivat jonain päivänä olla ihan täyspäiväisiä. Jotta meidän Suomi pyörii, me tarvitaan yrityksiä, ja yrittämisen aloittamisen pitäisi olla aina kannattavaa. Tästä ollaan varmasti samaa mieltä, mutta tämä esitys ei yrittämisen aloittamiseen kannusta.

Valitettavasti pienten yritysten kiusaaminen tältä hallitukselta ei lopu tähän. Tämän lisäksihan te sorkitte sen alvin alarajan, ja se vaikuttaa suoraan niin ikään vaikkapa näihin

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

matkailupuolen yrityksiin, ja nimenomaan pieniin semmoisiin. Veroesityksenne ovat monelta osin minun mielestäni epäloogisia, ja kyllähän esimerkiksi se, että edelleenkin kaupasta saa kohta halvempaa kaljaa mutta lääkkeitten hinta nousee, on typerä arvovalinta ja liittyy suoraan teidän esityksiinne.

Ehkä olennaisin kysymys tällä hetkellä kuitenkin on se, minkä takia te haluatte vaikeuttaa pienten yritysten pärjäämistä ja menestymistä. Se on keuhko arvovalinta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Skinnari.

15.40 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Arvoisa valtiovarainministeri, suomalainen on nyt tiukoilla ja rahat ovat tiukassa, ja monelle tämä sivutoiminen yrittäjäyys on ollut myös se tulonlähde, millä selvittää kuukaudesta toiseen. Monelle se taas on ollut ainoa tapa työllistyä. Ja kun palkalla ei tule toimeen, niin jotain on pakko tehdä. Ja siksi tämä esitys... Sinänsä ymmärrän tämän 80 miljoonan tulopaineen, mutta en nyt ainakaan löytänyt niitä vaikutusarvioita siitä, mitkä ovat ne menetykset. Tosin tässä moni edustaja käytti sanoja ”neutraali alaraja” ja 24 000—28 000:n tuloa.

Mutta kun katsotaan näitä vaikutuksia, niin kyllähän nämä kohderyhmät ovat erittäin laajoja, etenkin kun mennään vajaatyökykyisiin, omaishoitajiin, erityisalojen osaajiin, sivutoimisiin, osa-aikayrittäjiin, kuten sanoin, lukuisiin järjestöihin ja etenkin kun mennään tuonne maakuntiin, missä ei ole mitään muuta vaihtoehtoa työllistyä, kuten sanoin, kuin perustaa se oma yritys. Ja tietysti monet nuoret — haluan aloittaa yrittäjänä, haluan kokeilla sitä — miettivät, uskallanko.

Tietysti vetoan siis myös valtiovarainvaliokuntaan tässä, joka varmasti sitten kaikessa viisaudessaan katsoo tätä esitystä. Asiahan ei ole uusi, tästä on puhuttu pitkään. Mutta toivon tässä nyt eduskunnalta viisautta, jotta suomalaisille tulisi uskoa yrittää ja perustaa yrityksiä, ja totta kai myös VM:lle sitä tahtotilaa siihen, että kannustettaisiin yrittämään, kannustettaisiin palkkaamaan se ensimmäinen työntekijä, mikä sekin on iso haaste.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Diarra.

15.42 Fatim Diarra vihr: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Arvoisa valtiovarainministeri! Täällä on ollut monia hyviä puheenvuoroja siitä, miten tämä on haitallinen juurikin pienille yrittäjille. Meillä on paljon semmoisia pieniä yrityksiä, missä tehdään vaikka kampaamo- palveluita, tehdään kynsihuoltoa, tehdään muuta, varsinkin monia naisvaltaisia aloja, ja tämä osuu juuri heihin. Siihen kaupan päälle vielä kun nostetaan alvin alarajaa, niin tämähän pakottaa nämä toimijat nostamaan hintoja semmoisilla aloilla, missä nytenkin jo hinnat ovat niin korkeita, että ihmiset ovat pienituloisuuden ja muutenkin talouden vaikean tilanteen takia vähentäneet käyntiä näissä tärkeissä palveluyrityksissä. Moni näistä vielä toimii kivijaloissa. Kivijalat muutenkin voivat huonosti, ja kivijalat eivät kyllä paremmin ala voimaan ja pysty pitämään yllä elävää kaupunkia, mikäli vielä vaikeutetaan ja hankaloitetaan vuokratuoliyrittäjien, pienten käsityöläisten ja muiden, varsinkin naisvaltaisten yrittäjälajien toimintaa. Olisin toivonut tässä vielä ministeriltä ja hallitukselta harkintaa siitä, miten saadaan ennemminkin pienet yritykset voimaan paremmin, eikä sillä tavalla, että kahdesta eri suunnasta vaikeutetaan pienten yrittäjien toimintaa. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Otetaan vielä tähän edustajien Valkonen ja Wallinheimo puheenvuorot, koska aika on käymässä vähiin, mutta jos sen jälkeen tulee vielä puheenvuoroja, niin sitten katkaisen käsittelyn. — Edustaja Valkonen.

15.44 Ville Valkonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Arvonlisäverovelvollisuuden alarajan muutos liittyy direktiivin toimeenpanoon, joka pakottaa Suomen muuttamaan nykyjärjestelmää. Hyvä puoli tässä on se, että uusi lainsäädäntöehdotus on selkeämpi ja yksiselitteisempi kuin nykyinen liukuva huojennus, ja haaste sitten taas liittyy siihen, että osalla pieniä yrityksiä arvonlisäverovelvollisuus iskee täysimääräisesti verrattuna nykytilaan aikaisemmalla liikevaihtorajalla.

Varmasti kaikki Suomessa ja varsinkin tässä hallituksessa tunnustavat pienyrityäjyyden tärkeän roolin meidän taloudelle, ja on olemassa taloustieteellisiäkin perusteita sille, että nimenomaan yrittäjyyden aloittamista kannustetaan, nimenomaan sitä, että jokainen lähtee ehkä testaamaan liikeideaansa ja lähtee koettamaan, onko yrittäjyyden polku itselle sopiva. Se on varmasti aihepiiri, johon löytyy laaja kannatus.

No sitten meillä ovat valtiontaloudelliset tosiasiat rajoitteena. Mitä korkeammalle alaraja asetetaan, sen suurempi verotuottovaikutus luonnollisesti asialla on. Verojaosto on jo aloittanut asian ennakkokäsittelyn ja tulee tekemään sen huolellisesti, ja totta kai valtiontalouden salliessa mikä tahansa hallitus varmasti tarkastelisi alarajan tasoa, jos valtion taloudellinen liikkumattomuus sen mahdollistaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

15.45 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Itse asiassa edustaja Valkonen piti äärimmäisen hyvän puheenvuoron siitä, mitä tämä hallitus ajattelee yrittäjyydestä. Mukaava kuulla, että täällä niin vihreät kuin SDP:kin ovat nytten yrittäjien asioilla. [Pia Viitanen: Ollaan oltu ennenkin!] Nimittäin se ei hirveästi viime kaudella näkynyt.

Arvoisa puhemies! Miksi yrittäjät nimenomaan pitävät tästä hallituksesta? Koska heille ovat hyvin tärkeitä julkisen talouden toimet, mitä tällä hetkellä hallitus tekee, ja myös paikallisen sopimisen edistäminen, ja toivonkin, että myös SDP niin kuin vihreätkin ovat tämän yrittäjille äärimmäisen tärkeän hankkeen takana. Madallamme muutenkin työllistämisen kynnystä tässä nyt sitten. Eli kyllä yrittäjät pitävät tätä hallitusta äärimmäisen yrittäjämyönteisenä. On totta, että tässä tulee myös nyt sitten temppuja, esimerkiksi alvin nosto ja näin pois päin, mitä varmasti sielläkin nyt mietitään, miten näihin suhtautua, mutta sitä isoa kuvaa se ei muuta, että tätä pidetään todennäköisesti yrittäjämyönteisimpänä hallituksena pitkiin pitkiin aikoihin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Purra.

15.47 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tästä edustaja Wallinheimon puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Haluan nostaa katseen tänne suurempaan kuvaan. Tietenkin meidän toimia, erityisesti mitä tulee veronkorotuksiin, on syytäkin kritisoida. Mikäli ei olisi välttämätöntä, en toisi tänne saliin yhtä ainutta veronkorotusta, sen paremmin arvonlisäverokanta kymppiin kuin ylemmäksikään. Mutta samaan aikaan, juuri kuten muutama edustaja edellä puhui, tämä hallitus on hyvin yrittäjämyönteinen. Me teemme monella eri toimialalla toimia, jotka panostavat siihen, että tässä

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

maassa on hyvä ja entistä helpompi yrittää, työllistää, investoida ja kasvaa, koska meidän nähdäksemme hyvinvointi tulevaisuudessakin perustuu työnteolle ja yrittämiselle.

Vastaavasti opposition kritiikki arvonlisäverokantojen korottamisesta on tietenkin hyväksyttävää, mutta muistutan tässäkin ottamaan hieman pidemmän matkan näihin yksittäisiin toimiin, nimittäin sen yhdeksän miljardin julkisen talouden sopeuttamisen, johon me olemme sitoutuneita, ja kehysriihessä vielä kolmen miljardin lisätoimet haettiin. Me emme nosta kokonaisveroastetta siitä, mikä se on ollut hallituksen aloittaessa. Me kyllä kiristämme verotusta, arvonlisäverojen ohella muun muassa alkoholin verotusta, tupakan verotusta ja montaa muutakin haittaa. Kaikkiin näihin liittyy ongelmia, olemme niistä hyvin tietoisia.

Mitä tulee tähän esitykseen, niin tosiaan pienyritysdirektiivi poistaa tämän alarajahuojennuksen. Se, miten järkevää Euroopan unionin on tehdä tällaista lainsäädäntöä, on toisen keskustelun aihe, mutta me luonnollisesti olemme siinä tilanteessa, että meidän tätä lainsäädäntöä pitää edistää.

Edustajien kritiikistä suurin osa perustui tähän alarajaan ja sen vaikutuksiin. Kuten puheenvuorossani, esittelyssä, totesin, niin mihin ylipäättänsä raja sitten asetetaan, sillä on aina tietynlaisia negatiivisia vaikutuksia juuri siinä rajan kohdalla. Voidaan nähdä, että korkeampi raja-arvo vääristää ylipäättänsä liiketoiminnan rakenteita niin, että esimerkiksi rajan alapuolella pysyttelevien nimenomaan estää sitä yrityksen toiminnan kasvua. Joka tapauksessa missä ikinä raja onkaan lähestulkoon missä tahansa verossa, sillä on jonkinlaisia vaikutuksia. Mutta noin yleisesti tämä yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa verojärjestelmää ja lisää sen neutraalisuutta ja myös vähentää hallinnollista taakkaa parhaimmillaan.

Vastaavasti olen aivan samaa mieltä niistä negatiivisista huomioista, joita eduskunnassa on esitetty, ja esitystä tarkastellaan seuraavaksi valiokunnassa. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

10. Poliittiset lakot on kiellettävä

Kansalaisaloite KAA 3/2024 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 5/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Yleiskeskustelu alkaa. — Esittelypuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Krista Kiuru.

Keskustelu

15.51 Krista Kiuru sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys alkoholilain kahden pykälän muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutetaan siten, että luvanvaraiseen vähittäismyyntiin sallitaan enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi enintään 8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät, käymisteitse valmistetut alkoholijuomat. Alkoholijuoman valmistustapaan liittyvän rajoituksen tavoitteena on suojella nuoria, erityisesti tyttöjä, alkoholin käyttöön liittyviltä haitallisilta terveysvaikutuksilta.

Valiokunta sai 38 lausuntoa, joiden pohjalta esitystä on käsitelty. Valiokunta toteaa, että valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoista lähes kaikki vastustivat esityksen hyväksymistä sellaisenaan. Ainoastaan Päivittäistavarakauppa ry kannatti ehdotusta sellaisenaan. Kaikki sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja viranomaiset vastustivat lakiehdotuksen hyväksymistä. Osa lausunnonantajista esitti, että kaikki ehdotetun prosenttirajan alittavat alkoholijuomat sallitaan vähittäismyyntissä.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksella siis kevennetään nykyistä alkoholielinkeinoon liittyvää rajoituskokonaisuutta ja tarjotaan lisää elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksia. Hallituksen esityksen mukaan esitys mahdollistaa Alkon nykyisten 373:n eli alle 400 myymälän 5,6—8-prosenttisten, käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien vähittäismyyntin laajenemisen. Tämä laajenisi hallituksen esityksen mukaisesti vähittäismyyntiluvan haltijoille, joita on noin 6 400. Esitys laajentaa siten 17-kertaisesti nykyiseen verrattuna näiden juomien jakelukanavia. Lakiehdotuksen seurauksena Alkon osuuden alkoholijuomien kokonaisu-myynnistä arvioidaan laskevan, kun taas päivittäistavarakaupan osuuden arvioidaan kasvavan yli 50 miljoonalla.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on ottanut asiaan kantaa. Perustuslakivaliokunta kiinnittää valiokunnan huomiota esityksessä omaksuttuun valmistustapaa koskevaan rajoitukseen ja sen perusteluihin. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettu valmistustapaa koskeva rajoitus ei vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen, mutta perustuslakivaliokuntakin toteaa, että hallituksen esityksessä rajoitukselle esitetyt perustelut eivät ole kaikilta osin vakuuttavia. Esityksestä ei käy asianmukaisesti ilmi, miten valmistustaparajoituksen on tarkoitus toteuttaa sääntelyn päämääriä. Elinkeinovapauden kannalta perustellumpaa lausunnon mukaan olisi, että valmistustavan pohjalta ei tehdä eroa saman alkoholipitoisuuden juomien välillä. Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on tarkkaan selvitettävä asiaan soveltuvan EU-oikeuden sisältö ja arvioitava nyt ehdotetun sääntelyn suhde EU-lainsäädäntöön. — Palaan, puhemies, tähän, jos vain suinkin ehdin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta siis tulee näiden arvioiden perusteella, jotka saimme asiantuntijoilta, siihen lopputulokseen, että esitämme eduskunnalle erityisesti tämän lakiehdotuksen negatiivisten sosiaali- ja terveystaloudellisten vaikutusten perusteella lakiehdotuksen hylkäämistä. Perustelut ovat nimenomaan sosiaali- ja terveystaloudelliset.

Joitakin huomioita valiokunnan mietinnöstä:

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Ensinnäkin on todettava, että alkoholinkäyttöön liittyviä terveyshaittoja ovat tietenkin alkoholin vaikutukset fyysisiin sairauksiin mutta myöskin psyykkisiin sairauksiin, ja runsas alkoholinkäyttö aiheuttaa myöskin monenlaisia vaaroja niin sairastumisen kuin tapaturmien ja onnettomuuksien sekä väkivallan osalta — tämä lisää riskiä myöskin väkivaltaan. Vuonna 2021 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 646 henkilöä. Vakavat alkoholin terveyshaitat keskittyvät erityisesti miehiin ja erityisesti sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin miehiin.

Terveyshaittojen lisäksi alkoholi aiheuttaa sosiaalisia haittoja, joita voivat olla väkivallan lisäksi esimerkiksi lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin laiminlyönti ja perheen taloudelliset vaikeudet. Alkoholin kokonaiskulutuksen ja sosiaali- ja terveyshaittojen suhde on jokseenkin kiinteä, ja tutkimuskirjallisuuden perusteella alkoholin saatavuuden lisääntyminen lisää alkoholin kulutusta yhteiskunnassa. Tämän vuoksi alkoholin saatavuuden lisäämisellä on negatiivisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin. On todettava, että alkoholisairaudet aiheuttivat vuonna 21 noin 37 000 hoitajaksoa terveydenhuollon vuodeosastoilla. Lähteistä ja laskentatavasta riippuen alkoholin sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheuttamien kokonaiskustannusten voidaan arvioida vuositason satoja miljoonia euroja. Mikäli alkoholin kulutus kasvaa hallituksen esityksessä arvioidulla tavalla, se aiheuttaa myöskin lisää todennäköistä työtä sosiaali- ja terveydenhuollolle.

On myöskin muistettava, että Suomessa syntyy 600—3 000 lasta, jolla on jonkinasteinen alkoholin aiheuttama vaurio. Alkoholi vaikuttaa myöskin työelämään ja sen tuottavuuteen, ja tähän valiokunta on tarkemmin ottanut myös kantoja.

On todettava, että viime alkoholilain vuoden 2018 uudistuksen jälkeen on saatu myöskin selvitys. Käytännössä se lisäsi 500—600 prosenttia näiden myyntiä, jotka olivat vapautuksen piirissä, ja todellisten vaikutusten on arvioitu olleen noin kolme prosenttia lisää tilastoitua alkoholin kulutusta. Mutta koska verot nousivat ja valiokunnan kuulemisessa selvisi, että samanaikainen veronkorotus todennäköisesti vaikutti siihen, että kokonaiskulutus pysyi ennallaan, käsitelimme tämän erityisen huolellisesti.

Arvoisa puhemies! Nyt en kovasti pysty puhumaan YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen liittyvistä näkökulmista, mutta totean, että olemme selvittäneet myös asiantuntijakuulemisissa tätä, ja esitys on ongelmallinen myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kannalta muun muassa sen vuoksi, että lapsen etu ja lapsen oikeus erityiseen suojeluun kyseessä olevassa esityksessä eivät toteudu.

Arvoisa puhemies! Lähden nyt käsittelemään vielä tätä valmistustaparajoitetta, josta varmaan tänään salissa myös puhutaan. Kaikissa sosiaali- ja terveysvaliokunnan saamissa lausunnoissa, joissa arvioitiin esityksen suhdetta EU-lainsäädäntöön, katsottiin, että kun ehdotettua muutosta arvioidaan komissionkin kannan mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen SEUT 34 artiklan valossa, voidaan sen hallituksen esityksessä kuvattujen perusteluiden mukaan arvioida olevan ongelmallinen. Myös komission ilmoituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon perusteella ehdotuksen suhdetta EU-oikeuteen on arvioitava SEUT 34 artiklan kannalta. Komissio on esitystä koskevassa ilmoituksessa tarkastellut hallituksen esitysluonnosta, eikä se ole arvioinut eduskunnalle annettua hallituksen esitystä. Tämä on siis aikaisemmin notifioitu. Asiantuntijalausunnoissa korostettiin, että ehdotetussa alkoholilain muutoksessa on kysymys merkittävästä jake-lukanavalaajennuksesta, eikä esitys ole sen vuoksi kilpailuneutraali. Saimme käytännössä muistaakseni nyt viideltä EU-oikeuden asiantuntijalta sekä perustuslakivaliokunnalta ja myöskin tuolta talousvaliokunnalta lausunnot, ja nämä lausunnot tukevat sitä näkökulmaa,

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

että tämä EU-oikeudellinen puoli on tässä esityksessä tämä heikoin lenkki. Sosiaali- ja terveysministeriön valiokunnalle toimittamassa selvityksessä viitataan komission laatiman SEUT-sopimuksen 34 ja 35 artiklan soveltamisoppaaseen, jonka mukaan 34 artiklan soveltamisala rajoittuu jäsenvaltioiden välisen kaupan esteisiin. Tätä on nyt sitten arvioitu kaikin tavoin, ja olemme valitettavasti päätyneet myöskin siihen, että tämä saatujen lausuntojen perusteella ei ole helppo kokonaisuus.

Totean, että talousvaliokunta toteaa omassa lausunnossaan, että valmistustaparajoitusta voidaan pitää ongelmallisena EU:n kilpailu- ja sisämarkkinaoikeuden näkökulmasta. Talousvaliokunta pitää asiantuntijakuulemisten perusteella todennäköisenä, että asia tulee myöhemmin arvioitavaksi Euroopan unionin tuomioistuimessa. Talousvaliokunta näkee ilmeisenä riskinä, että nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi.

Arvoisa puhemies! Tässä olisi paljon referoitavaa tästä valiokunnan kannasta, mutta niin kuin totesin, olemme päätyneet valiokunnassa tekemään ehdotuksen tämän hallituksen esityksen alkoholipykälien hylkäyksestä. Totean lopuksi, että valiokunnan mietintö sisältää myös yhden vastalauseen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Päivi.

16.01 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Alkoholin saatavuus ei ole Suomessa ongelma, sen sijaan alkoholihaitat ovat. Tämä esitys toisi nykyistä vahvemmat, kahdeksanprosenttiset alkoholijuomat kauppojen hyllyille, kun tällä hetkellä raja on 5,5 prosenttia. Tällä päätöksellä irtauduttaisiin kansanterveyslähtöisestä pohjoismaisten naapurien rintamasta. Nimittäin Ruotsissa tämä mainittu raja on edelleen 3,5 prosenttia, Norjassa on 4,75, Islannissa peräti 2,25. [Sinuhe Wallinheimo: Ja Tanskassa?] — Tanskassa ei ole rajaa, mutta Tanskassa onkin erityisen suuret ongelmat nimenomaan nuorten alkoholinkäytössä. [Krista Kiuru: Tanskassa ei ole monopolia!]

Esitys laajentaisi merkittävästi alkoholin saatavuutta. Se lisäisi alkoholin päivittäistä kulutusta, samalla alkoholihaittoja. Eli vahvempien juomien myyntipaikkojen määrä nousisi 17-kertaiseksi nykytilaan verrattuna: kun Alkolla on 373 myymälää, niin vähittäismyyntiluvan haltijoita on 6 300. Alkoholin kokonaiskulutus ja etenkin nuorten alkoholinkäyttö ovat olleet Suomessa laskussa, ja jopa täysraittius on tullut muotiin. [Sinuhe Wallinheimo: Hyvä!] Tätä myönteistä kehitystä hallitus tukee kiristämällä alkoholijuomien valmisteverotusta kaiken kaikkiaan kahdella prosentilla, minkä seurauksena hintojen arvioidaan nousevan kokonaisuudessaan vajaan prosentin.

Alkoholin liikakäyttö on kuitenkin edelleen vakava kansanterveysongelma. Suomessa ongelmana ovat erityisesti humalahakuisuus, siitä seuraavat rattijuopumukset ja väkivaltarikollisuus. Pienituloiset, heikommin koulutetut kärsivät enemmän alkoholihaitoista. Haittojen välittömät kustannukset julkiselle taloudelle nousevat vuosittain lähes miljardiin euroon, minkä lisäksi alkoholisairaudet aiheuttavat merkittävää työkyvyttömyyttä ja ennen-aikaista kuolleisuutta. Yli 1 600 ihmishenkeä menetetään vuosittain, ja Suomessa syntyy useita satoja — arvioiden mukaan maksimissaan jopa 3 000 lasta — joilla on jonkinasteinen alkoholin aiheuttama vaurio. Joka tapauksessa useilla sadoilla on pysyvät, elinikäiset vauriot.

Suomessa elää jopa 70 000 lasta perheissä, joissa vanhemmilla on vakava päihdeongelma. Hyvinvointialueet, poliisi ja oikeuslaitos ovat jo nyt kuormittuneita alkoholihaittojen

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

vuoksi. Olen saanut paljon viestejä terveydenhuollon ammattilaisilta, joista lainaan luvalla nyt yhtä: ”Työskentelen kirurgialla erikoistuvana lääkärinä ja näen joka päivä työssäni alkoholihaitat. Ne alkavat kohtuukäytöstä, joka vähitellen ei-kohtuullistuu niin, että yhtäkkiä annoksia onkin 15 viikossa. Tälläkin annosmäärällä osa saa vakavia haittoja, esimerkiksi haimatulehduksia. Näiden työssä käyvien sairastuneiden on yllättävän vaikea lopettaa alkoholinkäyttö ja uskoa, että se voi olla heille haitallista, ja ääripäänä pelkästään minun potilaani menettävät vuosittain tuhansia hyviä elinvuosia alkoholiriippuvuuden vuoksi.” Tämän viestin kirjoittaja toivoi, että eduskunta ei hyväksyisi nyt käsiteltävää lakiesitystä, ja kertoi, että kirurgit kautta linjan vastustavat alkoholiuudistusta, koska niin valtava määrä potilaita päätyy hoitoon jollain tavalla alkoholinkäyttöön liittyen.

No, tätä esitystä on perusteltu lähentymisellä eurooppalaisiin juomatapoihin. Eurooppalaisia juomatapoja on monenlaisia lähtien itäeurooppalaisista tai tanskalaisista, kuten täällä edustaja Wallinheimo mainitsi humalahakuisesta juomakulttuurista. Ja kansanterveysongelmia on myös perinteisissä viinimaissa. Esimerkiksi Ranskassa päivittäisen viininkäytön seurauksena maksakirroosi ja muut alkoholisairaudet ovat yleisiä. Niistä ollaan erittäin huolestuneita siellä.

Valiokunnassa lausuntopalaute esityksestä on ollut murskaava. Sellaisenaan tätä esitystä ei kannattanut kuin päivittäistavarakauppa, jonka myynnin arvioidaan kasvavan 50 miljoonalla eurolla Alkon myynnin kustannuksella. Eli tämä esitys on tosiasiaa 50 miljoonan euron lahja kaupalle, joka alkoholin lisäksi ahnehtisi hyllyilleen myös lääkkeitä apteekkeista.

Arvoisa puhemies! Toisin kuin usein luullaan, kristillisdemokraatit eivät voi ottaa kunniaa valmistustaparajoitteen tuomisesta neuvottelupöytään. Siitä on annettava kiitos päähallituspuolueelle, jonka laatimassa pohjapaperissa tämä tuli Säätytalolle. [Krista Kiuru: Onko tämä kokoomuksen siis vai?] Pidän kuitenkin hyvänä, että tässä on edelleen pitäyditty valmistustaparajoitteessa Euroopan komission painostuksesta huolimatta, jotta sitten ainakaan näitä vahvempia alkoholisekoitteita ei tulisi kauppojen hyllyille. Makeat sekoitteet ovat nuorten ja erityisesti naisten mieleen. Vuonna 2019 nuorten terveystapatutkimuksen mukaan tytöillä oli viimeisimmän käyttökerran alkoholista 37 prosenttia juomasekoituksia, pojilla 21 prosenttia. Lisäksi tiedetään, että naiset kestävät miehiä heikommin alkoholia ja nuorten naisten alkoholinkäyttö vaarantaa myös lasten — kohdussa kasvavien lasten ja myös heidän hoidossaan olevien lasten — terveyden ihan erityisillä tavoilla.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi totean, että en ole löytänyt tälle esitykselle kansanterveyttä tai kansantaloutta edistäviä perusteluja. Siksi kannatan mietinnön päätösehdotusta, että eduskunta hylkää lakiehdotuksen. Ja totean myös sen, että kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä yksimielisesti kannattaa tämän mietinnön mukaista lakiehdotuksen hylkäämistä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen. — Anteeksi, pieni hetki. Tehdään nyt niin, että otetaan tässä vaiheessa vastauspuheenvuoroja muutenkin kuin edustaja Räsäsen puheenvuoroon. Elikkä ne, jotka haluavat käyttää lyhyen puheenvuoron, voivat painaa V-painiketta ja nousta seisomaan. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

16.08 Tuomas Kettunen kesk (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu rouva puhemies! Olenkin viime syksystä asti täällä eduskunnan isossa salissa odottanut kristillisdemokraattien puheenvuoroja liittyen kaljaveron alentamiseen ja liittyen tähän esitykseen, ja haluan

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

kiittää edustaja Päivi Räsästä siitä, että nyt te olette vihdoinkin ja viimein tulleet tänne isoon saliin, kun istutte hallituksessa, ja tuotte näitä näkökulmia esille.

Nimittäin, puhemies, kyllä se nyt on niin, että tämän hallituksen toimesta vain kaksi juna jytkeyttää eteenpäin. Se on Turun tunnin junan hanke, ja toinen juna on tämä kaljajuna, joka jytkeyttää vain eteenpäin. Olutveroa kyllä on alennettu, ja nyt tuodaan vahvemmat oluet kauppoihin, ja kuitenkin meillä samaan aikaan yhteiskunnassa on haasteita: 300 000 ihmistä työttömänä ja yrityksiä mennyt konkurssiin. Eikö olisi, puhemies, tärkeämpiäkin aiheita viedä eteenpäin tässä salissa kuin näitä kyseisiä lakiesityksiä? Ihmettelen kyllä myös perussuomalaisten hiljaisuutta tämän asian osalta. Kiitoksia, että kristillisdemokraatit ovat vihdoinkin tulleet tähän saliin puhumaan tärkeästä aiheesta, koska kyllähän tällä on isot vaikutukset kansanterveyden ja kansantalouden näkökulmasta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

16.10 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pitää edustaja Kettuselle heti huomauttaa, että kyllä se saatavuuden lisäys auttaa myös niitä maaseudun pieniä kauppia siellä. [Eduskunnasta: Ei häntä kiinnosta se! — Krista Kiuru: Jos ei mitään muuta niin viinaa ainakin on tarjolla!] Jos ette sitä halua, niin sille ei sitten mitään mahda.

Arvoisa puhemies! Tuo edustaja Kiurun alkupuheenvuoro oli itse asiassa, voitaisiin sanoa, ihan sama kuin vuonna 2017 käydyssä keskustelussa. Ihan samantyyppinen esittelypuheenvuoro silloin pidettiin, ja mitä tapahtui? Ei yhtään mitään. [Krista Kiuru: 450 kuolemaa!] Itse asiassa kokonaiskulutus on tullut 11 prosenttia alaspäin siitä uudistuksesta — 11 prosenttia alaspäin.

Ja kun edustaja Räsänen täällä, aivan oikeutetusti, puhui myös näistä viinan haitoista, niin hän viittasi monta kertaa tähän saatavuuteen. No, saatavuus, arvoisa puhemies, lisääntyi liikeaikalain kumoamisessa. Mitä tapahtui? Alkoholinkulutus meni alaspäin. Saatavuus lisääntyi vuoden 2018 uudistuksessa. Mitä tapahtui? Alkoholinkulutus meni alaspäin. Nyt tämän maltillisen noston takia näin tulee käymään myös jatkossakin. Miksi? Koska me myös nostamme tässä samassa yhteydessä alkoholiveroa kokonaisuudessaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkelä.

16.11 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin olin tässä salissa keskustelemassa näistä asioista, kun edellisen kerran alkoholilakia yritettiin Suomessa hieman vapauttaa. Samat pelottelut kuultiin silloinkin, samat hurskastelut kuultiin silloinkin, ja mikään ei muuttunut todellisuudessa pahempaan suuntaan.

Perussuomalaiset eivät ole olleet tämän asian suhteen hiljaa, vaan linjamme on pitkäaikaisesti ollut se, että alkoholipolitiikkaa täytyy maltillisesti vapauttaa, ja tässä nyt sellainen maltillinen vapauttaminen olisi tapahtumassa. Omasta mielestäni tuo valmistustaparojoite sinänsä olisi voinut olla toisinkin, mutta tämä on yhteinen kompromissi, johon kuitenkin kaikki hallituksessa eivät näytä pystyvän sitoutumaan siitä huolimatta, että se on kompromissi.

Kun puhutaan alkoholista tässä salissa, niin älyllinen rehellisyys unohtuu. Älyllistä rehellisyyttä tässä asiassa olisi kysyä, millä tavalla se vahva olut on vaarallisempaa, jos sen ostaa sieltä kaupan tiskiltä kuin jos sen ostaa sieltä kaupan niin sanotusta mörästä päästä eli

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Alkosta, joka käytännössä on jokaisen kauppakeskuksen yhteydessä, paitsi pienien kauppojen yhteydessä. Kertokaa minulle: millä tavoin se vahva olut on vaarallisempaa kaupan hyllystä kuin Alkon hyllystä?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

16.12 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä keskustelu kertoo kyllä hyvin siitä, että millään ei ole mitään väliä. 450 kuollutta henkilöä viime alkoholilain uudistamisen jälkeen. [Välihuutoja] Ja älkää sanoko, että mikään ei pidä paikaansa. Me tutustuimme tähän kulmaan erityisen hyvin, koska tätä perustellaan nimenomaan sillä, että viime alkoholilain muutos ei johtanut mihinkään. Tässä on valiokunnan mietintö pöydällä, ja siihen kannattaa jokaisen tutustua.

Eniten tässä ihmetyttää se, että nämä kustannukset eivät tunnu miltyään. Kun alkoholin saatavuutta merkittävästi suurennetaan, kustannukset sosiaali- ja terveydenhuollolle ja työpaikoille eivät tunnu miltyään. Seitsemän minuutin takia Suomi oli aivan sekaisin lakko-oikeuden rajoittamisessa — seitsemän minuutin työaikasäästön kitkemiseksi. Nyt aiheutetaan satojen miljoonien kulut. 600—3 000 lasta tälläkin hetkellä kärsii alkoholin aiheuttamista haitoista. Minusta on aivan käsittämätöntä, että edustajat eivät ota mitään vastuuta siitä, mitä merkittävä alkoholin saatavuuden parantaminen voi tarkoittaa yhteiskunnassa, [Puhemies koputtaa] ja se kyllä kertoo tästä talosta kaiken.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ovaska.

16.14 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on tämmöistä kristillistä alkoholipolitiikkaa, että kristillisten ollessa hallituksessa alkoholijuomien saaminen ruokakaupasta näyttää helpottuvan.

Mutta tässä on myös se tilanne, että tämä hallituksen alkuperäinen esitys näyttää olevan EU-oikeuden vastainen, ja ongelmana on nyt sitten se, miten tässä edetään. Ovatko kaikki tietoisia siitä, että tämä lopulta menee EU-oikeuteen ja sieltä tulee sitten tuomio, joka toteaa sen vastaisuuden, ja sitten aletaan katsomaan, mikä se Alkon asema sitten tulevaisuudessa onkaan? Eli nyt täytyy käydä sekin keskustelu tässä yhteydessä. Ja olen sitä mieltä, että tämä asia täytyy ottaa suureen valiokuntaan käsittelyyn, mutta käydään tässä nyt vähän läpi. Mutta olen aivan valmis siihen, että tämä asia lähetettäisiin suureen valiokuntaan, joka sitten pohtisi sitä EU-oikeutta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harjanne.

16.15 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkoholipolitiikka on tasapainoilua kansanterveyden ja yksilön ja elinkeinovapauden välillä. Itse kannatan liberaalimpaa alkoholipolitiikkaa, jossa haittojen torjunta ja hillintä perustuvat verotukseen ja myynnin ja markkinoinnin sääntelyyn tällaisen vahvan monopolin sijasta tavalla, joka myös ehkä sitten olisi enemmän sen elinkeinovapauden ja reilujen markkinoiden puolella.

Sinänsä tämä esitys on ehkä vähän erikoinen askel eteenpäin. Olisin itse nähnyt mieluummin huolellisen valmistelun laajemmasta myynnin vapauttamisesta ja reguloinnista niin, että se ei toisaalta keskittäisi niitä etuja eikä ehkä vauhdittaisi kaupan keskittymistä pahimmillaan.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Mutta kyllä selkein ongelma tässä on tämä valmistustaparajoite, johon tässä jo viitattiin. Itse kannatan teknologianeutraalia alkoholipolitiikkaa, ja selkein tapa tässä olisi itse asiassa muuttaa se tässä salissa, ja aion sitä tässä vielä ehdottaa, että poistamme tästä laista tämän valmistustaparajoitteen, ja siinä menevät EU-oikeusmurheetkin sitten samalla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Furuholm.

16.16 Timo Furuholm vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei ole olemassa mitään yhteistä eurooppalaista alkoholipolitiikkaa tai juomatottumuksia, mutta sitä kohti tämä esitys kuitenkin on matkalla. Tämän kauniin mielikuvan takana seisoo vähemmän kaunis realismi, joka on arkea myös monissa suomalaisissa perheissä. Tätä viestiä ovat tuoneet esiin myös valiokunnassa kuultavana olleet asiantuntijat, mutta sillä ei tunnu olevan vaikutusta. On selvää, että alkoholin vaikutukset osuvat yhteiskuntaamme monin eri tavoin mutta ennen kaikkea lasten ja perheiden hyvinvointiin, ja siksi minun on itse helppo suhtautua hyvin kriittisesti tähän, että alkoholin saatavuutta tultaisiin parantamaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen.

16.17 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitän edustaja Kettusta kiitoksista, mutta häneltä jäi huomaamatta se, että äänestin olutveron alennusta vastaan myös, ja kyllä siitä käytin myös puheenvuoroja, ja sosiaali- ja terveysvaliokunnahan siitäkin antoi kielteisen lausunnon.

Sitten totean tuosta vuoden 2018 uudistuksesta, muutoksesta, että THL:n arvion mukaan se lisäsi alkoholin tilastoitua kulutusta noin kolmella prosentilla verrattuna siihen, millä tasolla se olisi ollut ilman lakiuudistusta, mutta on huomattava, että samanaikaisesti alkoholiveroa korotettiin 10 prosentilla, mikä sitten tietenkin omalta osaltaan vähensi alkoholin kulutusta. Mutta kulutus kuitenkin lisääntyi hieman näistä veronkorotuksistaakin huolimatta, ja samaan aikaan alkoholikuolleisuus lisääntyi 160 henkilöllä juuri tämän muutoksen vuoksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

16.18 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti kukaan ei täällä vähättele alkoholista aiheutuvia ongelmia. Enemmän se kysymys on sitten siitä, millä lailla näitä faktoja nyt sitten täällä esitetään.

Esimerkiksi jos me otetaan se aika viisi vuotta ennen uudistusta ja viisi vuotta uudistuksen jälkeen — meillä on siitä dataa olemassa — niin itse asiassa alkoholikuolemia on uudistuksen jälkeen kokonaisuudessaan ollut vähemmän kuin ennen uudistusta. Joten siinäkin mielessä en näe niitä piruja seinillä, mitä muutamat edustajat täällä näkevät.

Kun edustajat Ovaska ja Harjanne tapailivat sitä, onko tämä EU-oikeuden vastaista, siinä voi olla pointti, mutta kun sitä ei oikein tiedetä, käytetäänkö tätä nyt sen SEUT 34 tai 36 artiklan mukaan vai SEUT 37:n mukaan, [Krista Kiuru: Ei ole mitään epäselvää tässä asiassa!] jolloin itse asiassa muun muassa eurooppaoikeuden professori Snellin sanoin silloin tämä olisi kyllä ihan linjassa sen kanssa.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.19 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä hallituksen riveistä nyt tuli tieto, että kokoomus on ajanut tätä valmistustaparajoitetta. Nyt toivoisin perusteluja myös tälle esitykselle. Täällä hallituksen esityksessä puhutaan tyttöjen suojelemisesta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nuoret ovat erittäin hintatietoisia, ja selvitysten mukaan nämä käymisteitse valmistetut juomasekoitukset tulevat olemaan edullisempia kuin nämä tislatus alkoholista tehdyt juomat. Eli käytännössä meillä tulee olemaan tilanne, että kahdeksanprosenttinen siideri tulee olemaan huomattavasti edullisempaa kuin vaikka viisiprocenttinen lonkero. Eikö tämä ole ristiriidassa myös näiden teidän omien perusteluidenne kanssa? Eli minkä takia tietyllä valmistustavalla olevat verotuksellisista syistä ovat edullisempia kuin toisella tavalla tehdyt? Tämä on ensimmäinen kysymys.

Toinen kysymys: Tällä valmistustaparajoitteella rajataan 90 prosenttia tuotteista ulkomaisiin tuotteisiin, eli 90 prosenttia kauppoihin tulevista tuotteista on ulkomaalaisia tuotteita. [Puhemies koputtaa] Millä te perustelette tätä?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

16.20 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oman politiikkani keskiössä on ihmisten hyvinvointi. Olen erittäin huolissani tästä hallituksen esityksestä tilanteesta, jossa hallitus samaan aikaan murentaa sosiaali- ja terveystaloutta. Ja se huoli lähtee siitä, että meillä on tällä hetkellä jo todella isot kustannukset siitä, kuinka paljon päihdepalvelut ja päihdeongelmat tässä yhteiskunnassa maksavat. Meillä on myös ongelma siitä, että riittävän moni ihminen ei saa sitä apua riittävän ajoissa, vaikka sitä lähtee hakemaan. Yhdistettynä siihen tämä alkoholin vapauttaminen on omasta mielestäni ongelmallista.

Hallitus myös nostaa omassa esityksessään tämän valmistustaparajoitekokonaisuuden. Valiokunnan asiantuntijat ovat olleet yksiselitteisiä tästä ongelmallisuudesta EU-oikeuden näkökulmasta. Olisinkin kysynyt kokoomukselta, kun te kuitenkin johtavana EU-puolueena yleensä muistatte vaalien alla, varsinkin eurovaalien alla, nostaa tätä kokonaisuutta: miksi tieteen tahtoon olette esittäneet tällaisen esityksen, jossa saattaa olla merkittäviä EU-oikeudellisia ongelmia?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valkonen.

16.22 Ville Valkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Alkoholin käytön sääntely on aina herättänyt tunteita ja ollut kiivaan yhteiskunnallisen keskustelun aiheena, ja syystä. Yhtään kukaan ei varmasti väheksy alkoholin aiheuttamia haittoja yhteiskunnassa. Yhtään kukaan ei varmasti kiistä sitä, että ennaltaehkäisevä työ ja päihdepalvelut ovat äärimmäisen tärkeä osa meidän yhteiskuntaa. [Bella Forsgrén: Silti leikkaatte niitä!] No, vastaavasti sitäkin ei pitäisi ylenkatsoa, että ylivoimaisella enemmistöllä alkoholin käyttö on kohtuullista ja osa normaaleja kulutusvalintoja.

On hyvä korjata täällä esille noussut väärinkäsitys siitä, kenen tavoite alun perin on ollut valmistustaparajoitus. Täällä on viitattu täysin eri vaiheeseen neuvotteluissa. Silloin puhuttiin viinien myynnin vapauttamisesta vähittäiskauppaan, ei tästä nykyisestä ratkaisusta.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Silloin kokoomus oli sitä mieltä, että valmistustapa on hyväksyttävä peruste, mutta oli täysin eri vaiheesta kysymys. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

16.23 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä todettiin, että olisi jollakin tavalla auki se, katsooko komissio tai Suomen hallitus tätä valmistustaparajoitetta SEUT 34:n vai SEUT 37:n kautta. Se ei ole auki. Tässä hallituksen esityksessä todetaan, että tätä katsotaan 34:n kannalta. Myöskin notifiointikirjeessä aivan selkeästi käy ilmi, että komissio katsoo tätä 34:n kautta. Siitä sanotaan myöskin hyvin seikkaperäisesti tässä Snellin lausunnossa, jossa todetaan, että tätä kantaa, että tätä tulkittaisiin 37:lla, ei ole hallituksen esityksessä eikä komissiolla. Siten on aivan yksiselitteistä, että tätä katsotaan 34:n kannalta.

Kun 34:n kannalta tätä katsotaan, niin näistä professoreista esimerkiksi Kuoppamäki toteaa: ”Katson, että ehdotettu laki olisi tislattuja alkoholijuomia koskevan valmistustaparajoituksen osalta SEUT 34—36 artiklan vastainen.” Ja hän esittää ratkaisuna, että ”ehdotettu tislattuja alkoholijuomia koskeva valmistustaparajoitus poistetaan laista”. [Puhemies koputtaa] Näitä kantoja meillä on siis viisi kappaletta, ja kukaan ei tue sitä, että 34:lla katsottuna tämä olisi tällä hetkellä EU-oikeuden mukaista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo, ja sen jälkeen vielä edustaja Tuppurainen, ja sen jälkeen puhujalistaan.

16.24 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On selvää, niin kuin varmasti entinen ministeri tietää, että silloin kun tällaisia lakihankkeita tehdään, niitä käytetään komissiossa. Ja komissiohan sanoi, että tässä voi olla ongelmia, mutta eivät he lähtökohtaisesti sanoneet, että muuttakaa sitä. Te tiedätte sen varmasti aivan yhtä hyvin. [Krista Kiuru: Kuunnelkaa totuutta!]

Arvoisa puhemies! Tässä nyt tulee tästä EU-oikeuden professori Jukka Snellin lausunnosta puhe, mutta kyllä hän talousvaliokunnassa sanoi, että tätä kansalaisuuteen tai tuotteiden alkuperämaahan perustuvaa syrjintäkieltoa ei rikota. En tiedä, miten tässä sitten voidaan erikseen... Hän on ehkä antanut eri lausunnon sitten siellä kuin talousvaliokunnalle, mutta kyllähän talousvaliokunnassa oli ihan selvä, että jos mennään SEUT 37:n mukaan, niin tässä ei ole rikkeitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Tuppurainen.

16.25 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä ihan paikallaan kysyä, kuka kaipaa näitä väkeviä oluita kaappoihin. [Oikealta: Kansa! Kaksi kolmesta Suomessa!] Ketä tämä palvelee, koska kyllä sitä alkoholia, niitä oluita, on saatavilla? Silloin tästä tullaan siihen, että taas kerran käsillä on hallituksen esitys, josta hyödyt tulevat hyvin harvoille mutta haitat hyvin laajoille joukoille ihmisiä. Ja sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut tästä nyt mietinnön, jossa se esittää tämän lain hylkäämistä, koska se on arvioinut tätä asiaa nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta, ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta, lapsiperheiden näkökulmasta, ihmisten työkyvyn näkökulmasta, myös turvallisuuden ja sisäisen järjestyksen näkökulmasta.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Hallituksen esityksestä annetuissa lausunnoissa myös poliisi — poliisi — on lausunut kriittisesti, ja ainoa, joka tätä on puoltanut, on päivittäistavarakauppa. Hyödyt kaupalle, haitat ihmisille. [Krista Kiuru: Ja yhteiskunnalle!] Ennen kaikkea kannamme huolta niistä 70 000 lapsesta, jotka jo nyt asuvat perheissä, joissa vanhemmilla on alkoholiongelma.

Tähän sisältyy, puhemies, kiistatta myös EU-oikeudellisia näkökulmia, ja olisi paikallaan hyvin huolellisesti tässä keskustelussa harkita, olisiko sittenkin syytä lähettää tämä [Puhemies koputtaa] suuren valiokunnan arvioitavaksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kiuru.

16.26 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hiukan särähti korvaan tässä vähän aikaa sitten, kun edustaja syvällä rintäänellä debatoi sitä, mitä Snell sanoi. Luen sen tästä suoraan. Snell toteaa tässä launnossa: ”Mikäli laajempi SEUT 34 artiklan rajoituskielto tulisi kantani vastaisesti sovellettavaksi” — hän siis olisi kannattanut 37:lla menoa, mutta kun, kuten on todettu, komissio ja hallituksen esitys eivät sitä puolla, niin hän jatkaa — ”kuten komissio näyttää ajattelevan, on todennäköistä, että valmistustarajoitus rikkoo sitä.” Aika kovia puheita, ja silloin minusta on syytä eduskunnassa ihan aidosti pitää nyt asiantuntijoiden lausunnoistakin... Tässä äsken väitettiin jotain muuta todistusta Snellistä.

Sanon myös sen, että tämä on vakava asia sen takia, että Suomen valtio voi joutua korvausvastuuseen. Eli tämä ei ole kyllä mikään leikin asia, Wallinheimo. Täällä asian vierestä puhuttiin sen verran reilusti. [Sinuhe Wallinheimo pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: No, vielä edustaja Wallinheimo, ja sitten mennään puhujalistaan.

16.27 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkoholipolitiikka on hankalaa Suomessa. Sen myös tiedämme esimerkiksi etämyynnistä, joka on hyvin hankalaa EU-oikeudellisesti tälläkin hetkellä. Sitä ei korjattu viime kaudella. Silloin varmasti kaikki EU-oikeuden professorit olivat sitä mieltä, että se pitäisi korjata. Ministeri Kiuru ei silloin sitä korjannut.

Nämä ovat aina vaikeita kysymyksiä, puolesta ja vastaan on näitä argumentteja, ja toivoisinkin, että tällä pienellä uudistuksella, joka nyt otetaan, päästäisiin eteenpäin. Ei suomalaisilla ole tällä hetkellä näillä alkoholin hinnoilla, kun meillä on Euroopan korkeimpia veroja niin oluessa, viinissä kuin kovissa viinoissa... Eivät he tästäkään tule itseään känniin juomaan. [Krista Kiuru: Hyvä, kiitoksia!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Keskisarja, varsinainen puheenvuoro.

16.28 Teemu Keskisarja ps: Arvoisa puhemies! Suomen rahvaan historiasta mietin, että rotevia viinapiruja muodostivat paloviina, pontikka, spiritus fortis, Karhu-viina, Koskenkorva, Vinetto ja Sorbus — lienevätkö enää Alkon mannermaisessa viinivalikoimassa? Eikä sovi unohtaa tenttua, liekkiviinaa, denaturoitua litkua, joka koitui puliukkoparkojen kohtaloksi.

Nyt sisuksissani vellovat vastakkaiset voimat. Minä saarnaan täysraittuutta lähimmäisille ja itselleni, mutta itkeekö kovin moni päihteiden uhri, että ”nimenomaan käymisteitse

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

valmistettu miedohko etyylialkoholi on kaiken pahan alku ja juuri meidän perheessä”. Äh, ei tippa tapa ja ämpäriin ei huku kansanterveys, kun neste on korkeintaan 8-prosenttista.

Arvoisa puhemies! Selväpäinen hallituksen esitys ei vapauta keskuuteemme pullonhenkeä, vaan se poistaa kaupan alalta sääntelyn sotkua ja esivallan holhousta, jotka haiskahtavat pahalta kuin vanha viina. [Naurua]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valkonen.

16.30 Ville Valkonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Alkoholin käytön sääntely on aina herättänyt Suomessa ja muuallakin paljon tunteita ja yhteiskunnallista keskustelua — aivan syystä. Alkoholin liikakäytön ongelmat ovat varsin aitoja, ja on äärettömän tärkeää, että yhteiskunta panostaa niin ennaltaehkäisyyn kuin toimiviin päihdepalveluihin.

Toisaalta on totta, että suurimmalla osalla suomalaisia alkoholinkäyttö on kohtuullista ja osa normaaleja kulutusvalintoja. Meidän alkoholipolitiikan pitkä linja on ollut siirtymä kohti luottamusta — luottamusta suomalaisiin ja heidän kulutusvalintoihinsa. Esimerkiksi vuoden 2018 uudistuksen jälkeen alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan, ja nykyään Suomessa itse asiassa käytetään alkoholia Euroopan keskiarvoa vähemmän, esimerkkinä.

Tämä kokonaiskehitys, jossa erityisesti nuoret suhtautuvat alkoholinkäyttöön entisiä polvia paljon vastuullisemmin, antaa mahdollisuuden alkoholipolitiikan maltilliselle uudistamiselle jälleen yhden askeleen. Uudistaminen tietenkin täytyy tehdä asteittain ja vaikutuksia seuraten. Saatavuuden vapauttaminen kuitenkin tällä askeleella jälleen lisää kuluttajan valinnanmahdollisuuksia.

Arvoisa rouva puhemies! On aika ottaa jälleen yksi maltillinen askel kohti luottamusta suomalaisiin. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen mukainen lakiehdotus. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

16.32 Minna Reijonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävä asia on hallitusohjelman mukainen. Se on neljän puolueen yhteinen kompromissi. Kokonaisuudessaanhan alkoholin verotus tulee kiristymään tämän hallituksen ansiosta.

Kannatan edustaja Valkosen tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

16.33 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Osuuskaupan, Keskon saati Lidlin konkurssia tuskin kenenkään on tarve pelätä. Tässä näyttää vahvasti siltä, että jo nyt vahvasti keskittyneen kaupan asemaa halutaan vahvistaa myös alkoholin myynnillä, ja seuraavanahan putkessa ovat sitten lääkkeet.

Mutta varsinaiseen aiheeseen: Aikakauskirja Duodecimin tuoreessa artikkelissa käsitellään ikääntyneiden päihdehäiriöitä ja riippuvuuksia. Artikkelin mukaan ikääntyneiden päihdehäiriöt ovat lisääntyneet. Runsasta alkoholinkäyttöä on suomalaisista 65 vuotta täytäneistä miehistä lähes joka toisella ja naisista joka viidennellä. Kun samaan aikaan ikääntyneiden määrä kasvaa, kasvaa myös riskikäyttäjien määrä. Iän myötä elimistö herkistyy päihteiden vaikutuksille, ja riskikäyttö on yhteydessä psyykkisiin ja fyysisiin sairauksiin,

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

ja myös tapaturmariski kasvaa. Edelleen artikkelissa todetaan, että päihitteet ovat yhdistettävissä mielialahäiriöihin, unettomuuteen, ruoansulatusvaikeuksiin, huimaukseen, kognitio-ongelmiin ja sekavuuteen. Päihdehäiriöt yleensä myös vaikeutuvat ikääntyneillä nopeasti. Ne heikentävät terveydentilaa ja toimintakykyä, mistä seuraa hoivan tarpeen lisääntyminen. Käytännössä hoidon piiriin pääsy viivästyy, koska ikääntyneiden päihdehäiriöiden tunnistaminen on vaikeaa, ja kaikki varmaan tietävät, kuinka helppoa tänä päivänä ikääntyneiden muutenkaan on päästä hoidon piiriin.

Arvoisa puhemies! Koska tätä ikääntyneiden tilannetta ei näytä otetun huomioon lakimuutoksen käsittelyssä, on erityisen perusteltua, että valiokunta esittää eduskunnalle hallituksen esityksen hylkäämistä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harjanne.

16.35 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Tosiaan alkoholipolitiikka on tasapainoilua, kuten tuossa jo totesin, kansanterveyden ja sitten yksilönvapauden ja elinkeinovapauden kanssa, ja molemmilla on sinänsä myös kansantaloudellisia vaikutuksia. Ymmärrän hyvin, että voi tulla erilaisiin johtopäätöksiin. Ehkä viime kädessä tietyllä tavalla kyse on myös siitä, missä määrin näkee, että on olemassa sellainen asia kuin alkoholikulttuuri, kuinka mekanistisesti voi esimerkiksi olettaa, että tarjonta ja hinta ohjaavat kulutusta, ja tässäkin voi tulkita saatavilla olevaa tietoa hieman eri tavoin.

Itse kannatan liberaalimpaa alkoholipolitiikkaa, haittojen hillintää verotuksella ja fiksulla myynnin ja markkinoinnin sääntelyllä. Itse näen, että nykyinen tapa, jossa monopolilla on vahva rooli, itse asiassa on osaltaan ehkä ruokkinut myös sitä kaupan keskittymistä sillä tavalla, miten se on tehty, ja se on hyvin merkittävä elinkeinovapauden rajoitus.

No, hallitus on nyt tuonut pöydälle tämän esityksen, jota sitten sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää hylättäväksi. Tämä hallituksen esitys ei ole se tapa, jolla itse etenisin tämän liberalisaation, vapauttamisen, kanssa — tässä on ehkä vähän erikoiset rajat vedetty. Itse asiassa tämä argumentaatio on ehkä siitä erikoista, että kyllä minusta se tarkoittaa, että kahdeksan prosentin raja tietää mietojen viinien tuomista kauppaan, ja silloin se vapautus tästä eteenpäin mahdollisesti tapahtuu aika eri asennosta kuin jos nyt olisi tuotu viinien vapauttamiseen tähtäävä, huolellisesti valmisteltu lakiesitys yhdistettynä verotukseen ja kaupan keskittymiseen liittyviin toimiin, ja tämä olisi ollut se tapa, jota itse olisin toivonut näkeväni.

Kuitenkin kun tätä katsoo, niin pidän tätä sinänsä askeleena eteenpäin ja siltä osin tätä kannatan, mutta tässä on tämä kummallinen valmistustaparajoite, joka on saanut raippaa asiantuntijoilta valiokuntakäsittelyssä, ja täällä on esitetty sen ongelmallisuutta EU-oikeuden kanssa. Siinähan on silloin ikään kuin se tilanne, että alkoholipolitiikassa seuraava merkittävä askel ikään kuin ulkoistetaan EU-oikeuden tulkintaan, ja sen jälkeen siihen taas reagoidaan täällä, joten olisi mielestäni perusteltua tehdä rehellisesti kestävää lainsäädäntöä alusta asti ja pitää tältä osin ne ohjat omissa käsissä. Eli tässä on ehkä enemmänkin kyse nimenomaan tällaisesta edustaja Keskisarjan viittaamasta sääntelysotkusta. Tähän liittyen itse pitäisin perusteltuna, että tämä esitys muutettaisiin täällä tästä hallituksen alkuperäisestä esityksestä niin, että 17 §:n 1 momentista poistettaisiin viittaus käymisteitse valmistamiseen.

Esitän, että käsittelyn pohjaksi otetaan monisteena jaetun muutosesityksen mukainen lakiehdotus, joka vastaa muuten täysin tätä hallituksen alkuperäistä esitystä, mutta sieltä

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

17 §:n 1 momentista on otettu sanat ”käymisteitse valmistetun” pois, minkä jälkeen meillä olisi selkeämpi laki ja sitten voisimme seurata mielenkiinnolla sen vaikutuksia ja mahdollisia seuraavia alkoholipolitiikan askelia. — Kiitos rakentavasta keskustelusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mehtälä.

16.39 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! Tämän vuoden alusta olutveroa kevennettiin 25 miljoonaa euroa. Nyt käsittelyssä on hallituksen esitys, jossa halutaan tuoda kahdeksanprosenttiset käymisteitse valmistetut alkoholijuomat ruokakauppoihin — suomeksi sanottuna siis, että ruokakaupoista saa enemmän ja väkevämpää alkoholia. Hyvä hallitus, miksi ihmeessä? Ilmeisesti samaa mieltä kristillisdemokraattien edustaja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, koska hänen äänellään valiokunta hylkäsi hallituksen esityksen. Tämän on erittäin poikkeuksellista ja melkoista sekoilua hallitukselta.

Arvoisa puhemies! Viimeksi kun kävin ruokakaupassa, alkoholia karrattiin Roclalla massapaikalle ja kauppa kävi. Kaupasta voi kyllä olla vaikka juusto kaikki, mutta tästä maasta ei sellaista markettia löydy, mistä kaljasta tulisi uupelo, kun katsoo valinnanvaraa.

Viime viikolla tästä hallituksen lakiesityksestä keskusteltiin Ykkösaamussa. Siellä asiantuntija aivan viisaasti kysyi, mitä Suomen alkoholipolitiikalla halutaan tavoitella: 1) terveysvaikutuksia vai 2) elinkeinopoliittisia tavoitteita. On päivänselvää, mitä hallitus tällä uudistuksella tavoittelee: terveysvaikutuksista viis, kunhan kaupasta saa vaan lisää kaljaa. Kaupan alan edustajat tosin totesivat A-studiossa silmät kirkkaina, että hekin pitävät kansanterveyden asiaa tärkeänä. Kyllä fakta on, että kaupalle tärkein on vain viivan alle jäävät eurot, muusta viis. Hyvä hallitus, missä on teidän arkijärkenne? Kuten tuo asiantuntija, johon äsken viittasin, sanoi, alkoholi ei ole mikään tavallinen elintarvike, se on päihdyttävä myrky, joka aiheuttaa erittäin isoja haittoja yhteiskunnassa. [Sinuhe Wallinheimo: Totta!]

Arvoisa puhemies! Minulla on henkilökohtaisia surullisia kokemuksia lähipiirissä alkoholin haitoista. Me tiedämme, että tämän lakimuutoksen myötä alkoholin kokonaiskulutus kasvaa ja samalla kasvavat haitat, ja alkoholihaittoja tulee myös kohtuukulutuksesta. Liikenneonnettomuuksista valtaosassa on alkoholi mukana. Tulee kroonisia sairauksia, tulee ongelmia perheissä, lastensuojelussa alkoholihaitat näkyvät isona osana vakavia ongelmia. Ja kuormitus hyvinvointialueilla lisääntyy. Sen takia keskustan edustajat sosiaali- ja terveysvaliokunnassa eivät tätä aloitetta kannattaneet ja lausunnonantajistakin vain kauppa- ja panimoalan edustajat kannattivat esitystä.

Arvoisa puhemies! Uudistusta vastustavia moititaan holhoamisesta. Tämä on suorastaan erikoinen väite. Suomessa ei ole vaikea ostaa kaljaa. Lisäksi jos alkoholi keksittäisiin nyt, sitä ei ikimailmassa myytäisi, sen haitat ovat niin ilmeiset. Mikä logiikka on siinä, että tupakka-askit piilotetaan katseilta kaappeihin, mutta kaljaa jyrätään Roclalla kaupan keskikäytävälle? Kummassa on holhoamisesta kyse?

Arvoisa puhemies! Hallitus selvittää tämän lisäksi viinien myynnin vapauttamista. Jos tämä toteutuu, se tarkoittaa käytännössä koko alkoholimarkkinan vapautumista. Se taitaakin olla monien eduskuntapuolueiden perimmäinen tavoite. Suomen alkoholinkulutus on pitkällä aikavälillä ollut laskussa, mikä on erinomainen asia, ja nyt pitäisikin miettiä, miten tätä hyvää kehitystä jatketaan. Käsi sydämelle, hallitus: onko tämä lakialoite askel siihen suuntaan? — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Diarra.

16.43 Fatim Diarra vihr: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Suomen päihdepolitiikassa on ollut paljon pielessä jo vuosikymmeniä, ja ajattelen, että Suomessa tarvittaisiin aidosti kokonaisuudistusta koko meidän päihdepolitiikkaamme lähtien alkoholista kaikkiin muihin päihteisiin.

Nyt meillä on käsittelyssä taas yksi aivan tomppeliesitys, jota hallitus ei kykene edes perustelemaan äärimmäisen hyvin, ja puhunkin tästä valmistustaparajoitteesta. Valiokunnissa kun oli kuultavina erilaisia asiantuntijoita, niin hekään eivät oikein pystyneet perustelemaan sitä, minkä takia tällainen valmistustaparajoite pitää tässä esityksessä olla. Sehän tuntuu siltä, että tämä on tällainen poliittinen diili, mikä on tehty sen takia, että muuten ei päästy sopuun, ja lopputulos on aivan poskettoman hölmö.

Mikäli tämä esitys nyt valiokunnan vastustuksesta huolimatta kuitenkin runnotaan tässä salissa läpi — tai menee tässä salissa läpi, ihan miten sen haluaakaan sitten sanoa — niin ajattelen vahvasti, että silloin tätä pitäisi korjata ainakin hieman tolkullisempaan muotoon, eli kannatan edustaja Harjanteen esitystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

16.44 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Tässä alkoholipolitiikkalaissa eniten minua harmittaa hallituksen osalta ehkä asenne asiantuntijoihin. Kun minä olin miettinyt, mikä minun kantani on, niin minä olin tosi valmis miettimään sitä, mitä asiantuntijat eri laidoilta sanovat. Kun valiokunnassa tätä seurattiin, niin yksikään asiantuntija, siis yksikään asiantuntija, ei kannattanut sosiaali- ja terveysvaliokunnan osalta tämän lain hyväksymistä sellaisenaan. Ja sitten kun minä olen keskustellut tästä asiasta eri ihmisten kanssa käytävillä ja muualla, niin sieltä on tullut todella väheksyvää puheenpartta siitä, että ei niillä asiantuntijalausunnoilla ole väliä. Se minun mielestäni kertoo aika paljon siitä, minkälainen asenne osalla on asiantuntijoita kohtaan.

Minä ajattelen, että alkoholipolitiikalla on paljon seurauksia erilaisiin kokonaisuuksiin ja ihmiset painottavat erilaisia kokonaisuuksia. Itselleni hyvinvointi on erittäin keskeinen kokonaisuus, ja kuten tässä valiokunnan lausunnossa nostetaan esille, tällä hallituksen esityksellä on isoja, merkittäviä vaikutuksia kansanterveyteen. Kuten aikaisemmin sanoin, me tiedetään, että tosi monelta osin nämä kaikkein suurimmat alkoholin vaikutukset kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin. Kun tässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa sanotaan, että itse asiassa eniten vakavista alkoholihaitoista kärsivät miehet ja varsinkin sellaiset miehet, jotka ovat heikossa sosioekonomisessa asemassa, niin vaikka tämä salikeskustelu ei varmastikaan lopulliseen äänestykseen vaikuta, niin minusta on kiinnostavaa, että tässä salin keskustelussa kuitenkin vastapaino ehkä on se, että minun kaltaiseni ihmiset puolustavat hyvinvointia ja myös miesten oikeutta terveyteen ja sitten miehet kannattavat alkoholin vapauttamista — tällainen ehkä kevennys tähän väliin vaikeassa aiheessa.

Toinen asia, mikä tässä salissa on hyvin nostettu esille mutta mitä ei vielä ole tarpeeksi korostettu, on se, minkälaisessa toimintaympäristössä tämä hallituksen esitys tuodaan. Se viesti hyvinvointialueilta, mitä ainakin minä saan kansalaisilta, on se, että mielenterveys- ja päihdepalveluihin ei pääse — ei pääse, vaikka kuinka yritetään — ja tässä palvelutilanteessa. No, mitä hallitus on tekemässä tässä tilanteessa? On leikkaamassa hoitotakuun

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

kautta, on leikkaamassa sosiaalihuollon kautta, on leikkaamassa muutenkin hyvinvointi-alueiden rahoituksesta. Tämä tilanne tulee vaikeutumaan entisestään tässä tilanteessa. Sitteen minun kysymykseni kuuluukin, että kai silläkin on merkitys, missä tilanteessa sitä alkoholilainsäädäntöä kevennetään. Jos olisi tilanne, että hallitus tekisi päinvastaista politiikkaa, panostettaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin, muutettaisiin verotuskokonaisuuksia eikä kevennettäisi, nythän hallitus joiltain osin keventää alkoholilainsäädännön verotusta... [Krista Kiurun välihuuto] — Juuri näin, kaljan verotusta kevennetään. — Jos olisi sellainen toimintaympäristö, niin minä ymmärtäisin tämän logiikan paremmin. Minä en olisi välttämättä poliittisesti samaa mieltä, mutta minä ymmärtäisin. Siinä olisi tavallaan looginen toimintaketju siihen ajatukseen, minkä takia sitä vapautetaan, mutta näin ei nyt ole, ja sen takia se on se seuraava huoli, mikä minulla nousee. Eli kun esimerkiksi katsoo vaikka hallitusohjelmaa, niin hallitusohjelmassahan on oikeasti, aidosti hyviä kirjauksia vaikka päihdepalveluista. Siellä nostetaan esille, että pitää olla oikea-aikaista hoitoa, pitää päästä ajoissa, mutta sitten kun konkreettisesti se tilanne on se, että kaikki ne kauniit sanat, mitä siellä on, eivät toteudu, kun samaan aikaan tehdään murskaavan isot leikkaukset sosiaali- ja terveyspalveluihin, niin se on se seuraava huoli itselläni.

Sitten on sellainen, mikä tässä salissa kyllä nostettiin valiokunnan puheenjohtajan toimesta mutta ei muuten vielä, ja se on se, että kun itse olen tosi paljon seurannut esimerkiksi perheväkivallan kokonaisuuksia useitten vuosien aikana, niin kyllä sillä alkoholilla on todella iso rooli niissä pahimmissa tapauksissa. Kyllä toivon, että tässäkin palveluketjussa hallitus olisi ottanut tämän paljon paremmin kiinni eli tavallaan vaikka vahvistanut juuri niitä spesifisiä palveluita, kun tarvitaan sitä turvaa, jotta sitten ne haasteet ja ongelmat eivät pahennu entisestään.

Sitten me ollaan keskusteltu täällä aika pitkästi tästä EU-oikeuden näkökulmasta. Ajattelenkin, että jos aidosti tässä salissa halutaan olla markkinatalousmyönteisiä taikka markkinaehtoisia, mitä tässä nyt on kokoomuksen osalta nostettu esille, niin silloin olisi pitänyt ottaa tämä valmistustapaerotus sieltä pois. Kukaan asiantuntija — eivät edes ne alan yrittäjät, keitä tämä koskisi — ei kannattanut sitä. Meille tuli useita asiantuntijoita, jotka sanoivat, että tämä esitys tulee laittamaan yritykset eriarvoiseen asemaan, vaikka sille ei ole minkäänlaista perustetta, ja senkin takia tavallaan ajatus siitä, että tämä nyt helpottaa markkinoita...

Mutta minä haluaisin tähän EU-oikeudelliseen näkökulmaan liittyen todeta, kun siitä nyt on ollut aika paljon keskustelua. Haluan lukea kaksi kohtaa Tuomas Ojasen lausunnosta sosiaali- ja terveysvaliokunnalle: ”Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen esityksessä rajoitukselle esitetyt perustelut eivät ole ’kaikilta osin vakuuttavia’, eikä esityksestä ’käy asianmukaisesti ilmi, miten valmistustaparajoituksen on tarkoitus toteuttaa sääntelyn päämääriä.’” Sitten toinen sitaatti samasta lausunnosta: ”Lisäksi tässä yhteydessä on huomautettava siitä, että Suomella on sekä EU-oikeudellinen että valtiosääntöinen velvollisuus välttää EU-oikeuden vastaisen kansallisen lainsäädännön säätämistä.” Eli tavallaan on ajatus, että hallitus vain niin kuin lähtee kokeilemaan eikä välitä siitä, mutta meilläähän on etukäteen tiedossa nämä ristiriidat.

Sen takia esitän, että hallituksen esitys 7/2024 laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta lähetetään suuren valiokunnan käsiteltäväksi. Kuten edustaja Ovaska jo edellä enteili, samalla on sekä EU-oikeudellinen että valtiosäännöllinen velvollisuus välttää EU-oikeuden vastaisen kansallisen lainsäädännön säätämistä. Tähän on selkeät perusteet, ja toivon tälle kannatusta.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

16.51 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää rakentavasta keskustelusta, nimittäin tämä keskustelu on paljon parempaa kuin vuonna 2017, kun viimeksi alkoholilainsäädäntöä käsiteltiin. Silloinhan kyseessä oli 0,7 prosentin nosto ja nyt puhutaan kuitenkin 2,5:n, ja tietyllä lailla tämä keskustelu on paljon maltillisempaa. [Krista Kiuru: Ja haittoja on vielä vähätelty enemmän!] Miksi näin? Koska kokonaiskulutus on todellakin sen uudistuksen jälkeen laskenut 11 prosenttia — valtavan hyvä. Eli edellinen uudistus oli veropoliittisesti ja sosiaalipoliittisesti yllättävänkin hyvä.

Tässä on paljon ollut kyse tästä saatavuudesta, että nytten saatavuus lisääntyisi. Saatavuus on ollut itse asiassa Suomen historiassa alkoholin kohdalla validi pointti viimeksi 1960—1970-luvuilla, jolloin kolmosolut vapautettiin Alkosta kauppoihin. 2016, kun saatavuutta lisättiin liikeaikalain kumoamisen kohdalla, näin ei tapahtunut. 2018, kun saatavuutta lisättiin sitten prosenttia nostamalla, näin ei tapahtunut. Joten tietyllä lailla tämä saatavuusargumentti ei ole enää validi tässä keskustelussa. Minkä takia? Koska Suomen alkoholivero on äärimmäisen kova. Se on esimerkiksi oluessa lähes tuplat seuraavaksi korkeimpaan maahan. Tätä alkoholiveroa on nyt sitten laskettu sen takia, että kun meillä oli omituinen tapa Suomessa se, että kaikkein miedoimpia verotettiin eniten ja sitten viimejä vähemmän ja kovia sitten taas pikkuisen enemmän, niin nyt se on samalla lailla progressiivinen kuin kaikilla muillakin Euroopan mailla, joten siinäkin suhteessa se oli ihan järkevä muutos.

Sitten on paljon puhuttu tästä kuolleisuudesta. Tietenkin voidaan katsoa monella eri tavalla tätä kuolleisuusmittariakin, mutta sitä faktaa se ei muuta, että jos otetaan se sama aika, minkä tämä uudistus on nyt ollut voimassa, ja verrataan sitä samaan aikaan edellistä uudistusta ennen, niin kuolleisuutta on vähempi kuin silloin. Minä voin tästä katsoa, että vuonna 2013—2017 kuolleita oli 8 721 ja 2018—2022 niitä oli 8 427, eli kuolleisuus on vähentynyt.

No, sitten mennään tähän EU-oikeudelliseen pointtiin, ja se on kyllä problemaattinen, sitä en kiistä. Mutta kun katsoo täällä eurooppaoikeuden professori Snellin kantaa, niin hän sanoo täällä, että ”oma kantani on siis, että SEUT 34 artiklan rajoituskielto ei lainkaan sovellu nyt käsillä olevaan tilanteeseen, vaan esityksen laillisuutta pitää arvioida yksinomaan SEUT 37 artiklan syrjäntäkieltoa soveltaen”. Näin teki myös sosiaali- ja terveysministeriö, kun lähettivät tämän EU-komissioon. Sieltä todellakaan ei sanottu suoranaisesti, että muuttakaa tätä lakiesitystä. Sen takia tämä on nyt sitten täällä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.54 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt hyvin laajasti tätä hallituksen alkoholiesitystä. Muutamia nostoja täältä meidän mietinnöstämme:

Ensinnäkin täytyy muistaa, että Norjalla, Ruotsilla ja Suomella on ollut hyvin samankaltainen alkoholipolitiikka. Ruotsissa alkoholimonopolin piiriin on rajattu 3,5-prosenttiset, Norjassa 4,75, Islannissa 2,25. Suomessa on ollut Pohjoismaiden kanssa yhtenäinen alkoholipolitiikka. Ainoa poikkeus on Tanska, jota valiokunnassa käsitelimme, ja Tanskassa ei ole alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmää. Sitten Tanskassa humalajuominen on myös yleisintä maailmassa OECD-maista. WHO:n tutkimustietojen mukaan yksin-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

oikeusjärjestelmä on tehokas keino ehkäistä ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja. Eli tämä ehkä tästä pohjoismaisesta viitekehyksestä. Kun halutaan kohti eurooppalaista järjestelmää, niin samalla voisi myös perustella meidän omaa pohjoismaista järjestelmäämme.

No, sitten valiokunta hyvin pitkälti kuuli näistä terveys- ja hyvinvointihaitoista, ja on mainittava, että meidän laajan kuulemisemme perusteella yksikään lausunnonantaja ei kannattanut tätä hallituksen esitystä sellaisenaan. Nämä sosiaali- ja terveysvaikutukset ovat hyvin huomattavat asiantuntijalausuntojen perusteella. Jos otetaan esimerkiksi kustannukset sosiaali- ja terveydenhuollolle, niin pelkästään alkoholisairaudet aiheuttivat vuonna 2021 noin 37 000 hoitojaksoa terveydenhuollon vuodeosastoilla. Yöpäivystyskäynneistä merkittävä osa johtui myös Suomessa näistä. Täällä lähisuhdeväkivallan taustatekijät ovat merkittävässä roolissa, myös työelämän tuottavuusnäkökulma hyvin vahvasti. Valiokunta on arvioinut sille noin 500—800 miljoonan euron kustannukset.

Tässä edellisessä uudistuksessa, mihin edustaja Wallinheimokin viittasi, THL:n tilastoissa, kuten täällä todettiin, kulutus kasvoi kolme prosenttia. Sitten samaan aikaan, kun tässä olivat verotukselliset syyt, verotus hillitsi sitä kasvua.

Itse pidän tätä ongelmallisena ehkä tästä näkökulmasta: Tietenkin valtaosalla alkoholin käyttö on ihan hyvää ja se ei ole millään tavalla ongelma. Laajasti suomalaiset eivät näe alkoholin saatavuudessa mielestäni ongelmaa tai isoa haastetta. Meillä on ympäri Suomen laaja Alko-järjestelmä, jossa on laaja valikoima, isot tuotevalikoimat, ja tämä myös tulouttaa valtiolle. Ja samaan aikaan, kun tätä saatavuutta lisätään, sosiaali- ja terveysrahoitusta leikataan. Myös järjestöjen leikkaukset, noin kolmannes, kohdistuvat pitkälti tänne, ja tässä ei näitä verotuselementtejä ole otettu huomioon.

No, valiokunta tosiaan hylkäsi tämän esityksen, ja nyt mennään tähän hallituksen esitykseen, josta täällä salissa tehtiin esitys hallituspuolueiden osalta. Ensimmäisenä kiinnitin huomiota tähän valmistustaparajoitteeseen, jota hallitus on nyt esittämässä. Täällä hallitus esittää perusteluna, täällä lukee, että suojellaan tyttöjä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nuoret ovat erittäin hintatietoisia ja valitsevat hinnan mukaan sen tuotteen. No nyt, jos hallitus vie tämän oman esityksensä läpi, se tarkoittaa, että käymisteitse valmistetut tuotteet tulevat olemaan edullisempia kuin tislatusa alkoholijuomasta valmistetut vastaavat tuotteet. Samaan hengenvetoon pitää vielä sanoa, että kuluttaja ei voi valiokunnan saaman selvityksen mukaan tietää, kummalla tavalla tämä juoma on valmistettu. Mutta kaupan hyllyllä — suomeksi — kahdeksanprosenttinen siideri on edullisempi kuin 5,5:n lonkero. Mielestäni tämä tekee kyseenalaiseksi tämän hallituksen perustelun siitä, että tässä suojellaan nuoria, kun väkevämmät juomat ovat kuitenkin edullisempia kuin matalamman tilavuusprosentin.

Lisäksi ongelma tässä on myös se, että nyt, jos hallitus tuo käymisteitse valmistetut juomat, kaupan tilastojen ja meidän tuottajien tilaston mukaan 90 prosenttia kauppoihin tulevista juomista on ulkomaalaisia tuotteita. Tätähän esimerkiksi panimo- ja virvoitusjuomateollisuus on vastustanut, koska tässä nimenomaan suositaan ulkomaalaisia tuotteita. No, nyt tullaan tähän hallituksen EU-näkökulmaan: Hallitushan perustelee omaa esitystään sillä, että tällä nyt suositaan ulkomaalaisia tuotteita suomalaisten kustannuksella ja näin ollen tätä esitystä voidaan myös EU-näkökulmasta viedä eteenpäin. No, jatketaan EU-oikeutta. Eli nyt, jos te runnotte tämän valmistustaparajoitteen voimaan, ensinnäkin 8-prosenttiset siiderit ovat kaupoissa edullisempia verrattuna 5,5 prosentin lonkeroon. Lisäksi tämä esitys on rakennettu tämän SEUTin 34 artiklan mukaan, joka on todettu valiokunnassa EU-oikeuden vastaiseksi. Myös talousvaliokunta tuo lausunnossaan esille, että talousvaliokunta

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

näkee ilmeisenä riskinä, että nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi. Tästä voi seurata rikkomusmenettely ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan vielä sanktiot, vähintään 1,2 miljoonaa euroa siitä, kun se on notifioitu. Ja hallitus on notifioinut tämän oman esityksensä SEUTin 34 artiklan mukaan, ja tästä meillä on tässä valiokunnan mietinnössäkin.

Eli pidämme hyvin kiistanalaisena tätä hallituksen nyt tänne eduskuntaan esittämää esitystä, jossa te viette valmistustaparajoitteella tätä esitystä eteenpäin — varsinkin EU-oikeuden näkökulmasta, mutta myös suomalaisen teollisuuden näkökulmasta tämä on ongelmallinen. Eli jos halutaan — ja haluatte — lisätä kaupan myyntiä tällä tavalla, niin se pitää tehdä oikeudenmukaisesti ja verotukselliset elementit huomioiden. Tämä esitys on jatkoa, arvoisa puhemies, hallituksen politiikalle, jossa elinkeinoelämä on saanut tahtonsa läpi, ja tässä kaupalle annetaan Alkolta nyt 50 miljoonan potti, [Puhemies: Aika!] ja yhteiskunta maksaa kulut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Aittakumpu, poissa. — Edustaja Kiuru, Krista.

17.03 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Tänään käsittelyssä oleva alkoholilain muutosten kokonaisuus on herättänyt keskustelua myös tästä EU-sopivuudesta, ja siitä nyt muutamia näkemyksiä haluaisin tässä puheenvuorossa esittää:

Ensinnäkin, kuten talousvaliokunnan lausunnossa tuodaan esiin, alkoholimyyntiä voidaan tietyin edellytyksin rajoittaa niinkin voimakkaasti kuin säätämällä se kokonaan tai tietyin osin monopolitoiminnaksi, kuten Suomessa on tehtykin. Rajoitusten tulee kuitenkin tällöin täyttää seuraavat neljä edellytystä, jotka ovat kumulatiivisia. Siten kaikkien on täyttyttävä, jotta rajoitus olisi sallittu EU-oikeuden kannalta: Ensinnäkin rajoitukset johtuvat yleiseen etuun liittyvistä syistä, jotka nyt käsiteltävässä olevassa asiayhteydessä liittyvät ennen muuta kansanterveyteen. Kaksi: rajoitusten on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan hyväksyttävän päämäärän, siten ollen kansanterveyden toteuttaminen. Kolme: rajoitukset eivät saa puuttua tavaroiden vapaan liikkuvuuden perusoikeuteen tai muihin EU-oikeuden turvaamiin oikeuksiin enempää kuin on tarpeen tämän hyväksyttävän päämäärän saavuttamiseksi. Ja sitten myöskin kohta neljä: rajoituksia on sovellettava ilman syrjintää.

No nyt kun pysähdytään tähän, niin olemmeko me nyt tekemässä sellaista lainsäädäntöä, joka kiistattomasti toteaa, että me olemme pystyneet nämä rajoitukset toteuttamaan tavoilla, jotka ovat EU-oikeuden kannalta yhteensopivia?

No ensinnäkin jo aikaisemmin, kun ministeriö notifioi hallituksen esityksen pohjaa, komissio katsoi vastauksessaan, ettei Suomen hallitus pystynyt selvityksessään osoittamaan konkreettista syy-yhteyttä toiminnan, jota Suomen viranomaiset yrittävät rajoittaa — eli siis alkoholipitoisuudeltaan 5,6—8 tilavuusprosentin tislattujen alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan — ja kansanterveydelle aiheutuvien sosiaalisten haittojen välttämistä koskevan tavoitteen välillä. Lisäksi komissio on katsonut ja katsomisensa jälkeen kehottanut Suomea analysoimaan ilmoitetun ehdotuksen mahdollisia vaikutuksia kilpailuun ja varmistamaan, että kansallinen toimenpide ei johda tuontituotteiden välilliseen syrjintään. Ikävä kyllä tässä ei ole viivan alla niin paljon, että olisi pystytty osoittamaan, että nämä minimaaliset muutokset, joita hallituksen esitykseen sen jälkeen tehtiin, toimisivat. Syy on yksinkertaisesti se, että hallituksen esitystä perustellaan tämän valmistustaparajoitteen

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

osalta sillä, että sillä suojellaan tyttöjä ja käytännössä naisia. Ajatellaan siis, että tällaiset tislattut tuotteet houkuttelisivat nuoria tyttöjä ja nuoria naisia juomaan vielä enemmän.

Kun me olemme tätä asiaa nyt sitten alan teollisuuden kanssa selvittäneet, olemme saaneetkin selville, että itse asiassa tämä hallituksen esitys, jossa rajoitetaan kahdeksan prosentin tuotteet hyllyllä käymistapateitse valmistettuihin tuotteisiin, johtaa nimenomaan päinvastaiseen tulokseen. Tämä houkuttelee nuoria tyttöjä juomaan enemmän nimenomaan näitä vahvempia siidereitä ja oluita, koska ne ovat jatkossa halvempia nimenomaan tämän verotuksen laskun vuoksi, kun olutveroa lasketaan, ja tämä johtaa päinvastaiseen tulokseen, joten emme ole pystyneet osoittamaan myöskään sosiaali- ja terveystieteiden käsittelyssä, että tässä kävisi toisin. Myöskin valiokunnan mietinnössä lukee tämä johtopäätös. Sitä kautta tämä valmistustaparajoite, joka tähän on otettu, on hankala nimenomaan kansanterveydellä perustella, koska tässähän tulee käymään päinvastoin. Tämä hallituksen esitys on tytöille ja erityisesti nuorille miehille vielä vaarallisempi, koska tässä houkutellessa heitä juomaan näitä edullisia tuotteita, ja se houkuttaa tietysti sekä saatavuuden parantamisen mutta myöskin hinnan suhteessa.

No, on paljon keskusteltu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kannalta, onko sitten terveyden suojelun tarvetta alle 18-vuotiaissa, viinaa kun eivät voi oikeastaan aikuisten mielestä juoda muut kuin ne, jotka ovat yli 18-vuotiaita, eli ajattelemme, että tämä 18-vuotias sitten ensimmäistä kertaa näitä juomia kokeilee. Todellisuus on Suomessa toista, ja vaikka nämä tuotteet ovat kiellettyjä alle 18-vuotiailta, näyttää siltä, että vetovoimaa näillä on. Meidän täytyisi kuitenkin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kannalta suojella myös poikia, ja kun äsken kävimme läpi näitä tuotteiden analyyseja, kävi niin, että nämä käymistapateitse tuotetut tuotteet tulevat olemaan saavutettavuuden ja hinnan puolesta niitä, joita juodaan merkittävästi enemmän, ja tämä johtaa kansanterveydellisesti aivan päinvastaiseen tulokseen. Näin ollen tämä peruste, jolla valmistustaparajoitetta on perusteltu, alkaa hajoamaan käsiin juuri tästä seikasta johtuen.

No, arvoisa puhemies, sitten ovat monet kysyneet, mitä ne asiantuntijat nyt sitten oikeasti sanoivat, ja tästä olen huolissani. Onko tässä salissa aidosti sellaisia asiantuntijoiden lausuntojen tulkitsijoita, että näkökulmia vääristellään? Täällä käytiin jo debatissa hyvä keskustelu siitä, tulkitaanko tätä SEUT 34—36 artiklojen pohjalta, joissa on tavaroiden ja tuotteiden vapaa liikkuvuus. Kuten hallituksen esityksessä ja myöskin komission kannassa on todettu, sovellettavaksi tulevat nimenomaan nämä pykälät, ja kuulumme näitä asiantuntijoita niin, että professori Petri Kuoppamäki totesi, että hän katsoo, että laki on tislattuja alkoholijuomia koskevan valmistustaparajoituksen osalta SEUT 34—36 artiklan vastainen. Lisäksi hän toteaa, että ehdotettu tislattuja alkoholijuomia koskeva valmistustaparajoitus pitäisi poistaa laista, jotta tämä voisi mennä eteenpäin. Raitio toteaa myöskin, että nämä perusteet, joita äsken edellä kävin läpi näistä juomasekoituksista ja niiden houkuttelevuudesta, johtavat siihen, että näillä perustein hän suhtautuu valmistustaparajoitukseen kriittisesti. Se ei täytä siis näitä ehtoja, joita tässä pitäisi täyttää.

Arvoisa puhemies! Sitten meillä oli kuultavana myöskin Ojanen, joka toteaa, että hänkin suhtautuu tähän valmistustaparajoitteeseen kriittisesti ja on pikemminkin kokonaishyölyn kannalla monistakin eri syistä. Meillä oli myöskin paikalla siellä Snell, joka totesi, että jos tämä tulkinta on 34 artiklan mukaan, hän toteaa, niin kuin tässä jo äsken lainasin debatissa, että tällä esityksellä ei voi mennä. Lisäksi Samuli Miettinen toteaa vielä näistä rikkomusmenettelyn vahingonkorvauksista erittäin oivallisella tavalla, ja seuraavaksi käsitel-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

lääinkin sitten näitä vahingonkorvauksia. Asiantuntija Miettinen myöskin toteaa, että tämä valmistustaparajoite on kyllä kriittinen tässä.

Meillä ei ole eduskunnassa yhtään sellaista kantaa, jonka valossa valiokunta olisi voinut todeta, että näitä EU-oikeuden yhteensopivuusongelmia ei ole. Tämä on kyllä vakava huomio kansanterveydellisesti ja -taloudellisesti mutta myöskin veronmaksajien rahapussin kannalta, mitä maksaa korvausmenettely, jos siihen joudutaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lundén.

17.12 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Minä kerron nyt tähän lakiesitykseen muutaman eri näkökulman, koska ymmärtääkseni tässäkin salissa on puhe- ja mielipideoikeus. Arvostan suunnattomasti lain vastustajien näkökulmia, mutta haluan kumminkin tuoda henkilökohtaiset omat pointtini tähän esitykseen.

Eli käsittelyssä on siis hallituksen esitys, jossa esitetään muutettavaksi alkoholilakia. Tässä siis päätetään siitä, voiko kaupoissa olla jatkossa myynnissä käymisteitse valmistettuja, enintään 8-prosenttisia juomia, kuten viinejä.

Haluan vielä tähän alkuun mainita, että minä henkilökohtaisesti haluan viinit ruoka-kauppoihin ja niin haluaa suuri osa suomalaista. Nimittäin eräiden tutkimusten mukaan todella moni suomalainen toisi viinit ruokakauppoihin. Kun edellisen kerran tehtiin muutoksia alkoholilakiin, kotimaisten oluiden tarjonta laajeni. Samalla markkinoille tuli paljon uusia, kokonaan alkoholittomia oluita.

Tämä hallituksen esitys lisäisi uusia ja positiivisia mahdollisuuksia alalle. Vaikka viimeksikin ennen uuden alkoholilain muutosta peloteltiin erilaisilla kansanterveys- ja uhkakuvilla, voimme hyvillä mielin yhdessä todeta, että ne eivät toteutuneet. Vastuullisella käytöksellään suomalaiset ovat osoittaneet, että holhouksen aika on ohi. Suomi on valmis siirtymään tässä asiassa muiden EU-maiden joukkoon. [Krista Kiurun välihuuto]

Arvoisa puhemies! Alkoholin kulutus on vuosi vuodelta ollut laskusuunnassa. Kulutus on siis vähentynyt, ja se on vähentynyt myös edellisen alkoholilain muutoksen jälkeen. Esimerkiksi alkoholin tilastoitu kulutus vuodesta 17 on laskenut yli 10 prosenttia. Se on aika paljon. Mielenkiintoisena yksityiskohtana voin kertoa, että kolmasosa kaikesta kulutetusta alkoholista myytiin Alkon kautta, eli kaksi kolmasosaa kaikesta alkoholista ostetaan muualta kuin Alkosta.

Jotkut vastustavat hallituksen esitystä sillä perusteella, että 8-prosenttisten alkoholijuomien tuominen ruokakauppoihin lisäisi alkoholinkulutusta, aivan kuin tämä muutos saisi suomalaiset juomaan holtittomasti, koska heillä olisi mahdollisuus ostaa viiniä ruokakaupasta eikä Alkosta. Vai pitääkö joku suomalaisia niin humalahakuisina juojina, että viinien tulo ruokakauppoihin muuttaisi heidät alkoholisteiksi? Minä en ainakaan pidä.

Haluan myös muistuttaa, että EU-maista Suomi ja Ruotsi ovat ainoat maat, joissa ei ole mahdollista ostaa viiniä ruokakaupasta — siis ainoat. Onko muissa maissa havaittu, että viinit ruokakaupoissa olisivat tehneet kansalaisista alkoholisoituneita? Ei ole.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset juovat oluita ja viinejä. Jos niitä ei osteta ruokakaupoista tai Alkosta, niitä tuodaan ulkomailta. Minä ainakin haluan, että jos ja kun juomia ostetaan, ne ostetaan Suomesta. Viime alkoholilainmuutoksen myötä, jolloin nelosoluiden ja mietojen juomasekoitusten myynti sallittiin kaupoissa ja alkoholin verotusta kiristettiin, valtio sai 135 miljoonaa euroa alkoholiveroa enemmän kuin ennen muutosta. Eli sekin oli vain positiivinen muutos.

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

Tähän loppuun haluan vähän ihmetellä yhtä asiaa. Arvostan valtavasti sosiaali- ja terveysvaliokuntaa ja sen jäseniä, ja siksi ihmettelenkin, että tässä esityksessä ei ole kuultu — huom. kuultu — asiantuntijana Matkailu- ja Ravintolapalveluita MaRa ry:tä tai Kaupan liittoa. Myös he ovat tässä todellisia asiantuntijoita, [Krista Kiuru pyytää vastauspuheen- vuoroa] miten tämä muutos vaikuttaa kauppoihin ja ravintoloihin. Eikö heitä olisi pitänyt kuulla tässä asiassa?

Jos ja kun tämä lakimuutos menee läpi, mitä sydämestäni toivon, on pakko vielä mainita, mitä olen kuullut, että minun mielestäni on täysin turha huoli, että viinien valikoima kaupassa olisi jotenkin suppea. Olen satavarma, että kaupat pystyvät yhtä monipuoliseen ja laajaan valikoimaan viineissä kuin mikä nykytilanne on. Harvoin sanon täällä salissa yhtään mitään itsestäni, mutta 30 vuoden kaupan alan kokemuksella tiedän, että asiakas maksaa palkan, ja viineissäkin varmasti valikoimat tulevat olemaan asiakkaiden toiveiden mukaisia. Samalla reissulla saat hyvät lihat viinien seuraksi, [Krista Kiurun välihuuto] jopa sunnuntaisin. Kuulostaako tämä nyt niin suurelta ongelmalta? — Kiitos, arvoisa rouva puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuoro, edustaja Kiuru Krista.

17.15 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edustaja kritisoi sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ei kuultu yhtä yksittäistä tahoa. Kyllä MaRa oli kuultavana käsittääkseni talousvaliokunnassa. [Mikko Lundén: Niin, mutta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa!] — Mutta kun sosiaali- ja terveysvaliokunta teki tämän työn niin, että eri valiokunnat, perustuslakivaliokunta ja talousvaliokunta, tuottivat meille aineistoa. Eihän näillä hallituksen esityksen aikatauluilla tämä valiokunta voi viikkokausia käsitellä alkoholilain muutoksia. Siksi tämä lausunto pyydettiin talousvaliokunnasta, joka on laajasti kuullut alaa. Käsittääkseni siellä oli yksittäisiä firmojakin vielä paikalla. Jos ei se nyt kuultavaksi riitä, kun tässäkin on merkittävä määrä kuultu alan isoja, merkittäviä yhteenliittymiä, niin on se ihme. [Mikko Lundén: Eikö olekin?] Ja on sanottava, että tämänkin puheenvuoro, jonka edustaja piti, on kuin päivittäistavarakaupan toivelistalta: 50 miljoonaa päivittäistavara kauppaan lisäpottia. En yhtään ihmettele, että puheenvuoro oli sellainen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten mennään puhujalistalle. Edustaja Skinnari.

17.17 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on puhuttu ennenkin alkoholista ja alkoholipolitiikasta, ja muistan hyvin toissa kaudella, kun tämä sali päätti viedä Suomen 5,5 prosentin maailmaan. Silloin itse olin sen uudistuksen kannalla, koska näin ja koin, että Suomi on siihen valmis ja suomalaiset nuoretkin. Nyt tietysti täytyy onnitella suomalaisia siitä, että tämä uudistus ei sekoittanut Suomea eikä johtanut onneksi niihin lieveilmiöihin, mistä ihan aiheesta tässä tänäänkin on muistutettu alkoholin osalta.

Arvoisa puhemies! Kun viime kesänä seurasin hallitusneuvotteluita ja kun näin sitten hallitusohjelman, niin tietysti ensimmäinen ajatus tästä asiasta oli, että 8 prosentin kompromissi tulee ja saattaa muodostua 8 prosentin katastrofiksi, ja täällä on tänään kuultu hyvin näkökulmia siitä, miksi näin on. Perustuslakivaliokunnassa, kun tätä käsitelimme, emme luonnollisesti löytäneet tästä mitään perustuslain vastaista, mutta kaikki huono lain-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

säädäntö ei ole, arvoisa puhemies, perustuslain vastaista. Itsekin kummastelin, kun kuuntelin ministeriä, että tähän hallituksen esityksen perusteluihin oli haettu Australiasta saakka esimerkkejä tästä tyttöjen asemasta. Se tietysti kuvasti sitä, että hakemalla oli haettu asioita, ja usein näin käy, kun itse asia ei ole selkeä.

Puhemies! Eli kyllähän tämä on etenkin EU-oikeuden kannalta täysin selvästi ongelmallinen lakihanke. Ja kuten tässä on tänään kuultu moneen kertaan, kyllähän koko EU:n idea kilpailuneutraliteetista, tasapuolisuudesta, on olematta tässä esityksessä. Sen takia on ihan selvää, että jos tällainen lakihanke hyväksytään eli kohdellaan epätasa-arvoisesti valmistajia valmistustaparajoituksella, niin kyllä EU-tuomioistuimessa käydään vuosien prosessi, jossa varmasti tulee myös isoja vahingonkorvauksia. Toki tuomioistuinten käytäntöä ei ikinä pidä ennakoida.

No, mistä tässä EU-oikeudessa tietysti on sitten kysymys? Täällä muutama edustaja jo kävi varsin seikkaperäisesti läpi EU-oikeutta, enkä ala sitä työtä nyt tekemään, koska se kuuluu tietysti sille valiokunnalle, joka EU-oikeuden tulkinnasta vastaa, aineellisesta oikeudesta, ja se ei ole edes perustuslakivaliokunta. Mutta jos meidän, Suomen, parhaat asiantuntijat ovat sitä mieltä, että tässä on vakavia ongelmia, niin kysyn edelleen, miksi ylipäätään tällainen kompromissi, katastrofikompromissi, on menty tekemään, koska on ihan selvää, että tämä 8 prosentin malli ei ole toimiva.

Sitten voi tietysti kysyä, miten suomalaista alkoholipolitiikkaa pitää uudistaa ja miten se pitäisi tehdä. Mutta jos nyt edelleen palaan tähän EU-oikeudelliseen näkökulmaan, niin minun mielestäni on varsin kyseenalaista, että tuodaan eduskuntaan oikeastaan sellainen lainsäädäntöhanke, että tiedetään jo etukäteen, että siinä on vakavia EU-oikeudellisia ongelmia. Se ei ole hyvää lainvalmistelua, se ei ole vastuullista lainvalmistelua, ja siinä mielessä tietysti toivon, että näin ei olisi.

Edustaja Harjanne esitti tietysti ihan mielenkiintoisen vaihtoehdon, että tästä nyt sitten poistettaisiin tämä valmistustaparajoitus ja mentäisiin eteenpäin, mutta siltikään tämä 8 prosenttia ei ole järkevää. Jos tässä nyt katsoo tulevaisuuteen ja sitä vastuullista alkoholipolitiikkaa, ja tässä kun on kuultu nyt aika sanasta sanaan myös kaupan alankin mielipiteitä puolesta ja vastaan, niin on ihan selvää, että se vastuullisuus voisi olla sitten sellainen malli, että meillä on marketeissa shop-in-shopeja, joista sitten näitä kyseisiä tuotteita saa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että viisaassa prosessissa tässä talossa nyt lähdetään siitä, että tämä jo epäonnistuneena syntynyt lakihanke ei edisty eduskunnassa näillä pohjilla. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Berg.

17.22 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen kohdalla voidaan lähteä siitä faktasta, että valiokunnan asiantuntijakuulemisissa lähes kaikki vastustivat esityksen hyväksymistä sellaisenaan. Esityksen voittajina olisivat ainoastaan päivittäistavarakaupat, jotka olivat myös ainoita, jotka kannattivat lakiesitystä tällaisenaan. Jopa Panimoliitto vastustaa esitystä tässä muodossa. Näyttääkin siltä, että tämänkin lakiesityksen osalta Elinkeinoelämän keskusliitolta tulleet ohjeet ovat syrjäyttäneet taas kaikki muut näkökulmat hallituksen harkinnassa.

Arvoisa puhemies! Yksi asia, jonka haluan nostaa näin ensimmäiseksi esille, on ristiriita hallituksen työelämätavoitteiden ja tämän esityksen kanssa. Alkoholin saatavuuden helppottaminen kasvattaa riskiä ongelmakäyttäjien määrään työelämässä ja lisää muun muassa

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

työkyvyttömyyden ja työttömäksi joutumisen riskiä. Alkoholista aiheutuukin työelämälle 500—800 miljoonan euron kustannus vuosittain. Hallitus voisi työelämäheikennysten sijasta puuttua näiden kustannusten vähentämiseen, eikä päinvastoin pahentaa tilannetta ja julkisen talouden kestävyysvajetta tuomalla eduskuntaan esityksiä, joilla lisätään alkoholin saatavuutta. Esitys 17-kertaistaa nykyistä vahvempien tuotteiden myyntipisteet, mikä kasvattaa siis huomattavasti alkoholin saatavuutta.

Arvoisa puhemies! Ongelmana on, että alkoholin saatavuuden lisääminen lisää alkoholin kulutusta yhteiskunnassa, mikä puolestaan lisää haittoja. Esitykseen liittyykin useita negatiivisia sosiaali- ja terveysvaikutuksia, jotka tulevat kuormittamaan terveydenhuoltojärjestelmäämme ja viranomaisiamme. Alkoholi lisää sosiaali- ja terveydenhuollon kuormitusta, sillä se aiheuttaa terveyshaittoja ja lisää riskiä moniin sairauksiin. Samaan aikaan hallitus leikkaa sotien rahoitusta ja pidentää muun muassa hoitotakuuta kolmeen kuukauteen. Ei hoitoonpääsy parane leikkaamalla rahoituksesta ja lisäämällä omilla päätöksillä hoitoa tarvitsevia ihmisiä.

Lisääntyvien terveysongelmien lisäksi alkoholi voi lisätä väkivaltaa, aiheuttaa taloudellisia hankaluuksia ja vaikuttaa lasten turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Nämä haitat kasaantuvat ihmisille ja perheille, joiden yhteiskunnallinen asema on jo valmiiksi haavoittuva.

Arvoisa puhemies! Esityksessä on ongelmia myös näihin valmistustaparajoitteisiin liittyen. Hallituksen esityksessä sallittaisiin kahdeksanprosenttisten alkoholijuomien tuonti ruokakauppoihin silloin, kun ne on valmistettu käymisteitse. Sen sijaan kahdeksanprosenttisia juomia ei saisi tuoda, jos ne on valmistettu tislaamalla. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on katsottu, ettei valmistustaparajoitukselle ole esitetty riittäviä oikeusperusteita EU-oikeuden mukaisesti ja se sisältää riskin EU-lainsäädännön rikkomiseen. Myös talousvaliokunta on nähnyt omassa lausunnossaan ilmeisenä riskinä, että lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi.

Mikäli valmistustaparajoite todetaan lain hyväksymisen jälkeen EU-oikeuden vastaiseksi ja unionin tuomioistuimien toteaa jäsenvaltion rikkoneen velvoitteitaan, jäsenvaltion tulee toteuttaa tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tämän velvoitteen rikkomisesta voi seurata hyvitysmaksuja vähintään 1,2 miljoonaa euroa tai uhkasakkoja, joiden määrää on vaikea arvioida. Tämä menettely todennäköisesti johtaisi tilanteeseen, jossa kauppoihin tulee valmistustaparajoitteen poistamisen myötä vielä hallituksen esitystäkin enemmän vahvempia alkoholijuomia myyntiin. Tämä tarkoittaisi myös sitä, että Suomessa olisi jatkossa voimassa lainsäädäntö, jonka taloudellisia ja terveydellisiä kokonaisvaikutuksia ei olisi selvitetty hallituksen eikä myöskään eduskunnan substanssivaliokunnan käsittelyssä ennen muutosten voimaansaattamista. Tätä ei voida missään nimessä pitää toivottavana lopputuloksena. Tästä syystä pidän kannatettavana ajatusta lähettää lakiesitys vielä suureen valiokuntaan, missä lakiesityksen EU-oikeuden mukaisuutta voitaisiin vielä tarkastella.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta piti myös huolestuttavana sekä tämän lakiehdotuksen että hallituksen suunnittelemien alkoholilainsäädännön tulevien muutosten vaikutusta Suomen alkoholimonopolin EU-oikeudellisesti hyväksyttävien kansanterveydellisten perusteiden arviointiin. Valiokunta katsoi, että jo nyt käsiteltävä hallituksen esitys voi heikentää alkoholimonopolille esitettyjen kansanterveydellisten perustelujen vakuuttavuutta.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijoiden vastustuksesta ja esille nostamista huolenaiheista huolimatta hallitus on itsepäisesti ollut viemässä tätä esitystä eteenpäin. Muutoksen hyötyjinä eivät ole suomalaiset ihmiset eikä yhteiskunta, joille haitat kasaantuvat, vaan ainoas-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

taan kaupan toimijat. Kannatan sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotusta tämän lakiesityksen hylkäämisestä erityisesti lakiehdotuksen negatiivisten sosiaali- ja terveystoimittisten vaikutusten perusteella.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Arvoisa edustaja Berg, tarkistan: kannattiteko te Bella Forsgrénin esitystä?

En vielä kannattanut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Selvä, sitten se oli vaan sellainen lievä henkäys.

Ajatuksena.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ajatuksena, joka tuli suusta.

Se oli hengen mukainen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Mutta ei vielä kannatusta, asia selvä. — Edustaja Kokko.

17.29 **Jani Kokko sd:** Kiitos, arvoisa puhemies! Alkoholilla luonnollisesti on jo pienessä määrin haittoja kansalaisen terveydelle, ja jos terveyshaittoja haluttaisiin täysimääräisesti vähentää, meidän kannattaisi laittaa viina kortille ja anniskella sitä sitten kansalaisille sitä korttia vastaan valtion omistamista liikkeistä tiettyinä vuorokaudenaikoina ja tiettyjä määriä kuukaudessa kerrallaan. Tätähän aikanaan vuosikymmeniä Suomessa kokeiltiin, ja tulokset ovat sitten olleet sen mukaisia. Kuitenkin tällä vuosituhannella, jos katsoo vaikka THL:n tilastoja, alkoholin kokonaiskulutus on vähentynyt ja sitä myöten myös alkoholista aiheutuneet terveyshaitat.

Ehkä itseäni tässä asiassa enemmän huolestuttaa nimenomaan tämä EU-oikeudellinen näkökulma, josta tässä on jo pidetty erinomaisia puheenvuoroja liittyen nimenomaan juuri tähän valmistustaparajoitteeseen, joka näyttää nyt syntyneen hallitusneuvotteluissa tällaisena poliittisena lehmänkauppana, jossa puolivillaisesti yritetään saada asiaa vietyä eteenpäin. Erityisesti sen vaaran takia, että tässä rikotaan valmistustaparajoitteella EU-oikeutta ja että sitä myöten Suomi voisi joutua rikkomismenettelyyn, kannatan sitä, mitä edustaja Forsgrén on esittänyt, että asia siirrettäisiin käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jossa erityisesti nyt tämä EU-oikeudellinen näkökulma, josta tässä on jo käytetty keskustelussa hyviä puheenvuoroja, saataisiin varmistettua. Sillä tällä hetkellä nämä lausunnot, mitä sekä talousvaliokunta että sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat saaneet, ovat tässä suhteessa hyvinkin ristiriitaisia, ja tällä hetkellä niiden enemmistö [Krista Kiuru: Kaikki!] näyttää olevan sen kannalla, että tämä rikkoo merkittävästi EU-lainsäädäntöä. Erityisesti tämän rikkomusmenettelyn välttämiseksi kannatan edustaja Forsgrénin esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt todella edustaja Bella Forsgrén on edustaja Jani Kokon kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään suureen va-

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

liokuntaan. Nyt on päätettävä, jatketaanko asian ensimmäistä käsittelyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta vai lähetetäänkö asia suureen valiokuntaan.

Halutaanko valiokuntaan lähettämistä keskustella? Kysyn nyt ensisijaisesti tietysti näiltä, joilla on täällä puheenvuoropyyntö, ja nyt keskitytään vain siihen valiokuntaan lähettämiseen, muusta ei keskustella. Käynnistän sen keskustelun. — Edustaja Honkonen poissa, edustaja Asell poissa, edustaja Furuholm poissa, edustaja Ovaska poissa. — Edustaja Kiuru, Krista, olkaa hyvä, ja ainoastaan siitä lähettamisestä.

17.32 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Kuten tässä aikaisemmin on todettu, niin hyvin vaikea tilannehan tämä on nimenomaan siitä näkökulmasta, voidaanko me perustella tämä hallituksen esitys kaikkine sisältöineen myöskin EU-oikeuden sopivuudella. Tässä tapauksessa olemme hyvin vaikeassa tilanteessa, koska valiokunta kuuli kaikki ne EU-oikeuden asiantuntijat, jotka Suomessa tästä asiasta tietävät, ja nämä viisi kuultavaa, jotka meillä olivat, eivät voineet antaa valiokunnalle takeita siitä, että tässä ei ole riskiä. Ja riskin suuruudesta kyllä nousi sellainen käsitys, että tämä on myöskin rikkomusmenettelyn tai EU-oikeuden käynnistyessä meille hankala ja haasteellinen asia, koska se johtaa sitten siihen, että valtio on tässä asiassa korvausvelvollinen.

Tässä tehtiin todella näitä ehdotuksia, ja huomenna sitten asiasta äänestetään, joten mietitään tässä nyt yön yli, mitä tehdään. Itse olisin halukas hylkäämään tämän ehdotuksen, en niinkään tämän valmistustaparajoitteen osalta vaan nimenomaan kansantaloudellisilla ja kansanterveydellisillä perusteilla, mutta on selvää, että me emme voi eduskunnassa ottaa sellaista riskiä, että tämä ei ole EU-oikeuden mukainen. Ja tässä tapauksessa ei riitä, että yksittäiset edustajat päättävät mututuntuman pohjalta, miten on. Tämä on se riski, minkä me otamme. Meidän täytyy tietää, kuten tuolla aikaisemmin lainasin...

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kiurulle totean, että vain tästä lähettamisestä. Nyt ei mennä asiaan.

Yritän tässä perustella sitä, arvoisa puhemies, että...

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ei tarvita perusteluja.

...Ojasen lausunnossa hyvin lukee, että tämä EU-oikeudellinen ongelma on otettava meillä vakavasti, jo lainsäädäntövaiheessa katsottava, että me voimme tehdä vain EU-yhteensopivia asioita. Ja käytännössä kun olemme siinä vaiheessa, jossa talousvaliokunta antaa lausunnon, että hallituksen esityksessä on ilmeinen riski, että tämä ei ole sopiva EU-oikeuden kanssa, ja kun valiokunta esittää tätä hylättäväksi ja perustuslakivaliokunta toteaa, että nämä vaatimukset eivät valmistustaparajoitteen perusteluille täyty — äsken juuri tuolla siteerasin, mitä vaatimuksia ja rajoituksia tässä voidaan katsoa — niin nyt me ollaan kyllä siinä tilanteessa, että voiko tältä pohjalta todeta, että tämä ei ole EU-oikeuden kanssa ristiriidassa ja voidaan edetä äänestämiseen. Palataan huomenna asiaan. Omalta kohdaltani jään nyt pohtimaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Selvä. — Edustaja Valtola, haluatteko käyttää puheenvuoron? — Ei. — Entäs edustaja Berg?

Pöytäkirja PTK 53/2024 vp

17.35 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Kuten tuossa edellisessä puheenvuorossa toin esille, niin kannatan ehdottomasti tätä esitystä lähettää lakiesitys vielä suureen valiokuntaan, missä tätä lakiesityksen EU-oikeudenmukaisuutta voitaisiin vielä tarkistaa.

Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Sähkön hinta kuriin

Kansalaisaloite KAA 4/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 6/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 23.5.2024 pidettävään täysistuntoon.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 23.5.2024 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen